

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Vojtěch Felix

**Bolestné jako základní nárok při ublížení na
zdraví**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [27. 11. 2022]

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 177.238 znaků včetně mezer.

Vojtěch Felix

V Praze dne 27.11.2022

Rád bych na tomto místě poděkoval panu doc. JUDr. Petrovi Šustkovi, Ph.D. za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivost při konzultacích a odborné rady při tvorbě této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval své rodině, přátelům a kolegům za podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	1
1 Bolestné dle OZ 1964	4
1.1 OZ 1964.....	4
1.1.1 Bolestné dle OZ 1964.....	5
1.1.2 Odškodňovací vyhláška.....	6
2 Nároky poškozeného při poškození zdraví	10
2.1 Nároky poškozeného dle OZ	10
2.2 Nároky poškozeného dle anglického práva	13
3 Bolestné.....	16
3.1 Bolest.....	16
3.2 Bolest dle OZ.....	17
3.2.1 Fyzická a psychická bolest.....	18
3.3 Pain and suffering.....	27
4 Určování výše odškodnění bolesti	30
4.1 Subjektivní a objektivní přístup dle OZ	30
4.2 Subjektivní a objektivní přístup v anglickém právu	35
4.3 Zásada plné náhrady a zásady slušnosti	38
4.4 Kritéria k určení výše bolestného	41
4.4.1 Doba trvání bolesti	41
4.4.2 Věk poškozeného	42
4.4.3 Majetkové poměry škůdce a poškozeného.....	43
4.4.4 Kritéria podle § 2957 OZ	45
4.5 Fair, reasonable and just compensation.....	47
4.6 Predispozice poškozeného (the eggshell skull rule).....	51
5 Metodika v. Guidelines	54
5.1 Podstata a kritika Metodiky	54
5.1.1 Databáze soudní judikatury k náhradě nemajetkové újmy na zdraví jako potencionální nástupce Metodiky?.....	59
5.2 Bolestné dle Metodiky.....	64
5.2.1 Nedostatky hodnocení bolesti podle Metodiky	67
5.3 Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases.....	70
Závěr.....	77

Seznam zkratek	1
Seznam použitých zdrojů	2
[Bolestné jako základní nárok při ublížení na zdraví].....	10
Abstrakt	10
Klíčová slova: bolestné, újma na zdraví, nemajetková újma	11
Abstract	12
Klíčová slova: [pain and suffering, personal injury, non-pecuniary damage]	13

Úvod

Zdraví člověka patří mezi nejvýznamnější lidské hodnoty, kterým je v moderním státě a společnosti poskytována právní ochrana. Z tohoto důvodu by i zákonná úprava práva na ochranu zdraví, jakožto přirozeného práva člověka měla *de lege ferenda* být pro poškozeného co možná nejpříznivější, resp. taková, umožňující mu plně uplatňovat své právo na ochranu zdraví a domáhat se odškodnění majetkových škod a odčinění nemajetkových újem mu zásahem do jeho zdraví způsobených.

V rámci této diplomové práce se její autor z důvodu komplexnosti a rozsáhlosti problematiky zaměří na pouhou dílčí výseč problematiky újmy na zdraví, a to bolestné, jakožto základního nároku na náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Cílem diplomové práce je kritické srovnání tuzemské právní úpravy s úpravou odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) obsaženou v anglickém právu. Přestože jsou právní řády České republiky a Anglie vystavěny na odlišných principech, jsou součástí rozdílných právních systémů a právní řády se vyvíjely bez významného vzájemného vlivu, má autor této práce za to, že institut bolesti a její odčinění je natolik právně univerzální problematikou, že odlišnost právních řádů nepředstavuje významnou překážku pro přínosnou komparaci právních úprav. Diplomová práce si klade za cíl přiblížit platnou a účinnou právní úpravu bolestného, posoudit odlišnosti a shody v komparovaných právních řádech, jakožto i přednést *de lege ferenda* pohled autora ke zkoumané problematice. V této diplomové práci se autor současně zaměří i na zodpovězení výzkumných otázek, a to:

- (i) Jak pojímají srovnávané právní řády pojem „bolesti“ a jaké fyzické či psychické prožitky pod něj subsumují?
- (ii) Je s přihlédnutím ke specifickým případům ublížení na zdraví spravedlivější subjektivní nebo objektivní přístup k určování výše náhrady bolesti?
- (iii) Jaká kritéria jsou při určování výše náhrady za vytrpěnou bolest ve zkoumaných právních řádech zohledňována a lze některá kritéria pravidelně považovat za rozhodná?
- (iv) Je Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (dále jen „Metodika“) v souladu se zásadami slušnosti a ob stojí ve srovnání s Guidelines for the

Assessment of General Damages in Personal Injury Cases (dále jen „Guidelines“)?

Diplomová práce bude členěna do pěti kapitol. V jednotlivých kapitolách bude soustředěno zpracování jednotlivých otázek podle české a anglické právní úpravy na sebe systematicky navazujícím způsobem. V závěru práce autor přednese své závěry komparativní studie k problematice bolestného podle obou právních řádů.

V první kapitole se autor zaměřuje na nastínění předcházející právní úpravy bolestného podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ 1964“), a to nikoliv jako komplexní zpracování problematiky, dle již neúčinné právní úpravy, nýbrž jako vyzdvižení nejvýznamnějších institutů, které ovlivnily a k dnešnímu dni stále ovlivňují přístup právní praxe k odškodnění bolesti. Jádrem kapitoly představuje otázka vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen „Odškodňovací vyhláška“).

Ve druhé kapitole se autor zaměří na posouzení jednotlivých nároků, které porovnávají právní řády poškozeným, přiznávají, jakožto i toho, zda se jedná o systematickou několik samostatně stojících nároků, nebo je odčinění újmy na zdraví vnímáno jako celistvý a nedělitelný nárok člověka, přičemž budou zhodnoceny výhody a nevýhody jednotlivých přístupů z pohledu poškozeného.

Třetí kapitola bude zaměřena na otázku bolestného jakožto nároku na odčinění bolesti ve smyslu českého právního řádu a odčinění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) podle pojetí anglického práva. Autor se bude v této kapitole primárně soustředit na posouzení otázky psychické bolesti a jejího vztahu k další nemajetkové újmě podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), a to především ve smyslu rozporu v přístupu Nejvyššího soudu ČR (dále jen „Nejvyšší soud“), Ústavního soudu ČR (dále jen „Ústavní soud“) a jiné právní praxe k těmto institutům.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na samotné jádro tématu diplomové práce, a to na otázku stanovení výše bolestného dle srovnávaných právních řádů. Autor se bude v této kapitole prvotně orientovat na otázku subjektivního a objektivního přístupu k určování výše bolestného podle OZ a anglického práva. Autor se zaměří na zhodnocení v právní praxi převládajícího přístupu a poukáže na jeho potencionální nedostatky, jakožto i přednese návrh možného řešení těchto nedostatků. Část čtvrté kapitoly bude následně věnována rozsahu,

v jakém má být nemajetková újma odčiněna a jeho korektivu v podobě zásad slušnosti. Současně bude zodpovězeno, jaký vliv má predispozice poškozeného (*the eggshell skull rule*) k závažnějším formám poškození zdraví na stanovení výše přiznaných náhrad nemajetkové újmy na zdraví. V kontrastu k pojetí dle českého práva bude postaveno pojetí férových, přiměřených a spravedlivých kompenzací (*fair, reasonable and just compensation*) podle anglického práva. Následně budou zkoumána kritéria k určování výše bolestného a odčinění bolesti a utrpení (*pain and suffering*).

V poslední páté kapitole budou porovnány vedlejší pomocné nástroje k určování výše odčinění bolesti, a to Metodika a Guidelines. Autor se primárně zaměří na okolnosti vzniku Metodiky, její povahu a kritiku, se kterou se od svého vzniku potýká. Následně autor přednese své zamyšlení se nad budoucností Metodiky a jejím potenciálním nástupcem. V neposlední řadě bude zkoumán způsob určení výše bolestného podle Metodiky ve srovnání s Odškodňovací vyhláškou. V kontrastu k Metodice budou zkoumány Guidelines, a to především rozdílnost v základní premise jednotlivých pomůcek, jejich nedostatky a případná podobnost.

V závěru práce budou autorem shrnuty závěry a poznatky ke kterým dospěje ve vztahu k problematice bolestného a bolesti a utrpení (*pain and suffering*).

Převládajícími metodami zpracování diplomové práce budou metoda analytická, metoda syntézy, metoda deskriptivní, metoda analogie a metoda komparativní. V diplomové práci se autor současně zaměří na kazuistickou analýzu problematiky a jejích jednotlivých prvků. Nejčastěji využívané zdroje budou právní předpisy, knižní publikace a odborné články českých a zahraničních autorů, dále česká a anglická judikatura, vyjádření a zprávy orgánů veřejné moci.

1 Bolestné dle OZ 1964

V důsledku historického a politického vývoje ke kterému docházelo na území dnešní České republiky v posledních 200 letech doznávala i právní úprava odpovědnosti za způsobení bolesti, resp. újmy na zdraví značných změn. Přejít jak z prvorepublikové úpravy obsažené v císařském patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“) na úpravu v zákoně č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ 1950“), potažmo v OZ 1964, tak i přechod ze socialistického pojetí k porevolučnímu aktuálnímu přístupu aplikovanému dle úpravy OZ, představovaly významné koncepční změny v pojetí problematiky odškodňování bolesti.

V této kapitole je pojednáno o přístupu k náhradě vytrpěné bolesti dle OZ 1964. Cílem této kapitoly není detailní a úplný popis této problematiky, nýbrž uvedení do historických reálií za účelem doplnění kontextu aktuálně platné a účinné úpravy a vysvětlení vybraných institutů dnešní úpravy, jejichž původ lze nalézt v dnes již neplatné úpravě občanského práva.

1.1 OZ 1964

Právní úprava předcházející aktuálně platnému a účinnému OZ nepředstavovala oproti svým předchůdcům OZ 1950 a OZO právní vývoj, co do zdokonalení úpravy náhrady bolestného, naopak je příhodné hovořit o degeneraci, kterou OZ 1964 představoval. Pokud bylo možné dojít k závěru, že OZ 1950 byl ovlivněn principy marxismu-leninismu, poté v rámci OZ 1964 došlo k úplné deformaci institutů kontinentálního práva.¹ Tento posun v přístupu k občanskému právu se projevil i na úpravě odškodňování bolesti, resp. újmy na zdraví.

Institut náhrady bolestného a dalších s ním spojených institutů byly obsaženy v ustanoveních § 444 až § 450 OZ 1964. Škoda na zdraví byla podle předešlé úpravy odloučena od škod věcných a představovala svébytný druh náhrady. Jako taková byla poškozeným nahrazována výlučně v penězích, a to dvojnásobem, buďto jednorázově podle § 444 OZ 1964 v případě odškodnění bolesti nebo ztížení společenského uplatnění nebo jako peněžitý důchod, byla-li škodou na zdraví přivozena ztráta ne výdělku dle § 445

¹ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. str. 521.

a násl. OZ 1964.² Již ze zvolené terminologie je zřejmé, že socialistický právní předpis považuje zásah do tělesné integrity jedince za škodu, resp. újmu v užším slova smyslu.

1.1.1 Bolestné dle OZ 1964

Podle § 444 odst. 1 OZ 1964 platilo, že „*při škodě na zdraví se jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění*“. Podle Škárové platilo, že náhrada škody na zdraví formou bolestného sloužila k odškodnění bolesti, kterou poškozený vytrpěl během škodné události, jakožto i bolesti spojené s léčením a rehabilitačním procesem.³ Dle § 2 odst. 1 Odškodňovací vyhlášky platilo, že za bolest se považuje „*každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu vytrpěla*“. Předchozí úprava obdobně, jak tomu je v případě účinného OZ pracovala s dvousložkovou bolestí, a to bolestí fyzickou a psychickou, resp. duševní.

Přístup OZ 1964 k újmě na zdraví byl diametrálně odlišný od přístupů přechodích občanských zákoníků. Změna byla výrazně citelná v oblasti nemajetkové újmy na zdraví, u které došlo k omezení volného soudcovského uvážení při určování její výše. Zákonodárce zde přistoupil k metodě, dle které byla škoda na zdraví určována dle složkami výkonné moci stanoveného postupu a byla přiznávána v rozmezí jí stanoveném. Samotné rozmezí výše odškodného OZ 1964 neupravoval a v § 444 odst. 2 se toliko omezoval na sdělení, že výše odškodnění, jakožto i způsob jejího určování v jednotlivých případech bude určeno vyhláškou vydanou Ministerstvem zdravotnictví po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Omezování maximální výše náhrady škody na zdraví lze obecně považovat za nesprávné, neboť samotná myšlenka stanovení horní hranice náhrady škody, resp. újmy na zdraví výkonnou mocí je v rozporu se samotným pojetím zdraví, jakožto absolutní nevyčíslitelné hodnoty osobnosti každého člověka. Nadepsaný postup takto vylučuje možnost individuálního a přesného zhodnocení zásahu do zdraví a určení odpovídající náhrady, neboť soudce bude při určování náhrady od prvopočátku hodnocení intenzity škody

² FIALA, Josef, Milan HOLUB a Jaroslav BIČOVSKÝ. *Občanský zákoník: poznámkové vydání s judikaturou a literaturou (včetně věcného rejstříku)*. 12. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. str. 367.

³ ŠKÁROVÁ, M. In: ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 1295.

omezen nepřekročitelnými mezemi, čímž je individualizace náhrady škody (újmy) na zdraví v mnohých případech fakticky vyloučena.

1.1.2 Odškodňovací vyhláška

K určení výše bolestného bylo dle zmocňovacího ustanovení v § 444 odst. 2 OZ 1964 pověřeno Ministerstvo zdravotnictví, jenž mělo po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí vydat vyhlášku ke stanovení výše, do které lze náhradu poskytnout. Poslední platnou vyhláškou byla vyhláška č. 440/2001 Sb., kterou byly podrobněji stanoveny podmínky poskytování bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění. Předchozí právní úprava přistupovala k náhradě újmy na zdraví pomocí metody bodového hodnocení závažnosti zásahu do zdraví. Příloha této vyhlášky obsahovala sazby pro bodové hodnocení výše bolestného a ztížení společenského uplatnění. Utrpěná újma byla znalcem v rámci znaleckého posudku hodnocena počtem bodů, přičemž za každý bod příslušela náhrada ve výši 120,- Kč. Odškodňovací vyhláška současně upravovala způsob stanovení bodového ohodnocení za účelem stanovení konkrétní výše odškodnění. Posuzující lékaři, resp. znalci vyhotovující znalecké posudky byli dle § 4 odst. 1 Odškodňovací vyhlášky povinni hodnotit akutní fáze bolesti, přičemž k jejich posouzení vycházeli z podrobných informací získaných od předchozích ošetřujících lékařů. Ustanovení § 4 odst. 1 Odškodňovací vyhlášky dále vymezovalo demonstrativní výčet skutečností, ke kterým bylo nutné s ohledem na konkrétní případ přihlížet, a to zejména k (i) rozsahu a způsobu poškození zdraví, (ii) závažnosti poškození zdraví, dále k (iii) průběhu léčení včetně náročnosti použité léčby a (iv) vzniklým komplikacím, přičemž k samotnému bodovému hodnocení bylo možné dle § 4 odst. 2 Odškodňovací vyhlášky přistoupit až v době stabilizace bolesti.

Odškodňovací vyhláška se však neomezovala na pouhé bodové ohodnocení jednotlivých typů fyzických a duševních bolestí, na jejichž základě bylo bolestné určeno, a zároveň stanovovala postup k modifikaci výše bolestného. V případech, kdy zdravotní stav poškozeného vyžadoval operaci zlomeniny a „*uzavřených poranění kostí nebo jiných systémů organismu*“,⁴ byl tento lékařský zákrok považován za otevřenou ránu, přičemž každá případná následující operace poškozeného byla ve shora uvedených případech bodově

⁴ § 4 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

ohodnocena s celkovým zvýšením bodů o jednu polovinu.⁵ Pokud bylo nezbytné, aby v důsledku způsobené škodě (újmě) na zdraví podstoupil poškozený před škodnou událostí nepředpokládanou operaci v jejímž důsledku poškozený vytrpěl bolest, považovala se tato bolest jako nově vzniklá, způsobilá k samostatnému ohodnocení a odškodnění podle Odškodňovací vyhlášky.⁶

Odškodňovací vyhláška dále upravovala možnost modifikace celkové výše bodového ohodnocení ve vztahu k náročnosti způsobu léčení, kdy umožňovala zvýšení až o 50 % celkové sumy bodového ohodnocení, jednalo-li se o náročný způsob léčení, za který byla považována především „*infekce rány prodlužující dobu léčení*“.⁷ V případech mimořádně náročného způsobu léčení, kterými pro účely Odškodňovací vyhlášky byla rozuměna především, nikoliv však pouze, dlouhotrvající plicní ventilace, kanylace velkých cév nebo dialýza, byla celková suma bodového ohodnocení zvýšena až na dvojnásobek.⁸ Oproti modifikacím umožňujícím navýšení bodového ohodnocení bolesti ve prospěch poškozených, stanovovala Odškodňovací vyhláška současně i limity výše bodového ohodnocení. Došlo-li k situaci, kdy bylo možné bolest hodnotit dle více samostatných položek obsažených v příloze č. 1 Odškodňovací vyhlášky, jednotlivá bodová ohodnocení se sčítala, nejvýše však, jednalo-li se o tentýž orgán, do částky bodového ohodnocení rovnající se částce „*za jeho anatomickou nebo funkční ztrátu*“.⁹

Přístup dle Odškodňovací vyhlášky přinášel několik nežádoucích jevů. V první řadě je zpochybnitelný bodový systém jako takový. Bolest poškozeného je újmou imateriální, silně individualizované povahy. Každá fyzická osoba pociťuje bolest a duševní útrapy spojené s újmou na zdraví odlišně a nelze tak přisvědčit názoru zákonodárce, že jej lze vyjádřit

⁵ § 4 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

⁶ § 4 odst. 4 vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

⁷ § 6 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

⁸ § 6 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

⁹ § 6 odst. 2 vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

univerzálně stanovenými částkami. Ačkoliv byla výše škody odvíjena od znaleckých zjištění, bylo v důsledku stanovení maximální možné přiznatelné náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví a faktickým eliminováním volného soudcovského uvážení, znemožněno stanovení náhrady skutečně odpovídající utrpěné újmě. Dle § 7 odst. 3 Odškodňovací vyhlášky sice platilo, že „*ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit*“, nelze však dle názoru autora limitovat možnost individualizace rozhodnutí formou zvýšení odškodnění pouze na výjimečné případy hodné mimořádného zřetele. V této věci bylo Ústavním soudem stanoveno, že obecné soudy, musejí dbát o to, „*aby přiznaná výše náhrady byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) (...) existoval vztah přiměřenosti.*“¹⁰ V předmětném nálezu se Ústavní soud primárně zabýval otázkou ztížení společenského uplatnění, avšak z důvodu obecnosti závěrů Ústavního soudu a aplikovatelnosti § 7 odst. 3 Odškodňovací vyhlášky i na bolestné, byly závěry aplikovatelné i na určování výše odškodnění bolesti. Ústavní soud tímto určil, že rozhodování obecných soudů musí být založeno na zásadě proporcionality, čímž v mezích tehdejší právní úpravy zmírnil její nepřiměřenost. Ve svém dalším stěžejním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/05 dospěl Ústavní soud k závěru, že soudy nejsou při určování výše náhrady za škodu (újmy) na zdraví Odškodňovací vyhláškou bezpodmínečně vázány. Daný právní názor Ústavní soud opíral o znění čl. 95 odst. 1 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, dle kterého platí, že soudce je vázán pouze zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu České republiky. Obecně takto platí, že soudce je při výkonu funkce oprávněn posoudit soulad podzákoného právního předpisu se zákonem, popř. s mezinárodní smlouvou, jak tomu bylo i v případě Odškodňovací vyhlášky. Pokud soudce dojde k závěru, že v podzákoném právním předpisu (Odškodňovací vyhlášce) obsažená právní norma je v rozporu se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, je oprávněn, podzákoný právní předpis neaplikovat.¹¹ Takovéto rozhodnutí soudce však není ničím neomezené. Na soudce je kladen požadavek, aby při svém rozhodnutí neaplikovat podzákoný právní předpis, toto rozhodnutí řádně odůvodnil, aby bylo možné přezkoumat, z jakých důvodů soudce shledal rozpor se zákonem nebo mezinárodní smlouvou. Nosným argumentem pro rozhodnutí Ústavního soudu k přiznání možnosti neaplikovat

¹⁰ Nález Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 350/03, ze dne 29. 9. 2005.

¹¹ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/05, ze dne 16. 10. 2007.

Odškodňovací vyhlášku obecnými soudy, avšak byla nedůstojnost výše odškodnění stanoveného pomocí Odškodňovací vyhlášky, která takto v mnohých případech byla v hrubém nepoměru vůči skutečně vytrpěné újmě. Tímto postupem Ústavní soud částečně přispěl k nápravě systému odškodňování škody (újmy) na zdraví. Soudům byl dán širší prostor pro určování odpovídajícího odškodnění, které takto více korespondovalo se skutečnou hodnotou zdraví člověka.¹²

Dalším nežádoucím jevem souvisejícím s aplikací Odškodňovací vyhlášky bylo nereflexivní inflace do náhrady příslušící za každý bod ohodnocení způsobené újmy. V důsledku stanovení pevné v čase neproměnlivé částky - hodnoty bodu, docházelo k meziročnímu snižování reálné hodnoty přiznaných náhrad nemajetkové újmy na zdraví a implicitně tak i hodnoty samotného lidského zdraví.

Přístup dle Odškodňovací vyhlášky byl z dlouhodobého hlediska, jakožto i pro důvodnou kritiku ze strany Ústavního soudu, neudržitelný. Z tohoto důvodu byla Odškodňovací vyhláška společně s OZ 1964 zrušena s přijetím aktuálně platného a účinného OZ.

¹² KADLUBIEC, V. *Vývoj právní úpravy výpočtu náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví*. Právní rozhledy, 2016, č. 8, s. 267-273. [online]. [cit. 18.05.2022]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7hbpxgxzsgy3q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

2 Nároky poškozeného při poškození zdraví

2.1 Nároky poškozeného dle OZ

Ochrana zdraví je podle moderního civilistického přístupu přiznána jak před zásahy do tělesné, tak i duševní integrity člověka. Z tohoto pojetí vychází i aktuální právní úprava, která přistupuje k újmě na zdraví a náhradě za protiprávní zásah do zdraví odlišným způsobem, než jak tomu bylo za účinnosti OZ 1964. OZ definuje v demonstrativním výčtu lidských hodnot obsažených v ustanovení § 81 odst. 2 OZ zdraví a život, jakožto nedílné součásti osobnosti člověka. Dojde-li k protiprávnímu zásahu do zdraví člověka, přiznává OZ poškozenému právo domáhat se toho, aby škůdce svého jednání zanechal a byl odstraněn jeho následek.¹³

Zákonný titul opravňující poškozené k uplatnění nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví představuje ustanovení § 2958 OZ, které stanovuje, že „*při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti*“. Ustanovení § 2958 OZ představuje zvláštní úpravu pokrývající zásahy do části přirozených práv člověka vyznačující se nepříznivým dopadem na zdravotní stav člověka. Předpokladem uplatnění § 2958 OZ je skutečnost, že újmu na zdraví lze diagnostikovat z medicínského pohledu, resp. jedná se o poškození zdraví, které lze charakterizovat metodami, prostředky a zkušenostmi lékařské vědy.¹⁴

Z textace ustanovení § 2958 OZ vyplývá záměr zákonodárce rozdělit újmu na zdraví do tří složek, a to (i) bolesti, (ii) další nemajetkové újmy a (iii) ztížení společenského uplatnění. Povaha nároku na náhradu za poškození zdraví a jeho celistvosti vyvolává v odborné veřejnosti debatu. Doležal a Lavický uvádějí, že nemajetková újma člověku vzniklá v důsledku protiprávního zásahu do jeho tělesné či duševní integrity tvoří z hmotněprávního hlediska jednotný nárok, který je odškodňován jednou částkou, přičemž jednotlivé složky

¹³ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1091.

¹⁴ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. s. 1091.

podle § 2958 OZ jsou pouhým vodítkem pro obecné soudy k určení v jaké výši náhradu nemajetkové újmy na zdraví přiznávat. Pojetí nemajetkové újmy na zdraví jako celistvého nároku vystavěné na aplikaci principu diskontinuity OZ a OZ 1964 je dle Doležala a Lavického flexibilnější a umožňuje přiznávání spravedlivějších odškodnění. Současně se domnívají, že oddělení jednotlivých složek obsažených v § 2958 OZ může mít za následek přiznávání nespravedlivých odškodnění, a to zejména ve vztahu k nejasnému obsahu pojmu bolesti, který může být odůvodněn zrušením Odškodňovací vyhlášky.¹⁵ K pojetí Doležala a Lavického se přiklání i Bezouška, který považuje argumentaci Doležala a Lavického za přesvědčivou, přičemž v jejím důsledku pokládá judikaturu vycházející z pojetí dílčích nároků za překonanou.¹⁶ Tento přístup odmítá Vojtek, který uvádí, že diskontinuita OZ a OZ 1964 není zákonem vyjádřenou zásadou a je prohlašována pouze v důvodové zprávě k OZ. Na otázku diskontinuity má být nahlíženo především z materiálního hlediska, nikoliv z formálního hlediska.¹⁷ Vojtek má za to, že rozdílná povaha jednotlivých složek (nároků) je dána tím, že se projevují odlišně, např. bolest z několikanásobné zlomeniny holení kosti vnímá poškozený jiným způsobem a povětšinou v jinou dobu než vnímání trvalých dopadů, které takové poškození zdraví má na společenské uplatnění poškozeného po škodné události, což je důkazem o jejich samostatnosti, byť mohou být propojeny totožnou škodnou událostí. Vojtek dále uvádí, že nelze mít pochybnosti o tom, že jednotlivé složky (nároky) mohou vznikat v různých okamžicích, což vyvolává otázku běhu lhůt k jejich uplatnění a podporuje pojetí samostatných nároků. Vycházíme-li z premisy samostatnosti jednotlivých nároků, které jsou samostatně uplatnitelné, musíme dojít k závěru, že s jednotlivými nároky jsou spojeny i odlišné, resp. samostatné promlčecí lhůty, přičemž by s nimi měly samostatně nakládat i obecné soudy, a to jak s ohledem na (ne)existenci překážek litispendence a *rei iudicatae*, tak i „z hlediska požadavků na náležitosti žaloby, včetně specifikace a vyčíslení jednotlivých nároků, tak z hlediska vázanosti soudu návrhem“.¹⁸

¹⁵ DOLEŽAL, T, LAVICKÝ, P. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy, 2014, č. 10, s. 358-363.

¹⁶ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 1076.

¹⁷ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. s. 1091.

¹⁸ Tamtéž.

V otázce celistvosti či samostatnosti nároků na náhradu újmy dle § 2958 OZ lze v částech argumentací přisvědčit oběma pojetím. Z hlediska procesního uplatnění je pro poškozeného, mnohdy fakticky slabší stranu, praktičtější uplatnění jediného nároku na náhradu mu způsobené újmy. V rámci žaloby takto poškozený bude vyčíslovat, specifikovat a prokazovat pouze jeden nárok, čímž lze považovat hledisko důkazního břemene za ulehčené. Takto pro poškozeného prvotně přívětivější pojetí může však v určitých specifických situacích znamenat výrazné ztížení až faktické znemožnění uplatnění nároků dle § 2958 OZ. Jak uvádí Vojtek, není důvod, aby poškozený nemohl v situacích, kdy podstupuje náročnou a dlouhodobou, v některých případech i několikaletou léčbu a rekonvalescenci v důsledku vážného a komplikovaného poškození zdraví, uplatnit samostatně nárok na odčinění vytrpěné fyzické a psychické bolesti mající původ ve škodné události a následné léčbě ihned po vytrpění bolesti a nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění až po ustálení svého zdravotního stavu.¹⁹ Pokud by praxe formalisticky trvala na celistvosti nároku dle § 2958 OZ, docházelo by k situacím, kdy by poškození, u kterých je dána dlouhá doba procesu ustálení zdravotního stavu, byli nuceni uplatnit pouze nárok (pro neustálení zdravotního stavu a nemožnost určit míru ztížení společenského uplatnění) na bolestné a náhradu další nemajetkové újmy. Tímto postupem by však došlo ke vzniku překážky věci rozhodnuté a na budoucí nemožnosti uplatnění nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění. Ve specifických případech by takto mohla nastat i taková situace, kdy by poškozený z důvodu procesní opatrnosti vyčkával na ustálení zdravotního stavu (i po několik let) a prvotně neuplatnil nárok na bolestné, tak aby nedošlo ke vzniku překážky věci rozhodnuté, a to se záměrem uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví dle § 2958 OZ s obsažením veškerých jeho složek, načež by poškozený před uplatněním nároku zemřel. Tímto přístupem by se tak poškozenému nedostalo ani částečné satisfakce, ačkoliv byl nucen za života po škodné události vytrpět způsobenou bolest, a to jak ve formě tělesných, tak i duševních útrap, avšak z důvodu zájmu na uplatnění celého nároku a procesní obezřetnosti vyčkával. Zároveň by v popsané situaci nebylo možné, aby nárok uplatnili dědicové zemřelého, neboť by pro neuplatnění nárok na náhradu nemajetkové újmy

¹⁹ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. s. 1092.

za života poškozeného nebyl předmětem dědictví.²⁰ Takovéto pojetí by bylo zjevně v rozporu se zájmem zákonodárce, jakožto i s účelem ustanovení § 2958 OZ.

Z důvodů v této kapitole popsaných, se jeví jako důvodnější, příklon k pojetí složek újmy na zdraví obsažených v § 2958 OZ jako samostatných nároků. Nelze přisvědčit právnímu názoru, že procesní výhodnost uplatňování celistvého nároku zapřičiňuje hmotněprávní nahlížení na složky nemajetkové újmy na zdraví dle § 2958 OZ jako na celistvý nárok. Tento postoj zastává i Nejvyšší soud, který se výslovně hlásí k pojetí samostatných nároků, přičemž uvádí, že „nárok na náhradu nemajetkových újem na zdraví dle § 2958 OZ tvoří jednotlivé, dílčí, samostatné nároky na náhradu za bolest, ZSU a DNÚ, jež samostatně vznikají i zanikají, a tedy se i samostatně promlčují“.²¹ Bude-li se proto poškozený domáhat náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví, avšak dostatečně nespécifikuje výši náhrady podle jednotlivých nároků, bude žaloba trpět vadou neurčitosti a soud bude povinen žalobu (za předpokladu neodstranění vady žalobcem) odmítnout.²²

2.2 Nároky poškozeného dle anglického práva

Ublížení na zdraví v koncepci anglického práva zahrnuje nemoci, fyzická zranění, kterými jsou zejména modřiny, řezné rány, zlomeniny kostí, ztráty končetin, oslepnutí, ztráta sluchu nebo poškození mozku,²³ jakožto i psychické onemocnění (*psychiatric illness*)²⁴ a poškození zdraví způsobené obětí znásilnění a jiných sexuálních útoků.²⁵ Anglické právo obdobně jako tomu je v případě české právní úpravy rozeznává škodu, resp. újmu majetkovou (*pecuniary loss*) a újmu nemajetkovou (*non-pecuniary loss*). Poškozený je oprávněn požadovat náhradu všech majetkových a nemajetkových újem mající původ v

²⁰ a contrario DOLEŽAL, T. In: MELZER, F. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018. Komentátor. s. 1016.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.

²² Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2596/2018, ze dne 30.05.2019.

²³ BURROWS, A. S. (Andrew S.). *Remedies for torts, breach of contract, and equitable wrongs*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press. 2019. s. 234.

²⁴ *Hinz v Berry* (1970) 2 QB 40.

²⁵ *W v Meah* (1986) 1 All ER 935.

protiprávním jednání škůdce, kterým bylo způsobeno poškození zdraví.²⁶ Náhrada za ublížení na zdraví vychází z principu plné kompenzace způsobené újmy.²⁷ Mezi majetkovou újmu je řazena dosavadní a budoucí ztráta na výdělků (*loss of net earnings*), léčebné náklady (*medical expenses*), ztráta na důchodu (*loss of pension rights*), jakožto i náklady spojené s ošetřováním a péčí o poškozeného (*nursing expenses*).²⁸ Mezi nemajetkovou újmu je zahrnována způsobená bolest a utrpení (*pain and suffering*) a ztráta kvality života (*loss of amenity*).

Ve srovnání s českou právní úpravou lze shledat podobnost mezi jednotlivými (ne)majetkovými újmami poškozených, kdy pro účely této diplomové práce je významné srovnání nemajetkové újmy na zdraví. Oproti české právní úpravě se v případě nároků na náhradu nemajetkové újmy nejedná o samostatné nároky. Pravidlem při přiznávání náhrady za ublížení na zdraví je vydání tzv. „*once-and-for-all*“ rozhodnutí, které anglická úprava aplikuje jako obecné pravidlo nikoliv pouze v případě ublížení na zdraví. Principem tohoto pravidla je povinnost soudu rozhodnout o náhradě za veškeré minulé, současné i budoucí újmy mající původ v protiprávním jednání škůdce.²⁹ Náhrada za bolest a utrpení (*pain and suffering*) a ztrátu kvality života (*loss of amenity*) proto tvoří integrální celek, který bude nahrazován na základě jednoho soudního rozhodnutí v sobě zahrnující obě složky nemajetkové újmy na zdraví. Příkladem aplikace tohoto pojetí je případ *Fitter v. Veal*.³⁰ V tomto případě byla poškozenému přiznána náhrada za způsobené poškození zdraví v důsledku napadení škůdcem. Následně však bylo zjištěno, že újma mu způsobená byla závažnější, než bylo prvotně předpokládáno, načež musel poškozený podstoupit operaci lebky. V důsledku již dříve přiznané náhrady za ublížení na zdraví se musel soud vypořádat s otázkou, zda poškozenému náleží odškodnění za závažnější poškození zdraví, jenž bylo medicínsky zjištěno až po přiznání původní náhrady za ublížení na zdraví. Soudem bylo

²⁶ LUNNEY, M., & OLIPHANT, K. *Tort Law: Text and Materials (4th ed.)*. Oxford University Press. (2010). s. 885.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ BURROWS, A. op. cit. s. 238-239.

²⁹ BURROWS, A. op. cit. s. 163.

³⁰ *Fitter v. Veal*. (1701) 12 Mod Rep. 542.

v rámci jeho rozhodnutí postaveno najisto, že poškozený již nemůže následně uplatnit nárok na dodatečnou náhradu za ublížení na zdraví z důvodu překážky rei iudicatea.³¹

Anglická úprava současně rozlišuje náhradu za ublížení na zdraví na náhradu škody zvláštní (*special damages*) a náhradu újmy obecné (*general damages*).³² Náhrada zvláštní škody vyjadřuje veškerou majetkovou (peněžitou) škodu, která poškozeného v důsledku ublížení na zdraví postihla do dne konání nařízeného soudního jednání, přičemž těmito jsou zejména ztráta na výdělku (*loss of earnings*) nebo léčebné náklady (*medical expenses*). Náhrada obecné újmy vyjadřuje tu újmu a škodu, jejíž vznik poškozený předpokládá *pro futuro*.³³ Dělicím kritériem tak není toliko samotný druh újmy, jakožto doba, kdy daná škoda, resp. újma poškozenému vznikla, tj. zda-li vznikla před dnem konání soudního jednání a lze proto škodu přesně specifikovat či nikoliv. Poškozený je však i zde povinen škodu mu vzniklou před dnem soudního jednání specifikovat v rozpisu zvláštních škod (*schedule of special damages*). Škodu, kterou poškozený předpokládá v budoucnu a kterou nelze přesně specifikovat společně s nemajetkovou újmou způsobenou ublížením na zdraví označuje anglické právo za obecnou újmu.³⁴

³¹ BURROWS, A. op. cit. s. 163.

³² LUNNEY, M., & OLIPHANT, K. (2010). op. cit. s. 885.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

3 Bolestné

3.1 Bolest

První z v OZ definovaných nároků na odčinění nemajetkové újmy na zdraví je bolestné jakožto náhrada za vytrpěnou bolest. Prvotní otázka problematiky bolestného spočívá již v samotné definici bolesti. Mezinárodní asociace pro studium bolesti, jejíž definici používá i Světová zdravotnická organizace, vymezuje bolest jako „*An unpleasant sensory and emotional experience associated with, or resembling that associated with, actual or potential tissue damage*“.³⁵ Z uvedené definice je možné dovodit dvojí pojetí bolesti, a to jako nepříjemného smyslového (fyzického) zážitku a nepříjemného emocionální (duševního) zážitku spojeného s faktickým nebo eventuálním poškozováním tkáně organismu.³⁶

Pojetí bolesti v českém právním řádu je přílehlavé k pojetí bolesti dle Mezinárodní asociace pro studium bolesti. Podle ustálené judikatury a právní doktríny platí, že bolest obsahuje dvě složky, a to fyzické (tělesné) a psychické útrapy. Legální definici bolesti můžeme nalézt i v platné pozitivní české právní úpravě. Úpravou definující bolest je např. nařízení vlády č. 276/2015 Sb., které v § 1 odst.1 uvádí, že:

„Bolestí se pro účely tohoto nařízení rozumí tělesné a duševní strádání způsobené

- a) poškozením zdraví [...], včetně stresu, obtíží a psychických symptomů obvykle doprovázejících poškození zdraví, a*
- b) léčením a odstraňováním následků poškození zdraví, včetně komplikací vzniklých [...].“*

Legální definice obsažená v nařízení vlády č. 276/2015 Sb. materiálně odpovídá definice dle dnes již neplatné Odškodňovací vyhlášky, která uváděla, že „*za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla*

³⁵ International Association for the Study of Pain (IASP). *Revised Definition of Pain*. [online]. [cit. 17.5.2022]
Dostupné z: <https://www.iasp-pain.org/publications/iasp-news/iasp-announces-revised-definition-of-pain/>

³⁶ Tamtéž.

[...]“. Současně je však nutné vycházet ze skutečnosti, že definice ve výši uvedené vyhláše není zákonnou, nýbrž podzákonnou definicí a ustanovení OZ neobsahují samostatnou legální definici bolesti, z čehož je nutné dovodit, že zákonodárce nezamýšlel pod pojem bolesti zařadit jinou skupinu nároků, než které vyplývají z ustálené judikatury a právní doktríny.³⁷ Lze proto dojít k názoru, že i přes proklamovanou diskontinuitu OZ 1964 a OZ³⁸ a s tím spojené odlišné pojetí náhrady újmy na zdraví, je obsah pojmu bolesti a jeho složek kontinuální s předešlou úpravou.

3.2 Bolest dle OZ

Jak již bylo předestřeno v podkapitole 2.1, je bolestné jedním z dílčích nároků dle ustanovení § 2958 OZ. Bolestným lze v kontextu platné právní úpravy rozumět „cenu“ za vytrpěnou bolest, která je standardně kompenzována ve všech významných evropských deliktních úpravách a představuje jednu z vůdčích idejí Principů evropského deliktního práva (PETL).³⁹

Typologicky doktrína rozeznává bolest akutní a chronickou,⁴⁰ přičemž toto dělení bolestí nepředstavuje pouhé měřítko pro posouzení závažnosti újmy na zdraví. Na základě rozlišení bolesti dle doby jejího trvání rozlišuje OZ, který z dílčích nároků je poškozený oprávněn uplatnit. Podle závěrů Nejvyššího soudu vyplývajících z rozsudku sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015, je v případech akutní bolesti tímto dílčím nárokem bolestné a v případě bolesti chronické (trvalé) je uplatnitelným dílčím nárokem ztížení společenského uplatnění. V daném případě se jednalo o situaci, kdy došlo k ustálení zdravotního stavu žalobkyně v podobě vyznačující se stálou bolestí „s občasnými atakami intenzivnější bolesti“.⁴¹ Následkem konstantního prožívání bolesti současně bylo i rozvinutí duševní poruchy u

³⁷ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021) op. cit. s. 1093.

³⁸ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, č. 89/2012 Dz. s. 18. [online]. [cit. 22.11.2022].
Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

³⁹ ELISCHER, D., KOBLIHA, I., DOBIÁŠ, P., KOTTNAUER, A., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). s. 165.

⁴⁰ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1706.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu. sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015.

poškozené. Podle Nejvyššího soudu tento stav jako celek představoval trvalý následek poškození zdraví, které jsou odškodňovány v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění.⁴² Z uvedeného právního názoru Nejvyššího soudu implicitně vyplývá povinnost obecných soudů a posuzujících lékařů, resp. znalců vyhotovujících znalecké posudky přesně diferenciovat charakter bolesti a daný druh bolesti podřadit pod příslušný dílčí nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví.

3.2.1 Fyzická a psychická bolest

Jak vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, je nezbytné vnímat bolest ve smyslu § 2958 OZ jako újmu dvousložkovou, neboť smyslem nároku poškozeného na náhradu vytrpěné bolesti je „*odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání*“.⁴³ Pod fyzickou bolest můžeme podřadit tu složku bolesti mající bezpodmínečnou vazbu na zásah do tělesné integrity poškozeného, tj. bolest, kterou poškozený pociťuje v souvislosti s poškozením zdraví, resp. tkáně člověka.⁴⁴ Současně se za fyzickou bolest považují i ty bolesti, které podmínku porušení tkáně člověka nesplňují, avšak nelze je ze své povahy podřadit pod bolest psychickou. Těmito fyzickými bolestmi jsou např. „*závrať, nevolnost, pocit zvracení, znecitlivění, poruchy rovnováhy nebo poruchy vědomí*“.⁴⁵ Fyzické nebo psychické bolesti (duševní strádání) mohou být zároveň spojeny s vnějšími projevy, které představují vodítko pro posuzování její intenzity. Těmito vnějšími projevy mohou být např. křeče, „*pláč, grimasy, sevřené hrdlo, sucho v ústech, nadměrné pocení, potíže s dýcháním*“⁴⁶, hyperventilace apod.

Druhou složku bolesti lze vyjádřit jako strádání psychické (duševní), které lze pojmut jako nepříjemný negativní psychický, emocionální stav. Psychická bolest souvisí především, nikoliv však pouze, s fyzickou bolestí. Zpravidla se tak jedná o duševní, psychickou reakci člověka na protrpěnou fyzickou bolest. Může však vzniknout i samostatně a nezávisle na fyzickém strádání, a to například v situacích, kdy je poškozený vystaven mobbingu,

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.

⁴⁴ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1706.

⁴⁵ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1706-1707.

⁴⁶ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1706.

výhružkám⁴⁷ nebo šikaně. Typickými projevy psychické bolesti jsou smutek, úzkostně depresivní porucha, strach poškozeného z dalších následků poškození zdraví⁴⁸ nebo obava z operace, kterou před uvedením do stavu celkové anestezie prožívají.

Sporné z pohledu praxe a odborné veřejnosti zůstává povaha pojmu duševních útrap ve smyslu § 2956 OZ a jeho vztah k pojmům „psychické bolesti“ a „další nemajetkové újmy“ dle § 2958 OZ. Termín duševní útrapy OZ používá pouze ve dvou ustanoveních, a to v zmíněném ustanovení § 2956 OZ a v § 2959 OZ, přičemž ve druhém ze zmíněných ustanovení představují duševní útrapy nárok tzv. sekundárních obětí, resp. manžela, rodiče, dítěte nebo jiné osoby blízké na náhradu za vytrpění duševního (psychického) utrpení spojeného s usmrcením nebo zvláště závažným ublížením na zdraví poškozeného. Nabízí se otázka, zda zákonodárce vymezil duševní útrapy dle § 2956 OZ jako definici odčinitelné újmy uplatnitelné v rámci nároku dle § 2959 OZ nebo institut duševních útrap představuje pojem výrazně širší a lze jej uplatnit v rámci ustanovení § 2958 OZ. Tichý se domnívá, že duševní útrapy představují termín, který zákonodárce použil pro vymezení psychické bolesti.⁴⁹ Doležal a Melzer považují duševní útrapy za nepříznivý „*zásah do duševní pohody člověka*“⁵⁰, přičemž tyto stavy mohou mít podobu strachu, úzkosti, ponížení, smutku apod. Oproti Tichému dovozují Doležal s Melzerem, že duševní útrapy jsou podřaditelné pod nárok na náhradu další nemajetkové újmy, nikoliv pod psychickou bolest.⁵¹ Podle autora je nezbytné vnímat duševní útrapy jako termín obecnější, vztahující se jak k bolesti, tak k další nemajetkové újmě ve smyslu § 2958 OZ. Daný názor vyplývá ze skutečnosti, že ustanovení § 2956 OZ je ustanovením obecným, ve vztahu ke speciálnímu ustanovení § 2958 OZ, kdy ustanovení § 2956 OZ samostatně neobsahuje žalobní titul k domáhání se náhrady

⁴⁷ SMRŽ, I. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčítání v civilním právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. Vol 9, No 2 (2019). [online]. [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/184/154>.

⁴⁸ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1707.

⁴⁹ TICHÝ, Luboš. *Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy*. Právník, 8/2020, str. 624. [online]. [cit. 23.5.2022] Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2020/8/2.Tich%C3%BD_618-640_8_2020.pdf.

⁵⁰ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. 983.

⁵¹ Tamtéž.

nemajetkové újmy ve formě duševních útrap. Proto je k domáhání se náhrady duševních útrap nutné, aby společně se splněním definičních znaků ustanovení § 2956 OZ byla naplněna i některá skutková podstata náhrady nemajetkové újmy.⁵² Ustanovení § 2956 odkazuje na úpravu ochrany přirozených práv obsažených v ustanoveních první části OZ. Středobod této úpravy představuje § 81 OZ. V § 81 odst. 2 OZ je právo na ochranu zdraví vymezeno jako jedno z přirozených práv člověka. Ze systematiky OZ nelze podle autora dovodit záměr zákonodárce vztáhnout odčinění duševních útrap vztahujících se k poškození zdraví pouze na některý z nároků v § 2958 OZ a je namístě aplikovat extenzivnější výklad pojmu. Duševní útrapy mohou v tomto pojetí být psychickou bolestí i další nemajetkovou újmou budou-li naplněny definiční znaky uvedených dílčích nároků na náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví dle § 2958 OZ.

Oproti fyzické bolesti jsou definiční znaky psychické bolesti jakožto i určení, zdali je určité duševní strádání odčinitelné v rámci bolestného nebo náhrady další nemajetkové újmy sporné a tato otázka vyvolává nevyřešený rozpor mezi doktrínou a praxí soudů. Nadnesený spor spočívá v tom, zdali mají být obvyklé psychické (duševní) újmy spojené s poškozením zdraví odškodňovány v rámci bolestného, resp. jaké duševní strádání je podřaditelné pod bolestným odškodňovanou psychickou bolest a jaké pod další nemajetkovou újmu.⁵³

První z uvedených názorů, tj. odškodňování běžných psychických obtíží v rámci nároku na bolestné zastává Nejvyšší soud. Tento názor byl vyjádřen v rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017. V daném případě se jednalo o situaci, kdy se žalobce domáhal náhrady další nemajetkové újmy, mající původ ve skutečnosti, že v důsledku dopravní nehody musel po dobu 14 dní setrvat v jedné neměnné poloze na nemocničním lůžku, a to s vyvěšenou zraněnou nohou. Současně byl po tuto dobu před ostatními pacienty, s nimiž sdílel nemocniční pokoj, zanechán odhalen a nebylo mu umožněno soukromě vylučovat a provádět intimní hygienu jinak, než v přítomnosti dalších osob. Ve výše popsaném skutkovém stavu žalobce shledával zásah do jeho cti a důstojnosti, přičemž měl tento prožitek zanechat na žalobci dlouhodobé psychické následky, které byly dány i v době

⁵² DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 981.

⁵³ MALIŠ, Daniel. Advokatnidenik.cz: *Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví?* [online]. [cit. 18.5.2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/21/co-patri-do-tzv-dalsich-nemajetkovych-ujem-pri-ublizeni-na-zdravi/>.

podání žaloby na náhradu další nemajetkové újmy. Soudy prvního a druhého stupně vyhověly námitce žalované spočívající v názoru, že nejsou splněny podmínky řízení o žalobě, resp. že řízení brání překážka věci rozhodnuté. Překážku *rei iudicatae* shledaly soudy ve skutečnosti, že mezi týmiž účastníky bylo již v minulosti vedeno řízení v rámci, kterého se žalobce úspěšně domohl odškodnění náhradou bolesti v širším smyslu. Dále existencí překážky *rei iudicatae* argumentovala i žalovaná, a to tak, že i přestože se žalobce domáhal v rámci předcházejícího řízení pouze bolestné, a nikoliv další nemajetkovou újmu, znalecký posudek, který vzal soud za podklad pro rozhodnutí o výši nároku bolestného, hodnotil jak fyzické, tak i duševní strádání spojené s hospitalizací žalobce. Z rozsudku přiznávající žalobci bolestné vyplývalo, že psychické strádání bylo odškodněno v rámci bolestného a nelze se tak již jednou odškodněné újmy domáhat v rámci jiného nároku. Žalobce se následně obrátil prostřednictvím dovolání na Nejvyšší soud.⁵⁴ Z odůvodnění dovolání plynulo, že dovolatel považoval „nárok na odškodnění za omezení v době hospitalizace spočívající v narušení jeho soukromé sféry a strpění pro něj ponižujícího zacházení“⁵⁵ za „další nemajetkovou újmu, jež dosud nebyla odškodněna a nelze ji podřadit pod pojem bolestné“.⁵⁶ Nejvyšší soud byl takto povinen se zabývat otázkou vymezení rozdílů mezi psychickou bolestí odškodnitelnou v rámci bolestného a duševním strádáním odškodnitelným prostřednictvím náhrady další nemajetkové újmy. Nejvyšší soud takto zkoumal obsahovou náplň znaleckého posudku, který byl podkladem rozhodnutí o bolestném v předcházejícím řízení. Znalec při hodnocení bolesti „do hodnocení fyzického a duševního strádání zahrnul duševní útrapy doprovázející žalobcovo zranění a následnou léčbu (konkrétně znalec užil položku S063 části B Metodiky – ložiskové poranění mozku, která nejlépe odpovídá obtížím dovolatele)“.⁵⁷ Současně „znalec uvedl, že této položce podřadil odškodnění za akutní reakci na stres – dramatické okolnosti nehody s kolapsem, s rozvojem psychických problémů již v průběhu akutní léčby, s dlouhodobou imobilizací na lůžku, s bezmocností, závislostí na péči druhých osob, s pocity studu, méněcennosti, s následnou poruchou přizpůsobení“.⁵⁸ Nejvyšší soud došel k závěru, že účelem náhrady za

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

vytrpěnou bolest není odškodnit pouze stavy fyzické bolesti, nýbrž je účelem nahradit i „určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpěnou zdravotní újmou“.⁵⁹ Výklad pojmu bolestného do této míry Nejvyšší soud uzavřel s tvrzením, že bolest ve smyslu § 2958 OZ je nutné vykládat v širším smyslu, toliko v sobě obsahující složky bolesti fyzické, tak i duševního strádání. Nejvyšší soud se následně zabýval institutem další nemajetkové újmy a jeho vztahu k dalším dílčím nárokům, přičemž dospěl k závěru, že další nemajetková újma jakožto nový, v předchozích občanských zákonících neupravený, dílčí nárok při poškození zdraví vyjadřuje „nekonečnou variabilitu soukromého života a různých životních skutečností, které dosud odškodňovány nebyly, přičemž tyto nespočítají v dočasné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého nebo trvalého charakteru“.⁶⁰ Podle Nejvyššího soudu se jedná o „specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, tedy okolnosti, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru (např. nečekaně závažné komplikace spojené s léčením a z nich plynoucí omezení, jako je mnohatýdenní přišití končetiny v nepřirozené poloze za účelem tvorby a přenosu laloků při rekonstrukční chirurgii, nemožnost zúčastnit se pracovní či studijní stáže, sportovního utkání nebo jiné pro poškozeného významné plánované aktivity, potrat těhotné poškozené způsobený psychickým otřesem, nikoli škodnou událostí samotnou, atd.)“.⁶¹ Dle názoru Nejvyššího soudu nesmí při rozhodovací praxi obecných soudů docházet k situacím, kdy soudy budou rozšiřovat pojem další nemajetkové újmy, jakožto zbytkové kategorie doplňující ostatní nároky při ublížení na zdraví. Takováto praxe by měla za následek vyprázdnění obsahu ostatních nároků, v jejímž důsledku by docházelo k nežádoucímu odstraňování rozdílů mezi dílčími nároky na náhradu nemajetkových újem na zdraví.⁶² Nejvyšší soud danou problematiku uzavřel s tvrzením, že nepovažuje obtíže, které podstupoval dovolatel v souvislosti s léčbou za exces z obvyklého způsobu léčby, a omezení z léčby vyplývající nadprůměrně nezasáhly do života dovolatele a nelze tak v dané věci odůvodnit přiznání další nemajetkové újmy. Pojetí Nejvyššího soudu lze uzavřít tak, že „běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti v širším smyslu“.⁶³ Toto pojetí považuje Nejvyšší soud za ustálené, přičemž pod tyto obtíže zařazuje dále např. nemožnost poškozeného „účastnit se během rekonvalescence motoristických závodů v pozici mechanika a podílet se na vývoji dalšího vylepšení bezpečné stupačky plochodrážního motocyklu jako testovací jezdec“.⁶⁴

Oponentní názor k výše uvedenému pojetí Nejvyššího soudu předkládá Mališ, který zastává názor, že obtíže spojené s poškozením zdraví nelze bez dalšího podřadit pod duševní strádání ve smyslu bolesti v širším slova smyslu, nýbrž je nutné tyto obtíže primárně odškodňovat v rámci nároku na náhradu další nemajetkové újmy.⁶⁵ Mališ má za to, že další nemajetková újma představuje nový druh nemajetkové újmy související s ublížením na zdraví, který je stavěn naroveň bolestnému. Nesouhlasí tak s pojetím Nejvyššího soudu, který další nemajetkovou újmu považuje za subsidiární, zbytkovou kategorii nemajetkové újmy. Svůj názor opírá o jazykový výklad ustanovení § 2958 OZ, z něhož nelze dovodit záměr zákonodárce k aplikaci institutu další nemajetkové újmy na specifické, excesivní či jiné výjimečné situace. Samotný účel institutu další nemajetkové újmy Mališ shledává v zájmu zákonodárce plně postihnout i ty prvky nemajetkové újmy, které za účinnosti OZ 1964 nebyly plně odškodnitelné prostřednictvím bolestného a ztížení společenského uplatnění.⁶⁶ Další nemajetkovou újmu definuje jako situace nebo stavy, které souvisejí s poškozením zdraví, obvykle k nim dochází, avšak nejsou bolestmi a současně mají pouhý dočasný charakter. Mališ si zároveň klade klíčovou otázku, a to které dočasné situace či stavy běžně nastávají při ublížení na zdraví a nejsou přitom bolestmi. Dle Mališova názoru je dělícím kritériem skutečnost, zdali ublížením na zdraví došlo k zásahu do běžného způsobu života, v jehož důsledku prožívá poškozený dočasné negativní emoční stavy, které však nejsou ze své podstaty spojeny s bolestí vyvolanou poškozením zdraví.⁶⁷ Souhrnně takto odděluje duševní strádání, které je součástí bolesti od toho, které je součástí další

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 233/2020, ze dne 27.01.2022.

⁶⁵ MALIŠ, Daniel. Advokatnidenik.cz: *Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví?* [online]. [cit. 18.5.2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/21/co-patri-do-tzv-dalsich-nemajetkovych-ujem-pri-ublizeni-na-zdravi/>.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

nemajetkové újmy na základě posouzení, zdali duševní strádání (negativní emoční stavy) je v příčinné souvislosti s fyzickou bolestí a je psychickou bolestí odškodňovanou v rámci bolestného v širším smyslu nebo je v příčinné souvislosti s vnímáním poškození zdraví jako takového a má být odčítáno jako náhrada další nemajetkové újmy.⁶⁸ Příkladem uvádí pocity zmaru, beznaděje, zlosti, hněvu, úzkosti, smutku, strachu, nejistoty, jakožto i vnímání komplikací během léčby, neočekávané prodloužení doby léčby nebo obavy poškozeného o jeho budoucí život po ublížení na zdraví jako takovém.⁶⁹

Mališovo extenzivní pojetí další nemajetkové újmy ve vztahu k bolestnému se neseťkává s obecným přijetím. Vojtek upozorňuje na možné negativní následky neúměrného rozšiřování institutu další nemajetkové újmy. Domnívá se, že aplikace extenzivního výkladu, tj. zahrnutí dalších dílčích obtíží mezi újmy odčinitelné v rámci náhrady další nemajetkové újmy bude mít za následek vyjmutí „běžných“ situací z případů stanovování bolestného a může vést k neorganizovanému odstraňování rozdílů mezi bolestí a další nemajetkovou újmu. Konečným důsledkem by podle Vojtka mohlo být roztržštění nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví na neuzavřený soubor dílčích podnároků.⁷⁰ Soudy by podle Vojtka měli ke stanovování odškodnění přistupovat systematicky, strukturovaným a exaktním přístupem, tak aby byl naplněn účel ustanovení § 2958 OZ.⁷¹ Pokud soudy dojdou k závěru, že obtíže, které poškozený prožil, v souvislosti s poškozením zdraví, jsou záhodné odškodnění, mohou tak učinit prostřednictvím zvýšení náhrady bolestného v širším smyslu.⁷²

Názor Nejvyššího soudu vyjádřený v rozhodnutí, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, jakožto i obecná otázka obsahu institutů bolesti v širším slova smyslu a další nemajetkové újmy, byly předmětem posouzení v nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1564/20, ze dne 09.02.2021. V daném nálezů se Ústavní soud vymezil vůči pojetí Nejvyššího soudu k odškodňování dílčích nároků újmy na zdraví. Ačkoliv v daném nálezů Ústavní soud absentuje výslovné vymezení mezi psychické bolesti a další nemajetkové újmy, lze je podle autora

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. s. 1095.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

z argumentace částečně dovodit. Ústavní soud prvotně stanovil, že nepovažuje z hlediska souladu s ústavním pořádkem za rozhodné, pod který z dílčích nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví obecné soudy jednotlivé újmy podřadí za předpokladu, že jednotlivé újmy budou plně a spravedlivě odškodněny.⁷³ Lze takto implicitně dovozovat, že Ústavní soud považuje hranice a vymezení jednotlivých újem, resp. dílčích nároků dle § 2958 OZ do jisté míry za neurčité, kdy dává přednost spravedlivé a úplné náhradě újmy, před její přesnou a jednoznačnou kategorizací. Za klíčové je nutné považovat vymezení se vůči koncepci další nemajetkové újmy a jejího vztahu k bolesti v širším smyslu stanovené Nejvyšším soudem v rozhodnutí, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017. Ústavní soud nesouhlasí s kontroverzní restriktivní koncepcí další nemajetkové újmy. Ústavní soud má za to, že Nejvyšším soudem vymezená kritéria nevyplývají z textace OZ nebo jeho systematiky, přičemž splnění takovýchto kritérií není u dalších druhů újem dle § 2958 OZ vyžadováno.⁷⁴ S ohledem na zákonný požadavek plné náhrady vytrpěných újem dle § 2958 OZ je nezbytné, aby obecné soudy pod kategorií dalších nemajetkových újem podřazovaly a v jejím rámci odškodňovaly vše, co nelze zahrnout pod náhradu bolestného nebo ztížení společenského uplatnění. Ústavní soud příkladmo uvádí, že tímto způsobem mohou být odškodňovány duševní útrapy způsobené psychickou újmou, které nejsou v současné praxi obecných soudů vystavěné na aplikaci Metodiky a rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 a nejsou proto dostatečně odškodňovány.⁷⁵ V závěru nálezu Ústavní soud vymezil pojetí duševních útrap, resp. psychického strádání ve vztahu k další nemajetkové újmě, čímž přispěl k odlišení pojmu od institutu psychické bolesti. Dle Ústavního soudu spočívají duševní útrapy ve vztahu k další nemajetkové újmě mající původ v ublížení na zdraví v „jednorázových či opakovaných ztrátách a strádáních poškozeného, zapříčiněných omezením jeho tělesné i duševní integrity a znamenajících omezení v jeho soukromém a rodinném životě“.⁷⁶

Autor diplomové práce se částečně ztotožňuje s pojetím Ústavního soudu a Mališe. Lze se jednoznačně ztotožnit s názorem, že účelem náhrady nemajetkové újmy je její plná, resp.

⁷³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1564/20, ze dne 09.02.2021.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1564/20, ze dne 09.02.2021.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

spravedlivá náhrada, přičemž nelze odškodnění újmy dle § 2958 OZ omezovat požadavkem mimořádnosti, specifčnosti a zvláštní intenzity újmy a obtíží spojených s poškozením zdraví. Účelem předmětných zákonných ustanovení je ochrana zdraví a života, jakožto absolutních hodnot lidského života, přirozených práv člověka, představujících jedny ze základních institutů občanského práva. Nelze proto nikterak dovozovat záměr zákonodárce omezovat náhradu další nemajetkové újmy na Nejvyšším soudem striktně vymezené situace. Autor považuje Mališem přednesený přístup k rozlišování další nemajetkové újmy a psychické bolesti za přesvědčivý, umožňující jejich rozlišení. Pokud by byl Mališův přístup aplikován na skutkové okolnosti případu, kterému se věnoval Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, bylo by podle autora možné dojít k názoru, že žalobce uplatňovaná újma je odčinitelná jako další nemajetková újma a není součástí psychické bolesti. Ačkoliv újma spočívala v okolnostech doprovázející léčbu, nelze podle autora automaticky dojít k závěru, že tyto duševní útrapy jsou v příčinné souvislosti s fyzickou bolestí, resp. léčbou poškození zdraví. Duševní útrapy, které žalobce vnímal je možné popsat jako pocity vzteku, naštvanosti, studu nebo úzkosti, které budou zpravidla doprovázet myšlenky jako např. *„Potřebuji si odskočit, ale musím se vyprazdňovat tady a všichni na mě zírají, to je nesnesitelně trapné“*. Pocity, které žalobce prožíval v souvislosti s vnímáním dočasných následků poškození zdraví nelze podle autora bez dalšího podřadit pod psychickou bolest a běžné obtíže související s léčbou. Každá léčba s sebou nenese takto intenzivní zásah do možnosti vést soukromý život (provádět intimní hygienu a vyprazdňovat se v soukromí). Z žalobcem popsaného vyplývá, že újmu neshledával v obtížích jako takových, ale v zásahu do jeho intimní sféry, která je součástí práva na soukromý život. Pokud by měl poškozený soukromý pokoj, újmu jím popsanou by neprožil. Lze proto mít za to, že zásahem do intimní sféry žalobce byla dočasně omezena možnost vést soukromý život a újma měla být ve smyslu nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1564/20 nahrazena nikoliv jako součást bolesti v širším smyslu, nýbrž jako další nemajetková újma.

Podle autora však není zcela přílehlavá argumentace Ústavního soudu ve vztahu k podřazení jednotlivých újem pod konkrétní kategorie. Z textace OZ vyplývá zájem zákonodárce rozlišovat jednotlivé druhy nemajetkových újem na zdraví a tyto samostatně odškodňovat. Nelze považovat za žádoucí přístup, podle kterého by nebylo rozhodné, zda jsou jednotlivé újmy způsobené ublížením na zdraví jako celek odškodňovány např. v rámci bolestného v širším smyslu zahrnující újmy s bolestí věcně nesouvisející. Takovýto přístup by bylo možné označit přinejmenším za nesystematický. V důsledku aplikace tohoto

přístupu by došlo k fragmentaci rozhodovací praxe obecných soudů, kdy tyto budou z povahy věci přistupovat k problematice (podřazování jednotlivých nemajetkových újem na zdraví pod zákonné kategorie) odlišně. Následně budou obecné soudy rozhodovat o nárocích poškozených v obdobných případech rozdílně, což v konečném důsledku může zapříčinit vznik nepředvídatelných rozhodnutí, porušujících zásadu legitimního očekávání. Mělo by tak být v zájmu Nejvyššího soudu, Ústavního soudu, jakožto i obecných soudů přesněji vymezit meze psychické bolesti odškodňované v rámci bolestného v širším slova smyslu a další nemajetkové újmy. Jako jedno z dílčích řešení problematiky se dle autora nabízí aktualizace Metodiky, po vzoru Vojtka, který navrhuje doplnění položky "Vážná duševní porucha vzniklá následkem traumatu, potvrzená psychiatrickým pracovištěm", ohodnocenou 60 až 300 body.⁷⁷ Začleněním položky postihující psychickou bolest by byl překonán aktuální deficit jejího odškodňování, kdy současná podoba Metodiky krátkodobé duševní útrapy mající původ v ublížení na zdraví nezohledňuje.

3.3 Pain and suffering

Jak vyplývá z podkapitoly 2.2 této práce, pracuje anglická právní úprava s několika druhy nároků na náhradu újmy na zdraví. Základní nárok představuje odškodnění „*pain and suffering*“, tj. bolesti a utrpení. The Law Commission of England and Wales (dále jen „Právní komise“) rozlišila v rámci Zprávy Právní komise o náhradě nemajetkové újmy na zdraví č. 140 (*Law Commission Consultation Paper No. 140 - Damages For Personal Injury: Non-Pecuniary Loss*) jednotlivé složky bolesti a utrpení, a to takovým způsobem, že bolestí lze rozumět fyzickou bolest, mající původ v samotném ublížení na zdraví nebo která z něj vyplývá⁷⁸ např. v podobě bolesti, kterou poškozený vytrpěl při škodné události nebo v důsledku lékařského ošetření.⁷⁹ Utrpením Právní komise rozumí mentální (psychické)

⁷⁷ VOJTEK, P. *Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku* In. Pracovní právo 2018. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. Brno: Masarykova univerzita, 2019. [online]. [cit. 26.5.2022] Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/pracpravo2018/files/PracovniPravo2018.pdf>.

⁷⁸ Law Commission & Great Britain. Law Commission. *Damages for Personal Injury*. H.M. Stationery Office. 1995. s. 12. [online]. [cit. 26.5.2022] Dostupné z: <https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2016/08/No.140-Damages-for-Personal-Injury-Non-Pecuniary-Loss-A-Consultation-Paper.pdf>.

⁷⁹ MULLIS, A., OLIPHANT, K. *Torts*. 3rd ed. Houndmills: Palgrave, 2003, xxxiv, s. 373.

nebo citové strádání, které poškozený pociťuje jako důsledek ublížení na zdraví, přičemž toto strádání lze vyjádřit jako pocity úzkosti, obav, strachu, zahanbení nebo jiné mučivé pocity, které mají původ v ublížení na zdraví.⁸⁰ Ačkoliv se formálně jedná o samostatné složky, anglické soudy tyto složky nikdy jednoznačně odděleně nedefinovaly.⁸¹ V soudní praxi anglických soudů z tohoto důvodu nedochází k přesnému rozlišování bolesti a utrpení⁸² a jejich tyto složky anglické soudy posuzují zpravidla společně.

Pokud dojde v rámci škodné události k poškození zdraví, v jehož důsledku poškozený např. ztratí končetinu, nastane (bude-li ji poškozený vnímat) fyzická bolest. Současně se však mohou (v závislosti na konkrétních okolnostech) vyskytnout i prvky následných obav a úzkostí, tj. psychického utrpení.⁸³ Poškozený se z tohoto důvodu může domáhat odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) mající podobu neurózy, psychické (duševní) poruchy nebo onemocnění,⁸⁴ které jsou důsledkem škodné události nebo následné nezbytné léčby.⁸⁵ Psychickým utrpením podle soudní praxe avšak nejsou samy o sobě pocity zármutku (*grief*) a žalu (*sorrow*).⁸⁶ Tyto pocity však mohou mít ve spojení s fyzickým poraněním vliv na výši odškodnění.⁸⁷ V rozhodnutí *Kralj v Mcgrath* (1986) soud přiznal poškozené, která utrpěla fyzické poranění v důsledku nepříznivého zacházení během porodu vyšší odškodnění, neboť pocit zármutku (*grief*) vyplývající ze smrti jejího novorozeného dítěte zvyšoval její prožitek fyzické bolesti a utrpení. Anglická právní úprava pod kategorií duševního (psychického) utrpení současně podřazuje utrpení, které poškozený prožívá, protože ví, že jeho život byl v důsledku ublížení na zdraví zkrácen.⁸⁸ Nemajetková újma v podobě ztráty předpokládané doby života (*loss of expectation of life*) představovala po určitou dobu samostatnou formu nemajetkové újmy dle anglického práva. Od tohoto pojetí

⁸⁰ Law Commission & Great Britain. Law Commission. op. cit. s. 12.

⁸¹ DEAKIN, S., ADAMS, Z. *Markesinis & Deakin's Tort Law* (8th ed.). Oxford University Press. 2019. s. 845.

⁸² MULLIS, A., OLIPHANT, K. op. cit. s. 373.

⁸³ *H West & Son Ltd v Shephard* (1964) AC 326.

⁸⁴ STRONG, S.I. a Liz WILLIAMS. *Complete tort law: text, cases, and materials*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 263.

⁸⁵ JONES, Michael A. *Textbook on torts*. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, xlvi, s. 690.

⁸⁶ *Hinz v Berry* (1970) 2 QB 40.

⁸⁷ *Kralj v Mcgrath* (1986) 1 AER 54.

⁸⁸ *Hinz v Berry* (1970) 2 QB 40.

bylo upuštěno přijetím Administration of Justice Act 1982, který soudům uložil povinnost zohlednit zkrácení předpokládané doby života (*loss of expectation of life*) při určování výše odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*).⁸⁹

V rámci nároku na odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) je současně možné, aby se poškozený domáhal náhrady za utrpení, kterým trpí tím, že byl v důsledku následků ublížení na zdraví učiněn nezpůsobilým k normálnímu fungování, resp. životu, přičemž je schopen svůj stav posoudit.⁹⁰ Oprávnění domáhat se náhrady za vytrpěné utrpení vyplývající z učinění poškozeného nezpůsobilým k normálnímu fungování vyplývá z rozhodnutí *H West & Son Ltd v Shephard*.⁹¹ V daném řízení se jednalo případ, kdy poškozená utrpěla velmi závažnou újmu na zdraví v důsledku automobilové nehody zaviněné nedbalostí škůdce. Újma na zdraví poškozené spočívala v mozkové atrofii části mozku a ochrnutí všech čtyř končetin. V důsledku poškození zdraví nebyla poškozená schopná mluvit, přičemž její komunikace byla omezena pouze na pohyby očí, obličeje a její pravé ruky. Poškozená vykazovala omezenou schopnost porozumět tomu, co jí bylo řečeno, a do jisté míry mohla být schopna porozumět tomu, v jakém stavu se nachází, avšak současně trpěla těžkým stupněm demence, přičemž nebylo předpokládáno jakékoliv zlepšení jejího zdravotního stavu. Poškozená nebyla schopná se samostatně nakrmit a její stav vyžadoval nepřetržitou zdravotní a asistentskou péči. Ke dni soudního jednání, rok po škodné události, byla předpokládána doba života poškozené pět let. Soud zde došel k závěru, že vedle fyzické bolesti a psychického utrpení mající vztah přímo k ublížení na zdraví, může být součástí utrpení (*suffering*) i neodvratné a neustálé uvědomování si nedostatků, které újma na zdraví přináší, přičemž všechny tyto jednotlivé složky bolesti a utrpení (*pain and suffering*) jsou soudci při rozhodování o výši náhrady povinni brát v úvahu.⁹²

⁸⁹ BURROWS, A. op. cit. s. 237.

⁹⁰ JONES, Michael A. *Textbook on torts*. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, xlvi, s. 691.

⁹¹ *H West & Son Ltd v Shephard* (1964) AC 326.

⁹² Tamtéž.

4 Určování výše odškodnění bolesti

4.1 Subjektivní a objektivní přístup dle OZ

Dle ustanovení § 2958 OZ platí, že bolestné je formou náhrady za vytrpěnou bolest. Pokud budeme vycházet z jazykového výkladu ustanovení § 2958 OZ, je nutné vyložit význam pojmového spojení „vytrpěné bolesti“. Vytrpěním bolesti můžeme rozumět jako formu subjektivní vnímání a skutečného prožití bolesti v širším smyslu. S tímto je přirozeně spojena otázka, zda má být přístup k určování výše bolestného založen na hodnocení čistě subjektivního prožití bolesti v širším smyslu nebo má soudní praxe opírat svá rozhodnutí o určitá objektivní kritéria nebo se má jednat o kombinaci uvedených přístupů.⁹³ Tichý v této věci ve vztahu k psychické újmě na zdraví uvádí, že v kontextu jejího stanovení, kvalifikace, kvantifikace a hodnocení platí zásada subjektivního pocíťování újmy.⁹⁴ V praxi, avšak převládl názor uplatnění objektivních kritérií. Důvodem nezbytnosti aplikace objektivních kritérií vyplývá ze samotné podstaty bolesti jako subjektivního vnitřního pocíťování poškozeného, který není objektivně měřitelný nebo uchopitelný.⁹⁵ Každý člověk vnímá bolest jedinečným způsobem, má jiný práh bolesti nebo jinak psychicky reaguje na totožné vjemy. Pokud by při posuzování bolesti byl aplikován čistě subjektivní přístup, bylo by důsledkem tohoto přístupu přiznávání rozdílných výší odškodnění vytrpěné bolesti mající původ v obdobných škodných událostí.⁹⁶ K systematickému určení hodnoty bolesti je proto nezbytné vytvoření systému kritérií a hledisek, na jejichž základě bude možné bolest relativně objektivním způsobem ohodnotit.⁹⁷ Objektivními kritérii mohou být pouze navenek rozpoznatelné skutečnosti⁹⁸ a indicie.⁹⁹ Takto objektivně zachytitelnou skutečností může být doba trvání bolesti, věk poškozeného, dále klasifikace druhu, rozsahu nebo závažnosti poškození zdraví poškozeného, z něhož bolest vyplývá, a to např. pomocí

⁹³ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 995.

⁹⁴ TICHÝ, L., HRÁDEK, J. *Deliktní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. s. 348.

⁹⁵ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1707.

⁹⁶ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 995.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1707.

Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.¹⁰⁰ Důvodnost praxí upřednostňovaného objektivizujícího přístupu spočívá dále v nezbytnosti zajištění jednotného rozhodování obdobných případů, resp. dodržení zásady legitimního očekávání dle § 13 OZ.

Toto pojetí však není podle autora přiléhavé na všechny situace. Mohou nastat škodné události, v jejichž důsledku se bude poškozený nacházet ve stavu dlouhodobého bezvědomí, vigilního kómatu nebo ve vegetativním stavu, přičemž znakem zdravotního stavu poškozeného bude současně ztráta schopnosti pociťovat fyzickou bolest, popř. posoudit stav, ve kterém se nachází, tj. nebude prožívat ani psychickou bolest související s ublížením na zdraví. Obdobně tomu může být v situacích, kdy se poškozený plně zdravotně zotaví, avšak nikoliv v bdělém stavu. V takových situacích se může poškozený probudit ze stavu bezvědomí, aniž by pociťoval bolest a bylo by tak možné namítat, že poškozenému bolestné nepřisluší. Oproti tomuto názoru lze postavit pojetí přednesené Okresním soudem v Jihlavě, který v rozsudku sp. zn. 21 C 410/2013 stanovil, že neschopnost poškozeného popsat bolest po probuzení z kómatu neznamená, že tělo poškozeného bolestí a strádáním z provedených lékařských úkonů neprošlo.¹⁰¹ Oponentní argument podporující pojetí zohledňující míru subjektivního vnímání bolesti lze podle autora nalézt v Metodice. Metodika v části B, upravující přehled sazeb bodových ohodnocení jednotlivých bolestivých stavů, uvádí bezvědomí u dvou položek, a to položky

kód S067 - *Nitrolební poranění s bezvědomím delším než 7 dní;*

kód T8861 - *Anafylaktický šok s komplikacemi (bezvědomí apod.).*

Bezvědomí v daných případech však nutně nevyklučuje prožití bolesti v širším smyslu poškozeným, avšak akcesoricky doplňuje primární bolestivý stav v podobě nitrolebního poranění nebo anafylaktického šoku, přičemž bolest z těchto poranění poškozený zpravidla před upadnutím do stavu bezvědomí, byť i krátkodobě, prožije.

¹⁰⁰ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TĚGL, P. op. cit. s. 995.

¹⁰¹ Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě, sp. zn. 21 C 410/2013, ze dne 25.03.2015. In: VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). ISSN 2336-517X. [online]. [cit. 23.11.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#pa_2958.

V praxi avšak judikatura dospěla k závěru, že i v případech, kdy se v důsledku ublížení na zdraví nachází poškozený v přetrvávajícím vegetativním stavu, přísluší mu nárok na náhradu bolestného.¹⁰² V rámci řízení sp. zn. 8 Tdo 190/2017 se Nejvyšší soud zabýval případem, kdy poškozený v důsledku nehody při provozu na pozemních komunikacích utrpěl těžká zranění v podobě „zranění mozku, obličeje, páteře a kloubů, přičemž v souvislosti s úrazem došlo u poškozeného k vdechnutí krve do plic s rozvojem dechové nedostatečnosti a úrazovému šoku, a velmi těžký úrazový stav vedl k rozvoji tzv. perzistujícího vegetativního stavu s nepříznivou diagnózou, v důsledku něhož je poškozený od úrazu vážně omezen v obvyklém způsobu života, nachází se v perzistujícím vegetativním stavu a je zcela odkázán na odbornou lékařskou pomoc“.¹⁰³ Zdravotní stav poškozeného byl označen za vigilní kóma, tj. bdělé bezvědomí, při němž nebyl poškozený způsobilý navázání jakéhokoliv hlasového nebo pohybového kontaktu s okolím. Ačkoliv poškozený reagoval na bolestný podnět úšklebkem, nebylo možné vzhledem k závažnosti zdravotního stavu posoudit, zda si svůj zdravotní stav uvědomuje¹⁰⁴ a zda bolesti subjektivně pociťoval a vytrpěl je. Nejvyšší soud se však nikterak nezabýval otázkou, zda poškozenému přísluší náhrada za vytrpěnou bolest či nikoliv, resp. nepovažoval vegetativní stav poškozeného a nemožnost prokázání vnímání bolestivých stavů poškozeným za rozhodnou skutečnost. V daném případě byl soudem aplikován objektivizující přístup ke kvantifikaci výše náhrady bolesti bez zohlednění možné absence subjektivního vnímání způsobené újmy. Z důvodu nemožnosti určení, zda si poškozený újmu uvědomuje, jakožto i pro jeho celkový zdravotní stav lze mít za to, že takto přiznané peněžité odškodnění pozbývá satisfakční funkci, neboť si jej poškozený neuvědomuje a nemůže jej ve svůj prospěch, jakkoliv smysluplně využít.¹⁰⁵ Podle další judikatury Nejvyššího soudu je skutečnost, že se poškozená v důsledku škodné události nacházela v dočasném vigilním kómatu a propukla u ní porucha kognitivních funkcí organismu (po probuzení z vigilního kómatu bylo zjištěno zhoršení paměti a soustředění), v důsledku které byla nucena během dlouhodobé léčby a rehabilitace vynaložit zvýšené úsilí, aby se znovu naučila mluvit a navrátila se tak k obvyklému životu, který vedla před

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 8 Tdo 190/2017 ze dne 20.09.2017.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

poškozením zdraví důvodem, nikoliv pro samotné přiznání, nýbrž pro zvýšení bolestného.¹⁰⁶ Skutkový stav se však ve dvou výše uvedených rozhodnutích Nejvyššího soudu liší ve skutečnosti zda se poškozený z vigilního kómatu probudil či nikoliv. I přes rozdílné (ne)vnímání bolesti je však poškozeným přiznáváno bolestné bez ohledu na skutečné vytrpění bolesti. Nosným argumentem, pro který je možné přisvědčit objektivizujícímu přístupu v obdobných případech, je, že ačkoliv si poškození způsobenou bolest s velkou pravděpodobností neuvědomují a nevytrpí ji, neplní odškodnění v těchto případech funkci satisfakční, nýbrž funkci sankční.¹⁰⁷ Rozdílnou funkci náhrady újmy lze shledávat v situacích, kdy se poškozený nachází po škodné události určitou dobu ve vigilním kómatu, resp. bezvědomí, avšak tento stav není trvalý a poškozený se z tohoto stavu probudí. V těchto případech plní odškodnění bolesti satisfakční funkci, a to přinejmenším ve vztahu k bolesti vytrpěné od probuzení z vigilního kómatu.

Výše popsané situace je podle autora nutné odlišovat od otázky odčiňování celkové anestezie v souvislosti s operací, která je vyžadována jako součást léčby škodnou událostí způsobeného poškození zdraví. V případě celkové anestezie poškozený prožívá mj. duševní útrapy, obavy a úzkost spojené s očekávanou operací a jejími možnými následky (vážnější poškození zdraví nebo smrt). Celková anestezie však není však položkou uvedenou v části B Metodiky. V praxi se lze proto setkat s kreativním přístupem znalců, kteří se s tímto deficitem setkávají. V rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8, č. j. 33 C 176/2021-172 uvedeném znaleckém posudku znalec analogicky ohodnotil bolest spojenou s celkovou anestézií souhrnem položek, a to položkami (i) 0600 lehký otřes mozku (působení celkového anestetika na poškozeného), (ii) S552 poranění povrchní žíly předloktí (aplikování celkového anestetika a infuze), (iii) T172 cizí těleso v hrtanu (aplikace umělé dýchací trubice) a (iv) T173 cizí těleso v průdušnici (aplikace umělé dýchací trubice).¹⁰⁸ Soud se však se závěry znalce, tj. potřeby zahrnutí uvedených položek do hodnocení bolesti ve znaleckém posudku, neztotožnil. Soud měl za to, že ke případnému zohlednění podstoupení celkové anestezie postačí samotné zjištění soudu o jejím podstoupením.¹⁰⁹ Ve

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 5828/2017, ze dne 27.06.2019.

¹⁰⁷ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 995.

¹⁰⁸ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8, č. j. 33 C 176/2021-172, ze dne 17.12.2021.

¹⁰⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8, č. j. 33 C 176/2021-172, ze dne 17.12.2021.

svém rozhodnutí soud výchozí částku bolestného dle znaleckého posudku zvýšil mj. s odkazem na skutečnost, že poškozený podstoupil v souvislosti s léčbou celkovou anestezii opakovaně. Popsané situace nelze podle autora zaměňovat a je vhodné je posuzovat odlišně. Bolest, kterou poškozený vytrpí při celkové anestezii vyplývá, již z ní samotné. Vedle duševní útrap, úzkosti a strachu z operace je poškozený za svého vědomí intoxikován látkami k uvolnění svalstva, ztrátě vědomí a snížení vnímání bolesti.¹¹⁰ Současně jsou poškozeným zaváděny kanyly a jsou mnohdy zaintubováni. Bolest je hodnocena ve vztahu k samotnému vnímání blížící se celkové anestezie a zákrokům jí předcházející a provázející. V případě, kdy upadne poškozený do bezvědomí v souvislosti se škodnou událostí, nikoliv v souvislosti s léčbou a operací, neprožívá psychickou a povětšinou ani fyzickou bolest (zavedení kanyly, intubování) s nimi spojenou. Autor se proto domnívá, že je vhodné, aby soudy při hodnocení bolesti zohlednily fyzickou a psychickou bolest související s celkovou anestezii, a to za předpokladu, že ji vytrpí. Pokud se poškozený nachází ve stavu trvalého bezvědomí, resp. kómatu v rámci kterého podstoupí operace spojené s léčbou poškození mající původ ve škodné události, aniž by podstupoval zákroky k navození stavu zamýšleného, řízeného bezvědomí (celkové anestezie), není přiznání náhrady za celkovou anestezii nebo zvýšení bolestného namístě.

Podle autora by v daných případech měla být forma subjektivního vnímání bolesti, byť i jen omezeně zohledněna. Přestože lze všeobecně považovat objektivizující přístup k náhradě bolesti za systematictější pojetí odstraňující případnou nedůvodnou rozdílnost ve výši bolestného, má autor za to, že v takto atypických případech lze pokládat zohlednění absence vnímání bolesti za důvodné kritérium k určení jeho výše. Jak bylo popsáno v této podkapitole, jedním z důvodů upřednostnění objektivizačního přístupu je skutečnost, že bolest jako forma subjektivní nemajetkové újmy je poškozeným pocíťována vnitřně a nelze ji přesně popsat. Základem je však vždy předpoklad subjektivního vytrpění bolesti mající původ ve škodné události. Je-li dána absolutní absence subjektivního prožití bolesti poškozeným, je s tím přirozeně spojena i absence naplnění účelu bolestného jako kompenzace za subjektivní vytrpění bolesti. V těchto případech dle autora převažuje význam náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť v takto popsaných případech, kdy je

¹¹⁰ WikiSkripta. *Celková anestetika (farmakologie)*. [online]. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z: [https://www.wikiskripta.eu/w/Celkov%C3%A1_anestetika_\(farmakologie\)](https://www.wikiskripta.eu/w/Celkov%C3%A1_anestetika_(farmakologie)).

poškozený zcela a trvale vyloučen ze společenského života a jiného uplatnění, převažuje tato újma před bolestí. Lze namítat, že by paradoxně v důsledku tohoto přístupu byla přiznávána vyšší odškodnění poškozeným, kteří utrpěli mírnější poranění. Důvodnost autor shledává ve skutečnosti, že ačkoliv by se jednalo ve většině případů o mírnější poškození zdraví, poškozený by si bolest s ním spojenou uvědomoval, tj. byla by dána důvodnost její kompenzace. Poškozený by mohl rozhodnout, jak s peněžitou náhradou újmy naloží. Naopak v případech, kdy se poškozený nachází ve stavu tzv. „bdělé smrti“, který je co do kvality života pro poškozeného srovnatelný se smrtí, kompenzace vytrpěné bolesti pro poškozeného postrádá satisfakčního významu. Daný názor lze současně opřít o samotnou povahu nároku na náhradu vytrpěné bolesti, který je vázán na osobu poškozeného, přičemž jak vyplývá z ustanovení § 2009 odst. 2 OZ, pokud by poškozený v důsledku ublížení na zdraví zemřel před uplatněním nároků na náhradu újmy na zdraví, zaniklo by i právo na její náhradu. Nachází-li se poškozený ve stavu srovnatelném se smrtí, subjektivně bolest nevnímá a z medicínského hlediska lze vyloučit možnost zlepšení jeho zdravotního stavu, jedná se dle autora o skutečnosti mající význam pro stanovení výše bolestného. I za předpokladu přisouzení názoru, že v těchto případech je významem odškodnění bolesti uložení sankce škůdci, nikoliv přiznání kompenzace poškozenému a není proto možné nárok na bolestné zcela vyloučit, měla by se podle autora skutečnost absence subjektivního vnímání bolesti do výše odškodnění promítnout, a to jejím snížením.

4.2 Subjektivní a objektivní přístup v anglickém právu

Otázka, zda má být k vyčíslování bolesti a utrpení (*pain and suffering*) přistupováno dle subjektivního nebo objektivního přístupu vyvstala i u praxe anglických soudů. Podle anglické právní úpravy je k jednotlivým nárokům náhrady újmy při ublížení na zdraví přistupováno odlišnými způsoby. Při posuzování nároku na náhradu bolesti a utrpení (*pain and suffering*) postupuje praxe na základě subjektivního přístupu, resp. testu¹¹¹ vyčíslení újmy, oproti posuzování nároku na náhradu za ztrátu kvality života (*loss of amenity*), u nichž je aplikován objektivní přístup,¹¹² resp. test.¹¹³ Odčinění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) by takto mělo odpovídat míře bolesti, kterou poškozený pocítoval, přičemž je

¹¹¹ GILIKER, P., BECKWITH, S. *Tort*. 3rd edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, lxxix, s. 530.

¹¹² LUNNEY, M., & OLIPHANT, K. (2010). op. cit. s. 878.

¹¹³ GILIKER, P., BECKWITH, S. op. cit. S. 530.

nezbytné, aby náhrada reflektovala schopnost poškozeného subjektivního vnímání bolesti a utrpení (*pain and suffering*).¹¹⁴

Oproti případům, kdy je poškozený v důsledku ublížení na zdraví zbaven možnosti běžného fungování, avšak je způsobilý subjektivně vnímat a posoudit svůj zdravotní stav, jak bylo popsáno v případě *H West & Son Ltd v Shephard*, je nutné odlišovat případy, kdy se poškozený nachází trvale ve stavu bezvědomí, tj. ve stavu ve kterém si bolest a utrpení (*pain and suffering*) nijak neuvědomuje. Odčinění v těchto případech bylo judikováno v rámci sporu *Wise v Kaye*.¹¹⁵ V daném sporu bylo poškozené způsobeno závažné poranění mozku, v jehož důsledku byla ke dni konání soudního jednání v bezvědomí, přičemž dle medicínského posouzení ošetřujících lékařů sejevilo i minimální zlepšení zdravotního stavu poškozené jako extrémně nepravděpodobné. Zdravotní stav poškozené po škodné události byl proto popsán jako „živá smrt“. Soud byl proto povinen posoudit, zdali popsáný zdravotní stav poškozené, resp. absence subjektivního vnímání poruchy zdraví vylučuje vznik nároků na náhradu újmy na zdraví. Podle soudu není v obecné rovině ve vztahu k újmě relevantní zkoumat, jestli je poškozený v důsledku ublížení na zdraví není schopný posoudit svůj zdravotní stav nebo byl v důsledku poškození zdraví omezen na svéprávnosti. Nelze proto přisvědčit názoru, že by měla být zohledněna skutečnost, že poškozený není schopen, z důvodu stavu bezvědomí nebo obdobného zdravotního stavu, odškodnění osobně využít tak, že by je utratil pro sebe.¹¹⁶ Okamžikem, kdy je újma na zdraví prokázána, vyčíslena v penězích a následně zaplácena, stává se odškodnění absolutním vlastnictvím poškozeného. Nevědomost žijícího poškozeného proto v obecné rovině není podstatná, pokud tato nevědomost sama o sobě nebrání vzniku újmy. Soudní praxe obdobně jak tomu je u praxe českých soudů a doktríny dala přednost objektivizujícímu přístupu k újmě na zdraví, s výjimkou případů, kdy nevědomost, resp. absence subjektivního prožití brání jejímu vzniku.¹¹⁷ Tak tomu je právě v případě bolesti a utrpení (*pain and suffering*).¹¹⁸

¹¹⁴ LUNNEY, M., & OLIPHANT, K. (2010). op. cit. s. 877.

¹¹⁵ *Wise v Kaye* (1962) 1 QB 638.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

Anglické subjektivní pojetí bolesti a utrpení (*pain and suffering*) je nutné vykládat *a contrario* k argumentaci aplikace objektivního přístupu u nároku na náhradu za ztrátu kvality života (*loss of amenity*). Jak vyplývá z podkapitoly 2.2 je náhrada za ztrátu kvality života (*loss of amenity*) jedním z nároků, kterého se může poškozený domáhat. Podle anglické judikatury platí, že náhradou za ztrátu kvality života (*loss of amenity*) se neodškodňuje pouze ztráta dobrých nebo světlých stránek života poškozeného, nýbrž jsou odškodňovány i zaviněná postižení, které brání plnohodnotnému životu bez tohoto postižení, tj. života jehož součástí mohou tvořit i nepříjemné situace při nichž poškozený pociťuje úzkost, neštěstí, obavy a obtíže.¹¹⁹ Odškodňován je takto život, který by poškozený mohl vést, nenastala by škodná událost, a to bez ohledu zda by to byl život plný neštěstí a duševních útrap. Není proto rozhodné, zda si tuto újmu poškozený uvědomuje, neboť lze postavit najisto, že prožitky ze života byl objektivně ochuzen. Odškodňování v těchto případech proto, oproti případům bolesti a utrpení (*pain and suffering*), nemá být závislé na subjektivním uvědomění újmy. Účelem odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) není náhrada objektivně popsateľné hodnoty jako je možnost vedení plnohodnotného života, avšak náhrada nepříznivých subjektivních prožitků poškozeným, které mají zpravidla dočasný charakter a po jejichž vytrpění může vést poškozený život shodný či obdobný s tím, který vedl před škodnou událostí. Nastane-li situace, kdy poškozený v důsledku újmy na zdraví nepociťuje fyzickou bolest nebo psychické utrpení a neuvědomuje si, že jeho život byl ublížením na zdraví zkrácen nelze nárok na odškodnění těchto újem uplatňovat, neboť nevědomost brání vzniku nároku na náhradu této nemajetkové újmy.¹²⁰ Současně bylo v rámci judikatury postaveno najisto, že krátkodobé vnímání utrpení poškozeným, než upadl do bezvědomí nezakládá nárok na náhradu bolesti a utrpení (*pain and suffering*).¹²¹

Uvedená dvojkolejnost subjektivního a objektivního přístupu je anglickou doktrínou považována za obhájitelný kompromis mezi jednotlivými přístupy¹²² a autor této diplomové

¹¹⁹ Wise v Kaye (1962) 1 QB 638.

¹²⁰ WANDA, B. P. *Problems Arising in Compensating Unconscious Plaintiffs for Loss of Amenities of Life: A Comparative Survey*. The Comparative and International Law Journal of Southern Africa, vol. 38, no. 1, 2005, s. 119. [online]. [cit. 13.6.2022] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23252199>.

¹²¹ Hicks v Chief Constable of South Yorkshire (1992) All ER 65.

¹²² LUNNEY, M., & OLIPHANT, K. (2010). *Tort Law: Text and Materials (4th ed.)*. Oxford University Press. s. 878.

práce se s tímto názorem ztotožňuje. Přistoupíme-li k pojetí, že požadavkem pro vznik nemajetkové újmy na zdraví je předpoklad jejího prožití, jak tomu je u bolesti a utrpení (*pain and suffering*), nelze tento požadavek dle autora bez dalšího aplikovat i na ztrátu kvality života (*loss of amenity*). Nachází-li se poškozený ve stavu bezvědomí, vigilním kómatu nebo obdobném stavu vylučující subjektivní vnímání, nebude tento pociťovat jak bolest a utrpení (*pain and suffering*), tak ani ztrátu kvality života (*loss of amenity*). Avšak jak je uvedeno v této podkapitole, ztráta kvality života (*loss of amenity*) nespočívá toliko v ochuzení o jeho subjektivní prožití, ale v objektivní nemožnosti plnohodnotný život vést. Tento přístup není obecně přijímán a byl předmětem kritiky v disentních stanoviscích významných rozhodnutí.¹²³ Dle disentních stanovisek spočívá účel náhrady za ztrátu kvality života (*loss of amenity*) v náhradě tísně (*distress*) a ztráty radosti (*loss of happiness*), přičemž v situacích, kdy poškozený subjektivně tíseň (*distress*) a ztrátu radosti (*loss of happiness*) nevnímá pro stav bezvědomí, nemělo by být odškodnění, stejně jak tomu je u bolesti a utrpení (*pain and suffering*), přiznáno.¹²⁴ Dle autora je nepřiznání odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) ospravedlnitelné v situacích, kdy je absence náhrady této složky újmy na zdraví vyvažována skrze další nároky. Naopak absolutní upřednostnění subjektivního přístupu nelze kvitovat. Škůdci by poté v případech, kdy se poškozený nachází ve stavu bezvědomí byli nepřiměřeně zvýhodněni oproti škůdcům, kteří způsobili mírnější poranění.

4.3 Zásada plné náhrady a zásady slušnosti

OZ v § 2958 stanovuje, že dojde-li k ublížení na zdraví, je škůdce povinen poškozenému peněžitou náhradou odčinit újmu, vyvažující plně vytrpěné bolesti. Zákonodárce tímto v kontrastu s předchozí právní úpravou v OZ 1964 vyslovil názor, že život každého člověka je zcela odlišný a jakákoliv snaha o jeho nivelizaci (stanovením neměnných rozmezí peněžitých kompenzací bolesti pro všechny případy) v natolik individuálních záležitostech jako je mj. bolest není nikterak důvodná¹²⁵ a v důsledku bude mít dle zkušeností s předešlou

¹²³ Wise v Kaye (1962) 1 QB 638; H West & Son Ltd v Shephard (1964) AC 326.

¹²⁴ BURROWS, A. op. cit. s. 237.

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. op. cit. s. 577. [online]. [cit. 22.11.2022].

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

právní úpravou za následek přiznávání nespravedlivých odškodnění.¹²⁶ OZ touto formulací oproti Odškodňovací vyhlášce nastavil požadavek plné náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Tento požadavek, avšak vyvolává otázku, zda je plná náhrada takto vzniklé újmy objektivně možná. Zdraví představuje natolik významnou a v zásadě neocenitelnou hodnotou lidského života, že lze již v obecné rovině pochybovat o její možné plné náhradě.¹²⁷ Současně lze mít za to, že i pokud by vyčíslení plné náhrady za vytrpěnou bolest bylo možné, představovala by takto určená náhrada zpravidla neuhraditelnou částku pro drtivou většinu osob.¹²⁸ V této rovině lze proto shledat nedostatek zákonné úpravy. Z důvodu atypičnosti újmy na zdraví, lze mít za to, že vhodnějším požadavkem na náhradu bolesti, než náhrady plně vytrpěné bolesti, by představovalo přiměřené nebo spravedlivé bolestné.¹²⁹

Ačkoliv zákonodárce primárně předpokládá plnou náhradu vytrpěné bolesti, pro případy nemožnosti určení její hodnoty, stanovuje ve větě druhé § 2958 OZ subsidiární pravidlo, podle kterého platí, že výše odškodnění bude v těchto případech určena dle zásad slušnosti. Z daného pravidla lze dovodit, že zákonodárce si byl vědom zvláštní povahy újmy na zdraví a za tímto účelem stanovil postup pro určení odškodnění v situacích neumožňující stanovit výši náhrady plně odpovídající vytrpěné újmě. Termín „zásady slušnosti“ a jeho obsah je však pro soudní a jinou právní praxi dodnes nevyjasněný. Ačkoliv OZ daný termín používá i v jiných ustanoveních (např. § 483 odst. 2 písm. f), § 591 písm. d), § 691 odst. 2 věta druhá, § 1028, § 1056, § 1139, § 1153 odst. 2, § 1280 odst. 1, § 2966 OZ)¹³⁰, jeho obsah zákonodárce v OZ nebo důvodové zprávě nijak nepřiblížil. Není proto jasné, co zásady slušnosti vyjadřují, popř. je-li obsah těchto zásad shodný pro určení náhrady bolesti, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy.¹³¹ Převládá však názor, že slušnost je srovnatelná s představou přiměřenosti, jejímž účelem je zohlednění významných kritérií a okolností konkrétních případů při rozhodování s cílem vyvážit osobní zájmy poškozeného a

¹²⁶ ELISCHER, D. op. cit. s. 165.

¹²⁷ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. 1095.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 998.

¹³⁰ PAVELEK, O. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. s. 35.

¹³¹ VOJTEK, P. In: ŠVESTKA, J. (2021). op. cit. 1095.

škůdce a přiblížení se spravedlnosti.¹³² Pro obecnost pojmu, jakožto i pro prakticky nekonečnou variabilitu kritérií, které je v jednotlivých případech možné zohlednit, však není zřejmé, jaká kritéria tvoří obsah zásad slušnosti. V obecné rovině je možné pod slušnost podřadit vedle požadavku přiměřenosti a spravedlnosti daného případu¹³³ i „*požadavek ohleduplnosti vůči oběti, tolerance k jejímu utrpení a akceptaci možného nadhodnocení výše náhrady*“.¹³⁴ Náhrada vytrpěné bolesti by proto z důvodu významu chráněného statku měla být v případě nemožnosti přesného určení spíše vyšší, za předpokladu, že nebude zjevně nepřiměřená. Je zřejmé, že nelze zohledňovat veškerá kritéria a okolnosti daných případů, nýbrž pouze ty právně relevantní okolnosti na straně škůdce a poškozeného.¹³⁵

Doktrína, však přistupuje k zásadám slušnosti spíše kriticky. Ačkoliv se jeví primární pravidlo odškodnění újmy vyvažující plně vytrpěnou bolest a subsidiární pravidlo určení odškodnění dle zásad slušnosti za pravidla na sobě nezávislá, v praxi se postupy dle jednotlivých nutně prolínají.¹³⁶ Náhrada bolesti je ve své podstatě vždy určitelná podle primárního pravidla, kdy dle tohoto postupu stanovené odškodnění musí být úplné a spravedlivé, tj. odpovídající zásadám slušnosti.¹³⁷ Z požadavku plného a spravedlivého odškodnění lze proto dovodit nutné zahrnutí a aplikaci zásad slušnosti již podle primárního pravidla.¹³⁸ Obecně však platí, že čím větší množství relevantních objektivizačních kritérií bude mít soud k dispozici, tím větší význam bude mít při určení odškodnění primární pravidlo plné náhrady vytrpěné bolesti. Naopak v situacích, kdy bude dán nedostatek objektivizačních kritérií, budou při určování výše odškodného tyto mezery soudy vyplňovat odkazy na princip přiměřenosti, spravedlnosti, tj. zásady slušnosti.¹³⁹

¹³² JANOUŠEK, Michal. *Odškodňování podle zásad slušnosti?* Právní rozhledy, 2015, č. 19, s. 667-674. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge4v6427gy3do>.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1709-1710.

¹³⁵ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 998.

¹³⁶ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1709.

¹³⁷ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 998.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1709.

4.4 Kritéria k určení výše bolestného

K určení spravedlivého odškodnění bolesti, které bude v souladu se zásadami slušnosti, je nezbytné, aby byla obecným soudům známa základní hlediska, měřítko a kritéria na základě, kterých budou schopni, vysoce subjektivní újmu poškozeného objektivizovat.¹⁴⁰ Z důvodu subjektivní povahy bolesti v širším smyslu, nelze nastavit zákonný, taxativní výčet kritérií, které mají být obecnými soudy zohledňovány, přičemž tato kritéria mohou být dána na straně poškozeného i škůdce.¹⁴¹ Podle Ústavního soudu „*mají [obecné soudy] široké meze diskrece, kterou musí použít tak, aby ve výsledku dostály požadavkům řádného a především spravedlivého rozhodnutí, odůvodněného již dříve seznatelnými a nyní jasně formulovanými kritérii tohoto druhu náhrady škody*“¹⁴², přičemž „*je nezbytné trvat na požadavku, aby obecné soudy ve své judikatuře respektovaly určitá společná, obecná kritéria, jež by vždy braly v úvahu při určení konkrétního způsobu či stanovení výše přiměřeného zadostiučinění*“.¹⁴³

Za základní objektivizační kritérium k určení hodnoty bolesti lze považovat druh a závažnost poškození zdraví poškozeného. Při jejich posouzení obecné soudy vycházejí ze zdravotnické dokumentace ošetřujících lékařů a znaleckých posudků posuzujících charakter poškození zdraví.¹⁴⁴ Soudy se však nesmějí omezit na prosté převzetí závěrů obsažených ve znaleckých posudcích a musejí současně zohlednit další kritéria a zvláštní okolnosti daného případu.¹⁴⁵

4.4.1 Doba trvání bolesti

Kritérium doby trvání bolesti typicky spojené s délkou léčby lze považovat za objektivní kritérium k posouzení především, nikoliv však pouze, fyzických bolestí. Při vyhotovování znaleckého posudku podle Metodiky znalec ohodnotí po ustálení bolesti bolestivé stavy

¹⁴⁰ PAVELEK, O. op. cit. 56.

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2843/2020, ze dne 16.12.2021.

¹⁴² Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 2844/14, ze dne 22. 12. 2015.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ PAVELEK, O. op. cit. s. 56.

¹⁴⁵ Tamtéž.

poškozeného podle odpovídajících položek v části B Metodiky.¹⁴⁶ Přestože lze předpokládat, že takto popsané bolestivé stavy budou odpovídat objektivnímu druhu poškození zdraví, nelze postavit najisto, že budou současně odpovídat vytrpěné bolesti. Nejvyšší soud se k otázce promítnutí doby trvání léčby a s ní spojené bolesti vyjádřil v rozsudku, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020, kde stanovil, že by nedávalo „*dost dobrý smysl, aby se osobám s totožným zraněním dostalo stejného odškodnění, ačkoli jedna z nich by se například léčila standardním postupem a k jejímu uzdravení by došlo po čtyřech týdnech, zatímco druhá by musela podstoupit konzervativní léčbu, která by trvala déle a byla bolestivější*“.¹⁴⁷ Nelze proto považovat za dostatečné, aby se obecné soudy omezily na pouhé převzetí medicínského posouzení druhu zranění vyplývající ze znaleckého posudku vyhotoveného dle Metodiky bez zohlednění doby, po jakou se poškozený léčil a pociťoval bolest.¹⁴⁸ Význam zohlednění doby trvání bolesti spočívá i ve skutečnosti, že podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3228/2014 platí, že budou-li bolesti představovat trvalý následek poškození zdraví má být tato újma odškodňována v rámci nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění.¹⁴⁹ Doba trvání bolesti tak může mít dvojnásobný význam, a to pro určení její intenzity, která se má projevit do výše odškodnění, nebo posouzení, zda bolest nepředstavuje trvalý následek, jenž nemá být v rámci bolestného odškodnění.

4.4.2 Věk poškozeného

Přestože obecně platí, že vnímání bolesti není s věkem zvyšováno nebo snižováno,¹⁵⁰ mohou dle autora nastat situace, při nichž lze považovat věk za rozhodné kritérium k určení výše bolestného. Pod tyto situace nelze podle autora podřazovat posuzování fyzické bolesti, nýbrž hodnocení psychické bolesti. Bude-li ublíženo na zdraví šestiletému dítěti, které bude v důsledku poškození zdraví nuceno podstoupit léčbu s nezbytnou hospitalizací, budou stavy strachu, úzkosti a dalších duševních útrap spojených s léčbou zpravidla znatelně intenzivnější než u dospělého člověka. Opačně pak může být stejně významnou okolností

¹⁴⁶ Blíže v podkapitole 5.2.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020, ze dne 24.02.2022.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015.

¹⁵⁰ PAVELEK, O. op. cit. s. 57.

vysoký věk člověka, např. v situaci, kdy bude poškozený pociťovat intenzivněji prožitek psychické bolesti právě z důvodu svého věku, popř. stařecké demence. Nelze naopak vyloučit, že i dospělý labilní člověk nebude prožívat psychickou bolest z obdobného poškození zdraví a následné léčby jako dítě. Podle autora by neměl být věk obecnými soudy při posuzování bolestí v širším smyslu opomíjen a v rámci procesu dokazování zjištěn jeho potencionální vliv na újmu poškozeného.

4.4.3 Majetkové poměry škůdce a poškozeného

Majetkové poměry škůdce jsou výslovně uvedeny v ustanovení § 2953 OZ, které upravuje podmínky pro moderaci výše náhrady škody soudem. V první řadě je však nutné zodpovědět otázku, zda je možné ustanovení § 2953 OZ na případy odčinění bolesti, resp. nemajetkové újmy aplikovat. Odstavec první ustanovení § 2953 OZ stanovuje, že soud může z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu škody (nikoliv nemajetkové újmy) přiměřeně snížit. Ustanovení § 2894 odst. 2 věta druhá OZ uvádí, že se „náhrada nemajetkové újmy posoudí obdobně podle ustanovení o náhradě škody“. Trestní kolegium Nejvyššího soudu se k otázce aplikace § 2953 OZ na případy podle § 2958 OZ vyjádřilo v usnesení sp. zn. 8 Tdo 190/2017, kdy stanovilo, že „snížení náhrady nemajetkové újmy podle § 2953 odst. 1 o. z. za použití § 2894 odst. 2 o. z. v obecné rovině u bolestného (...) stanoveného podle § 2958 o. z. není vyloučeno, bude však přicházet v úvahu spíše výjimečně, neboť toto snížení lze použít jen z důvodů zvláštního zřetele hodných“.¹⁵¹ Dále však doplnil, že moderovat výši náhrady bolesti je možné pouze, pokud kritéria snížení náhrady obsažená v § 2953 OZ nebyla soudem zohledněna již při samotném určování výše náhrady nemajetkové újmy - bolestného.¹⁵² V rámci doktríny není možnost aplikace ustanovení § 2953 OZ ke snížení náhrady nemajetkové újmy na zdraví obecně přijímána. Podle Vojtka by nemělo docházet k pravidelné aplikaci všech podmínek uvedených v § 2953 OZ, nýbrž by se mělo jednat o tzv. nepravou moderaci, kdy soud přihlédne ke kritériím v § 2953 OZ již v rámci stanovování náhrady nemajetkové újmy - bolestného. Své pojetí aplikace § 2953 OZ opírá o odlišnou povahu nemajetkové újmy a škody, kdy škoda je oproti nemajetkové újmě přesně

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, ze dne 20.09.2017.

¹⁵² Tamtéž.

vyčíslitelná.¹⁵³ Pavelek má za to, že moderace podle § 2953 OZ není v případě nemajetkové újmy podle § 2958 OZ možná.¹⁵⁴ Soud má podle něj k dispozici zákonný demonstrativní výčet kritérií v § 2957 OZ, která mohou být zohledněny a skutečnost, zda má být přihlédnuto i k majetkovým poměrům škůdce, závisí zcela na soudu. Uvedené dovozuje ze skutečnosti, že po rekonstrukci obecné soudy stanovují náhradu nemajetkové újmy na zdraví na základě volného soudcovského uvážení, které je omezeno pouze proporcionalitou a principem legitimního očekávání. Rozhodnutí, zda soud majetkové poměry škůdce zohlední, závisí zcela na soudu a není k jejich zohlednění vyžadována aplikace ustanovení § 2953 OZ.¹⁵⁵

Ať již připustíme možnost aplikace § 2953 OZ na případy podle § 2958 OZ či nikoliv, je současně nutné zodpovědět i druhou otázku. V jakém rozsahu je možné majetkové poměry škůdce při určování výše odškodnění bolesti zohlednit, tak aby byla dodržena zásada plného (spravedlivého) odčinění bolesti a zásady slušnosti? Nejvyšší soud stanovil, že majetkové poměry škůdce mohou být zohledněny pouze v tom rozsahu, aby stanovená výše náhrady nemajetkové újmy nebyla pro škůdce likvidační.¹⁵⁶ Ačkoliv se v daném rozsudku Nejvyšší soud zabýval otázkou majetkových poměrů při určování výše náhrady nemajetkové újmy podle § 2959 OZ, lze tyto závěry aplikovat i na případy podle § 2958 OZ.¹⁵⁷ Nemělo by proto z výše uvedeného důvodu nikdy docházet k situacím, kdy nebude škůdce schopný vést po úhradě kompenzace nemajetkové újmy (bolestného) lidsky snesitelný a důstojný život.¹⁵⁸ Soudy by měly zhodnotit, zda bude škůdce způsobilý stanovenou částku za svého pracovního života vůbec uhradit¹⁵⁹ a zda se v důsledku její úhrady nedostane do existenční krize.¹⁶⁰ Podle autora mají mít soudy možnost majetkové poměry škůdce posoudit, avšak velmi omezeně. Nemělo by docházet k bezprecedentním a bezdůvodným snižováním

¹⁵³ VOJTEK, P. § 2953. In: ŠVESTKA, J., (2021) op. cit. [online]. [cit. 11.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#c_691614.

¹⁵⁴ PAVELEK, O. op. cit. s. 95.

¹⁵⁵ PAVELEK, O. op. cit. s. 95.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, ze dne 19. 9. 2018.

¹⁵⁷ PAVELEK, O. op. cit. s. 67.

¹⁵⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 4 To 38/2016, ze dne 16.08.2016, In: PAVELEK, O. op. cit. s. 67.

¹⁵⁹ PAVELEK, O. op. cit. s. 67.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, ze dne 19. 9. 2018.

hodnoty nemajetkové újmy na zdraví jen pro nepříznivé majetkové poměry škůdce. Za zlomovou okolnost považuje autor shodně se závěry Nejvyššího soudu možnou existenční krizi škůdce, které by se měly obecné soudy snažit při rozhodovací praxi přiměřeně zabránit. Současně však lze podle autora postavit najisto, že způsobí-li škůdce poškození zdraví, v jehož důsledku vytrpí neobvykle vysokou bolest nebo bude zcela vyřazen ze společenského uplatnění, nebude snížení náhrady spravedlivé a nebude v souladu se zásadami slušnosti.

Ačkoliv platí, že náhrada nemajetkové újmy – bolesti by neměla představovat „výhru v loterii“, nemohou být majetkové poměry poškozeného, oproti případům, u nichž dochází k posuzování majetkových poměrů škůdce, rozhodným kritériem pro určení výše náhrady bolesti.¹⁶¹ Majetný člověk nevnímá bolest odlišně od člověka nemajetného. Majetkové poměry poškozeného mohou proto být soudem vzaty do úvahy pouze při posuzování náhrady ztráty na výdělku po konci pracovní neschopnosti podle § 2963 OZ, tj. v případě majetkové škody, nikoliv v případě nemajetkové újmy na zdraví.¹⁶²

4.4.4 Kritéria podle § 2957 OZ

OZ uvádí v ustanovení § 2957 OZ, že při stanovování způsobu a výše náhrady nemajetkové újmy má soud postupovat tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodného. Následně § 2957 OZ uvádí demonstrativní výčet těchto okolností. Těmito okolnostmi jsou

- (i) *„úmyslné způsobení újmy,*
- (ii) *způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky,*
- (iii) *zneužití závislosti poškozeného na škůdci,*
- (iv) *násobení účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost,*

¹⁶¹ PAVELEK, O. op. cit. s. 61.

¹⁶² Tamtéž.

- (v) *diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody*.¹⁶³

Uvedená kritéria se vztahují na stanovování nemajetkové újmy jako celku a v kontextu odškodňování bolesti nelze považovat všechny okolnosti uvedené v § 2957 OZ za relevantní.

OZ pojem úmysl nijak nedefinuje, avšak lze důvodně předpokládat, že pojem je obsahově shodný s trestněprávním institutem úmyslu a bude pro přihlídnutí k úmyslnému způsobení poškození zdraví dostačující tzv. úmysl nepřímý.¹⁶⁴ Podle Doležala a Melzera není úmyslné způsobení újmy okolností automaticky vedoucí ke zvýšení náhrady soudem, nýbrž pouze v případech, kdy úmyslné způsobení újmy vede k jejímu vystupňování.¹⁶⁵ Vrchní soud v Praze uvedl, že úmyslné způsobení újmy je poškozeným vnímáno obecně hůře, než nedbalostní poškození zdraví nebo jiné objektivní skutečnosti, za které škůdce také odpovídá, neboť vědomí o úmyslu škůdce „*prohlubuje nepříznivé vnímání újmy*“.¹⁶⁶ V neposlední řadě uvádí věta třetí ustanovení § 2957 OZ, že soud je povinen vzít v úvahu obavy poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, a to za předpokladu, že uvedená obava byla vyvolána hrozbou nebo jinou příčinou. Jedná se tak o případy, kdy bude poškozený prožívat pocity úzkosti a strachu z možného či předpokládaného vážného poškození zdraví nebo smrti.¹⁶⁷ Uvedené obavy takto mohou být součástí psychické bolesti, kterou bude poškozený v důsledku poškození zdraví trpět. Může se však jednat i o zvláštní, samostatný důsledek poškození zdraví nebo prvek, jenž nepříznivý prožitek ublížení na zdraví zesiluje.¹⁶⁸ Pro posouzení významu obav poškozeného bude nezbytné, aby se soud zabýval jejich charakterem, a to např. po jakou dobu poškozený obavy pociťoval nebo zda

¹⁶³ Ustanovení § 2957 věta druhá OZ.

¹⁶⁴ VOJTEK, P. § 2957. In: ŠVESTKA, J., (2021) op. cit. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#pa_2957.

¹⁶⁵ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 987.

¹⁶⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 8 To 16/2016. In: VOJTEK, P. § 2957. In: ŠVESTKA, J., (2021) op. cit. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#pa_2957.

¹⁶⁷ VOJTEK, P. § 2957. In: ŠVESTKA, J., (2021) op. cit. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#pa_2957.

¹⁶⁸ Tamtéž.

považoval okolnosti související s poškozením zdraví za tak vážné, že již neexistovala naděje na návrat k životu před poškozením zdraví.¹⁶⁹

Obecné soudy mohou ve svých rozhodnutích zohlednit neuzavřenou množinu kritérií a okolností závažného zřetele hodného, budou-li relevantní pro daný konkrétní případ. Opačně, pokud obecné soudy některé z kritérií při své rozhodovací činnosti k určování výše bolestného nezohlední, měly by tento postup řádně odůvodnit.

4.5 Fair, reasonable and just compensation

Anglické common law nepředpokládá možnost plné náhrady bolesti a utrpení (*pain and suffering*) v doslovném smyslu.¹⁷⁰ Ze samotné povahy bolesti a utrpení (*pain and suffering*) jako nemajetkové újmy na ni nelze aplikovat princip *restitutio in integrum*,¹⁷¹ neboť jakkoliv vysoká náhrada nemůže nahradit bolest spojenou se ztrátou končetiny¹⁷² a utrpení s tím spojené. Modelový cíl má pro soudy představovat přiznávání férových,¹⁷³ přiměřených¹⁷⁴ a spravedlivých odškodnění (*fair, reasonable and just compensation*¹⁷⁵).

Vágnost požadavku spravedlivého a přiměřeného odškodnění vyvolává otázku, a to jaké odškodnění tuto podmínku splňuje. Neexistuje žádný matematický nebo vědecký vzorec, který by spolehlivě a přesně stanovil férovou, přiměřenou a spravedlivou náhradu¹⁷⁶

¹⁶⁹ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 987.

¹⁷⁰ Law Commission & Great Britain. Law Commission. *Damages for Personal Injury*. H.M. Stationery Office. 1995. s. 19. [online]. [cit. 13.06.2022] Dostupné z: <https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2016/08/No.140-Damages-for-Personal-Injury-Non-Pecuniary-Loss-A-Consultation-Paper.pdf>.

¹⁷¹ DUGDALE, Anthony M. a Daniel ALEXANDER. *Clerk & Lindsell on torts*. 18th ed. London: Sweet and Maxwell, 2000, cxcxvi, s. 1583.

¹⁷² H West & Son Ltd v Shephard (1964) AC 326.

¹⁷³ MARKESINIS, B. *Compensation for personal injury in English, German and Italian law: a comparative outline*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 46. [online] [cit. 13.06.2022] Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=14704637370006986&institutionId=6986&customerId=6985&VE=true.

¹⁷⁴ British Transport Commission v Gourley (1956) AC 185.

¹⁷⁵ Hail v Rankin (2001) QB 272.

¹⁷⁶ DEAKIN, S. F. (Simon F.), Angus Charles JOHNSTON a Basil S. MARKESINIS. *Markesinis and Deakin's tort law*. 6th ed. Oxford: Clarendon Press, 2008, s. 1000. cit.: Fuhri v. Jones [1979] CA No. 199.

vytrpěné bolesti a utrpení (*fair, reasonable and just compensation*). Soudy proto za účelem sjednocení rozhodovací praxe a odstranění možnosti rozdílného posouzení obdobných případů¹⁷⁷ opírají svá rozhodnutí o ustálený systém náhrad bolesti a utrpení (*pain and suffering*) vycházející z dříve rozhodnutých obdobných případů.¹⁷⁸ Takto vytvořený systém přiznávání odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) je z důvodu neustálého organického vývoje problematiky a lékařské vědy v praxi závislý na pravidelném zveřejňování soudy přiznaných odškodnění jednotlivých typů újem na zdraví v odborných publikacích.¹⁷⁹ Anglickým soudům jako pomůcka primárně slouží Guidelines.¹⁸⁰ Ačkoliv mají soudy k dispozici nástroje, které představují účinný prostředek k určení rámcové výše odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*), nemohou se při určování výše odškodnění zcela odkázat na Guidelines nebo odborné publikace o dříve rozhodnutých případech.¹⁸¹ Tyto nástroje ze své povahy nemohou obsáhnout kombinaci veškerých proměnlivých faktorů a skutečností mající význam pro určení férových, přiměřených a spravedlivých odškodnění (*fair, reasonable and just compensation*).¹⁸² Pomocí těchto nástrojů stanovené rámcové odškodnění představuje základní rozsah náhrady, které soudy individualizují s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu.¹⁸³ K určení odškodnění zvažují soudy veškeré významné skutečnosti, a to zejména:

- (a) „*Jaké byly okolnosti nehody, resp. škodní události?*“
- (b) *Jakou úroveň bolesti a utrpení (pain and suffering) poškozený vytrpěl během nehody?*
- (c) *Jakou dobu trvala léčba a jaká byla její podstata?*
- (d) *Jaké zranění poškozeného je nejzávažnější?*

¹⁷⁷ MULLIS, A., OLIPHANT, K. *Torts*. 3rd ed. Houndmills: Palgrave, 2003, xxxiv, s. 372.

¹⁷⁸ BURROWS, A. op. cit. s. 235.

¹⁷⁹ BURROWS, A. op. cit. s. 235.

¹⁸⁰ Blíže v podkapitole 5.3.

¹⁸¹ MARKESINIS, B. (2005). op. cit. s. 1000.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ BURROWS, A. op. cit. s. 235

(e) *Jaká další zranění poškozený utrpěl?*¹⁸⁴

(f) Jak dlouho trvala bolest a utrpení (*pain and suffering*)?¹⁸⁵

(g) Vnímá poškozený odlišně duševní utrpení s ohledem na svůj věk?¹⁸⁶

(h) Jsou dány skutečnosti, které úroveň bolesti a utrpení (*pain and suffering*) snižují?¹⁸⁷

Soudce je povinen zvažovat veškeré významné skutečnosti jako celek. Z důvodu nemožnosti přesného vyčíslení hodnoty zdraví, resp. bolesti a utrpení (*pain and suffering*), soudy nemohou ve svých rozhodnutích určit, že poškození, resp. bolest a utrpení v podobě ztráty končetiny je ohodnoceno jako 100.000 £, přičemž poškození plíce, které současně poškozený utrpěl je ohodnoceno na částku 70.000 £, přičemž je škůdce povinen uhradit odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) 170.000 £. Naopak soudce v takovémto případě po zvážení veškerých okolností a kritérií stanoví souhrnnou částku bez přesného rozlišení hodnoty jednotlivých bolestí a utrpení (*pain and suffering*).¹⁸⁸

Do výše odškodnění soud může zohlednit zákonné úroky. Podle § 35a Supreme Court Act 1981 platí, že v případě žaloby na náhradu újmy na zdraví, u nichž bude žalobci přiznáno odškodnění v celkové výši přesahující 200 £, bude k odškodnění přičten zákonný úrok, a to

¹⁸⁴ MARKESINIS, B. (2005). op. cit. s. 1000.

¹⁸⁵ Pozn.: v rozhodnutí *Rose v Ford* (1937) AC 826 byla poškozené přiznána snížená náhrada za vytrpěnou bolest a utrpení spojenou s amputací nohy, neboť krátce po amputaci zemřela, a to z důvodu, že bolest a utrpení subjektivně prožila po krátkou dobu.

¹⁸⁶ *Andrews v Freeborough* (1967) 1 QB 1.: V daném rozhodnutí bylo stanoveno, že dítě ve věku 8 let nemůže cítit tolik duševní utrpení, které je pravděpodobné v případě dospělého, neboť vnímání dítěte je omezené co do rozsahu.

¹⁸⁷ DUGDALE, A. M., ALEXANDER, D. op. cit. s. 1584: Pokud poškozený v rámci léčby a rekonvalescence užívá léky na bolest, které její prožitek prokazatelně snižují, jedná se o skutečnost odůvodňující snížení náhrady za bolest a utrpení (*pain and suffering*). Toto pojetí je kontrastní vůči přístupu českých soudů. Holčápek v rámci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8, č. j. 33 C 176/2021-172, ze dne 17. 12. 2021 zastává názor, že skutečnost, že poškozenému byly podávány léky na bázi opioidů k tlumení bolesti za objektivní okolnost prokazující prožití výrazné bolesti odůvodňující zvýšení, nikoliv snížení, výchozí částky bolestného stanovené podle znaleckého posudku.

¹⁸⁸ MARKESINIS, B. (2005). op. cit. s. 1000.

za předpokladu, že soud nedojde k závěru, že je dán zvláštní důvod pro jeho nepřiznání. Zákonný úrok v případě nemajetkové újmy činí 2 % ročně z přiznané výše odčinění, a to ode dne podání žaloby do dne konání soudního jednání. Důvod, pro který je přiznáván takto nízký úrok spočívá, ve skutečnosti, že jedinou újmu, kterou žalobce utrpí je nemožnost použít peněžité odškodnění do doby soudního jednání, resp. rozhodnutí ve věci.¹⁸⁹

Ve spojení s náhradou bolesti a utrpení (*pain and suffering*), resp. nemajetkové újmy při ublížení na zdraví byla položena otázka, zdali by neměla být zavedena minimální prahová hodnota (*threshold*) bolesti a utrpení (*pain and suffering*), která bude odškodňována. Pokud by bylo, poškozenému ublíženo na zdraví, primárně by byla podle tohoto pojetí odškodněna majetková újma, přičemž náhrada nemajetkové újmy by byla umožněna u bolesti a utrpení (*pain and suffering*), kterou vytrpěl poškozený po uplynutí tří měsíců od škodní události a dále.¹⁹⁰ Nosné argumenty představovalo přesvědčení, že ačkoliv má náhrada nemajetkové újmy v systému deliktního práva své opodstatněné místo, hlavní zaměření kompenzačního systému má být směřováno na náhradu majetkové újmy, jakožto i skutečnost, že systém soudního odškodňování nemajetkových újem na zdraví je finančně náročný a neúčelný, zvláště s přihlédnutím ke skutečnosti, že poškozenými jsou často nárokovány drobné odškodnění jejichž užitek, je pro poškozeného je v hrubém nepoměru s finanční náročností systému.¹⁹¹ Uvedený přístup se však v praxi neprosadil.¹⁹² Argument finanční náročnosti systému neobstojí v porovnání s významem náhrady bolesti a utrpení (*pain and suffering*). Skutečnost, že nastavené procesní podmínky řízení o nemajetkové újmě na zdraví a jeho průběh před anglickými soudy s sebou nesou vysoké náklady, nelze klást k tíži poškozeným. Především byl Royal Commission opomenut logičtější přístup k řešení finanční náročnosti

¹⁸⁹ GILIKER, P., BECKWITH, S. op. cit. s. 531-532.

¹⁹⁰ BRITAIN, G., PEARSON, C. H., & Great Britain. *Royal Commission on Civil Liability and Compensation for Personal Injury*. Stationery Office, 1978. s. 86-88. [online]. [cit. 14.6.2022] Dostupné z: <https://wellcomecollection.org/works/xsng5bdy/items?canvas=107>.

¹⁹¹ BURROWS, A. op. cit. s. 238.

¹⁹² CARNWATH, J., & Great Britain. The Law Commission. No. 257., *Damages for Personal Injury: Non-Pecuniary Loss*. s. 10-11. [online]. [cit. 14.6.2022] Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/03/lc257_Damages_Personal_Injury_Non-pecuniary_Loss.pdf.

systemu odškodňování nemajetkové újmy, a to reforma průběhu řízení před soudy.¹⁹³ Pokud by byl daný systém prosazen, pravděpodobně by tento přístup vedl k tomu, že by poškození uměle prodlžovali, zveličovali příznaky bolesti a utrpení (*pain and suffering*), aby překonali tříměsíční prahovou hodnotu (*threshold*) pro vznik nároku na odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*). Méně závažná ublížení na zdraví by následovně nebyla nijak postižena, neboť s těmito typicky není spojena významná majetková újma. Přirozeně by takto docházelo k situacím, kdy by škůdce nenesl za své protiprávní jednání příslušnou deliktní odpovědnost.¹⁹⁴ Naopak ta ublížení na zdraví, která se vyznačují vysokou bolestí a utrpením (*pain and suffering*) v prvních měsících by byla odčiněna ve výši neodpovídající skutečné újmě poškozeného.¹⁹⁵ Tento přístup by představoval zásah do požadavku přiznávání férových, přiměřených a spravedlivých odškodnění (*fair, reasonable and just compensation*) a autor se s návrhem neztotožňuje.

4.6 Predispozice poškozeného (the eggshell skull rule)

V návaznosti na otázku určování náhrady za vytrpěnou bolest a bolest a utrpení (*pain and suffering*) je namístě uvést pravidlo zabývající problematikou predispozice poškozeného k určitým druhům poškození zdraví. Uvedený institut postihuje situace, kdy poškozený utrpí během škodné události poškození zdraví, které by při postihnutí jiné fyzické osoby nutně nepředstavovalo závažné poškození zdraví, avšak pro specifický zdravotní stav poškozeného, resp. jeho náchylnost k závažnějším následkům poranění, utrpí poškozený mnohem závažnější poškození zdraví.¹⁹⁶ Takovou situací může být případ, „*kdy při nehodě utrpí relativně méně závažný úraz hemofilik, ale v důsledku svého onemocnění nakonec zemře na vykrvácení, nebo psychicky labilní člověk, který v důsledku utrpěného zranění podlehne depresím a vyskočí z okna*“.¹⁹⁷

Následně se nabízí otázka, zda má být škůdce odpovědný za závažnější poškození zdraví s ohledem na predispozici poškozeného nebo má být utrpěné poškození zdraví promítnuto

¹⁹³ BURROWS, A. op. cit. s. 238.

¹⁹⁴ BURROWS, A. op. cit. s. 238.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 1014.

¹⁹⁷ Tamtéž.

na představu průměrného poškozeného a odškodnění odvíjet od něj. Odpověď na danou otázku představuje aplikace tzv. „eggshell skull rule“. Anglická soudní praxe zavedla uvedené pravidlo v rámci případu Smith v Leech Brain.¹⁹⁸ Skutkové okolnosti daného případu spočívaly v následujícím – poškozený (manžel žalobkyně) byl zaměstnán u škůdce za účelem práce s roztaveným kovem. Škůdce však nepřijal dostatečná bezpečnostní opatření k ochraně poškozeného při práci. V důsledku této nedbalosti škůdce byl poškozený zasažen kusem roztaveného kovu do rtu způsobující mu popáleniny. Tyto následně zapříčinili propuknutí rakovinového onemocnění u poškozeného, v jehož důsledku poškozený následně zemřel. Z medicínského hlediska uvedené poškození zdraví bez dalšího neodůvodňuje předpokládané propuknutí rakovinového onemocnění. Zdravotní stav poškozeného, avšak vykazoval sklony k rakovinovým onemocněním. Z tohoto důvodu bylo stanoveno, že škůdce je odpovědný za vážnější poruchu zdraví – propuknutí rakoviny a jeho smrt, neboť tento následek byl předvídatelný.¹⁹⁹ Obdobně se pravidlo aplikuje i na případy tzv. „eggshell personality“. U osob s tzv. „eggshell personality“ je dána predispozice ke vzniku velmi závažných duševních onemocnění majících původ ve škodných událostí, ačkoliv bylo s ohledem na závažnost škodné události možné důvodně předvídat vznik méně závažných duševních onemocnění či útrap. Škůdce bude v těchto případech odpovědný za vážnější následek.²⁰⁰

V rámci české soudní praxe je aplikace pravidla „eggshell skull“ zastávána.²⁰¹ Nejvyšší soud se k této otázce vyjádřil v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1508/2007, ze dne 06.02.2008. Podle Nejvyššího soudu není pro potencionální nepřiznání odčinění nemajetkové újmy na zdraví rozhodné, zda je u osoby poškozeného dána určitá predispozice (např. vrozená degenerativní změna na páteři, hemofilie, osteoporóza), která měla částečně vliv na vážnější poškození zdraví, neboť „*existence určitého chorobného stavu, třeba latentního, nemůže vyloučit závěr, že mezi úrazovým dějem a jím vyvolaným následným chorobným stavem je přímá příčinná souvislost a že tedy vyvolání tohoto chorobného stavu bylo způsobeno (...) jednou z hlavních příčin, které jej vyvolaly*“, přičemž není významné „*zda [vážnější poškození zdraví]*

¹⁹⁸ Smith v Leech Brain & Co (1962) 2 QB 405.

¹⁹⁹ MCBRIDE, N. J., BAGSHAW, R. *Tort Law*, 2018. Pearson Education. s. 318.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 1014.

*spolupůsobily i jiné vnitřní faktory, vrozené nebo získané, jež vyvolávají pro organismus neobvyklé podmínky“.*²⁰² Opačný přístup by byl v rozporu se zájmem na ochranu zdraví poškozených, neboť by bezdůvodně zvýhodňoval škůdce a znevýhodňoval poškozené pro jejich náchylnost k vážnějším poškození zdraví.²⁰³ Obecně platí, že se v těchto případech nemůže škůdce dovolávat, aby bylo vůči němu postupováno jako by způsobil újmu na zdraví zcela zdravému člověku.²⁰⁴

²⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007, ze dne 06.02.2008.

²⁰³ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M., op. cit. s. 1710.

²⁰⁴ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M., op. cit. s. 1710.

5 Metodika v. Guidelines

5.1 Podstata a kritika Metodiky

V důsledku rekonstrukce soukromého práva, zrušení Odškodňovací vyhlášky a opuštění myšlenky zákonného sazebníku určujícího výši bolestného²⁰⁵ vyvstala otázka, jakým způsobem se obecné soudy vypořádají s určováním výše bolestného a dalších nároků při ublížení na zdraví v situaci, kdy nebylo možné rozhodnutí opřít o částku stanovenou dle znaleckého posudku vycházejícího z bodového systému Odškodňovací vyhlášky, ani o judikaturu, která v důsledku odlišného přístupu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví obsažené v OZ 1964 nebyla dostatečně rozvinutá. Problematickým se však jevílo nikoliv pouze zodpovězení otázky, jak určovat výši náhrady vytrpěné bolesti, avšak jak současně zajistit dodržení OZ definované zásady legitimního očekávání obsaženého v § 13 OZ, tak aby nedocházelo v obdobných případech k nedůvodným rozdílům ve výši bolestného. Z důvodu nezbytnosti bezodkladného nalezení odpovědi na vyvstalý problém, bylo v praxi uvažováno o možné další aplikaci Odškodňovací vyhlášky.²⁰⁶ Takovýto postup by byl však nepřijatelný. Jak vyplývá z důvodové zprávy k návrhu OZ, pojetí náhrady nemajetkové újmy po rekonstrukci je vystavěno na jiných principech, s nimiž není Odškodňovací vyhláška v souladu.²⁰⁷ Nadto podle § 3080 bod 237 a 238 OZ, byla Odškodňovací vyhláška s účinností OZ zrušena. Pokud by obecné soudy v rámci své rozhodovací praxe aplikovaly Odškodňovací vyhlášku na újmu na zdraví vzniklou po 01.01.2014, jednaly by *contra legem*. Odškodnění bolesti vzniklé po 01.01.2014 podle Odškodňovací vyhlášky by dále nesplňovalo požadavek náhrady plně odpovídající vytrpěné bolesti souladné se zásadami slušnosti. Zdánlivě dočasným východiskem, které bylo prosazeno Nejvyšším soudem, měla představovat Metodika.

Metodika byla vypracována představiteli justice, Společností medicínského práva, společně se zástupci vybraných pojistitelů a odborníků z oblastí zdravotnického práva a

²⁰⁵ ELISCHER, D. op. cit. s. 165.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*. op. cit. s. 576-577. [online]. [cit. 22.11.2022].

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

medicíny.²⁰⁸ Jedná se o nástroj vystavěný na medicínsky koncipované systemizaci forem poškození zdraví, který má sloužit jako vodítka k určování výše odškodnění.²⁰⁹ Nikoliv do nezanedbatelné míry Metodika přejímá systematiku bodového ohodnocení bolesti, která byla aplikována Odškodňovací vyhláškou.²¹⁰ Zmíněná dočasnost spočívá v tom, že Metodika má představovat pouhé fakultativně aplikované vodítka, na základě kterého budou obecné soudy uplatňovat volné soudcovské uvážení při rozhodování o výši odškodnění za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a to po takovou dobu, než dojde k vytvoření dostatečně bohaté judikatury, o kterou bude možné následné rozhodování v této problematice opřít, jak tomu je např. v Anglii, Německu a Rakousku.²¹¹

Nejvyšší soud publikoval Metodiku jako stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia sp. zn. Cpjn 14/2014 ve Sbírce pod označením č. R 63/2014 a vzal Metodiku takto na vědomí. Již samotné zveřejnění Metodiky ve Sbírce vyvolalo v odborné veřejnosti kritiku vůči Nejvyššímu soudu. Podle § 24 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (dále jen „Zákon o soudech a soudcích“) lze ve Sbírce zveřejňovat pouze stanoviska Nejvyššího soudu zaujatá kolegií nebo plénem a vybraná rozhodnutí Nejvyššího soudu a ostatních soudů. Metodika nenaplnuje zákonné požadavky pro podřazení pod žádné z výše uvedeného a neměla být ve Sbírce zveřejněna. K tomu, aby bylo možné Metodiku považovat za stanovisko ve smyslu § 24 odst. 1 písm. a) Zákona o soudech a soudcích, musela by sloužit ke sjednocení dosavadní rozhodovací praxe soudů.²¹² Ačkoliv je bezpochyby možné považovat za potencionální řešení problematiky stanovování odčinění nemajetkové újmy na zdraví postupným sjednocováním judikatury prostřednictvím zaujmutí stanovisek Nejvyšším soudem ve smyslu § 14 odst. 3 Zákona o soudech a soudcích, Nejvyšší soud svým

²⁰⁸ RYŠKA, M. In: PETROV, J. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 2906.

²⁰⁹ *Metodika k § 2958 o.z.* In. Nejvyšší soud [online]. [cit. 18.10.2022] Dostupné z: https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%C3%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20%C2%A7%202958%20o.z.&lng=cz.

²¹⁰ PAVELEK, O. op. cit. s. 43.

²¹¹ PAVELEK, O. op. cit. s. 44.

²¹² GRYGAR, J. *Zákon o soudech a soudcích: Komentář*. § 24. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 7.7.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/26632/1/2#pa_24. ISSN 2336-517X.

příčiněním při vzniku Metodiky a vzetím ji na vědomí, nesjednocoval *ex post* judikaturu, nýbrž *ex ante* před existencí relevantní judikatury dle § 2958 OZ, stanovoval postup k hodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění bez zohlednění většího množství jednotlivých případů, argumentace nižších soudů a jiných subjektů právní praxe.²¹³ Nejvyšší soud takto postupoval při zveřejnění soukromoprávního dokumentu - Metodiky ve Sbírce *contra legem*, přičemž k dnešnímu dni nepřednesl žádné, právně relevantní odůvodnění tohoto postupu.²¹⁴

Společně se vznikem Metodiky a jejím vzetím na vědomí, se pojí i otázka, jaká je její právní povaha. Metodika je čistě soukromým projektem, který vznikl bez účasti a zásahu veřejné moci. Ačkoliv se na přípravě Metodiky podíleli zástupci justice, z nichž někteří byli soudci, ke své účasti při přípravě Metodiky neměli žádné formální oprávnění. Ze své podstaty se z tohoto důvodu nemůže jednat o právní předpis, neboť k jejímu přijetí neexistuje ústavní nebo zákonné zmocnění a současně není výsledkem legislativního procesu²¹⁵ a nebyla tak vydána ve formě zákona, nařízení, vyhlášky nebo jiné právním řádem uznávané formě.²¹⁶ K povaze Metodiky se vyjádřil i Ústavní soud, který ji považuje za „nezávazné vodítko“.²¹⁷ Jiní považují Metodiku za důkaz, neboť se jedná o materiál, podle kterého jsou znalecké posudky vyhotovovány a za účelem možné přezkoumatelnosti znaleckých posudků tvoří Metodika jejich přílohu.²¹⁸ K povaze Metodiky se ostatně vyjadřuje i Nejvyšší soud, podle kterého není Metodika pro obecné soudy závazná a v obecné rovině ani být nemůže, nýbrž je pomůckou, která slouží k naplňování zásad

²¹³ Zpráva Veřejného ochránce práv, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021. s. 25-26. [online]. [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/6709-2019-VOP-DK-18-1.pdf>.

²¹⁴ VRCHA, P. *Metodika „Nejvyššího soudu“ k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. ve světle šetření ombudsmana*, 2021. [online]. [cit. 7.7.2022] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/299123/1/2#>.

²¹⁵ Zpráva Veřejného ochránce práv, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021. op. cit. s. 22. [online]. [cit. 22.11.2022].

²¹⁶ KŘÍSTEK, L. *Metodika k náhradě nemajetkové újmy (metodika Nejvyššího soudu ČR) a znalecké odvětví*. [online]. [cit. 17.6.2022] Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/metodika-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-metodika-nejvyssiho-soudu-cr-a-znalecke-odvetvi/>.

²¹⁷ Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, ze dne 2. 2. 2016.

²¹⁸ KŘÍSTEK, L. op. cit. [online]. [cit. 17.6.2022].

slušnosti.²¹⁹ Převládajícím názorem je proto pojetí Metodiky jakožto pomocného nezávazného a doporučujícího instrumentu, jehož účelem je nastavit základní způsob výpočtu odškodnění za vytrpěnou bolest a za ztížení společenského uplatnění. Pokud by naopak bylo přisvědčeno názoru, že je nutné nahlížet na Metodiku jako na důkaz, byl by podle Křístka Nejvyšší soud při rozhodování ve věci podjatý.²²⁰ Poměr Nejvyššího soudu k věci shledává ve skutečnosti, že Nejvyšší soud, resp. někteří jeho soudci se *ex ante* podíleli na tvorbě důkazu (Metodiky), který následně, je-li podáno dovolání, opětovně posuzuje, resp. přezkoumává rozhodnutí zpravidla vycházející ze znaleckého posudku vyhotoveného podle Metodiky.²²¹

Vojtek, soudce Nejvyššího soudu, jakožto jeden z členů tzv. hlavní pracovní skupiny, která Metodiku vypracovala,²²² považuje Metodiku za „*doporučující dopracování zákonného textu a měla by působit silou své argumentace a komplexnosti*“,²²³ přičemž má sloužit jako podklad pro stanovení výše odškodnění bolesti.²²⁴ Ačkoliv lze souhlasit s charakteristikou Metodiky jako nástroje založeného na podloženém a řádně odůvodněném základu,²²⁵ neztotožňuje se autor s jejím označením jako „*dopracování zákonného textu*“²²⁶. Autoři Metodiky nebyli nadáni jakoukoliv pravomocí dopracovat text zákona, ba naopak, již samotná představa, že by soudci obecných soudů aktivně mimo svou rozhodovací praxi ve spolupráci se soukromoprávními subjekty dotvářeli zákonné právní normy v rozporu se zásadami dělby moci. Přestože důvodová zpráva k OZ výslovně umožňuje, aby se soudní praxe dohodla na společných zásadách, podle nichž bude postupovat, nelze tyto zásady, tabulky, vzorce, popř. klíče,²²⁷ považovat za dopracování zákonného textu. Současně nelze bez dalšího považovat Metodiku za zásady důvodovou zprávou předvídané. Text důvodové

²¹⁹ *Metodika k § 2958 o.z.* op. cit. [online]. [cit. 17.06.2022].

²²⁰ KŘÍSTEK, L. op. cit. [online]. [cit. 17.6.2022].

²²¹ Tamtéž.

²²² *Metodika k § 2958 o.z.* [online]. [cit. 17.06.2022].

²²³ VOJTEK, P., In: ŠVESTKA J. (2021) op. cit. s. 1096.

²²⁴ VOJTEK, P., In: ŠVESTKA J. (2021) op. cit. s. 1096.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.* op. cit. s. 577. [online]. [cit. 22.11.2022].

Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

zprávy k návrhu OZ, avšak zmiňuje „soudní praxi“, nikoliv vybrané osoby soudní moci, popř. Nejvyšší soud. Dle autora Metodika neodpovídá těmto důvodovou zprávou předvídaným zásadám již pro proces, jakým byla jako vodítko pro obecné soudy ustanovena. Opačně by tomu dle autora bylo, pokud by se na procesu tvorby Metodiky podíleli zástupci všech okresních a krajských soudů, popř. pokud by bylo zastoupení soudní praxe v pracovní skupině širší, než jak vyplývá z preambule Metodiky.

Obdobně Veřejný ochránce práv (dále jen „VOP“) ve zprávě o šetření ve věci Metodiky, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021, dospěl k závěru, že Metodiku není možné považovat za shrnutí zásad, na nichž by se soudní praxe shodla ve smyslu důvodové zprávy k OZ. Metodiku je podle VOP nutné vykládat jako *sui generis* materiál soukromoprávní povahy, jenž nastavuje ucelenou úpravu dané problematiky a nejedná se ani o právní úpravu nebo výkladovou pomůcku.²²⁸ Současně není prostředkem vytváření podmínek k řádnému výkonu soudnictví dle § 118 odst. 1 Zákona o soudech a soudcích.²²⁹ Ustanovení § 118 odst. 1 Zákona o soudech a soudcích neobsahuje zákonné zmocnění k přijímání jakýchkoliv nezávazných vodítek nebo pomůcek pro rozhodovací praxi soudů. Zákaz přijímání takovýchto pomůcek vyplývá přímo z ústavním pořádkem definovaného požadavku na nezávislost soudů. Soudci jsou při výkonu funkce vázáni pouze zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.²³⁰ Nezávislost soudů z tohoto důvodu nelze omezit aplikací ustanovení § 118 odst. 1 Zákona o soudech a soudcích.²³¹

Ústavní soud vyjádřil obavy o možnosti rozporu Metodiky s ústavním pořádkem, a to konkrétně ve vztahu k určování náhrady za vytrpěnou bolest pomocí Metodiky. Uvedl, že i případné omezené bodové ohodnocení bolesti pomocí „*tabulkově předvídaných bodových*

²²⁸ Zpráva Veřejného ochránce práv, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021. op. cit. s. 40. [online]. [cit. 22.11.2022].

²²⁹ § 118 odst. 1 Zákona o soudech a soudcích: *Úkolem státní správy soudů je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích tímto zákonem stanovených na řádné plnění úkolů soudům svěřených.*

²³⁰ Čl. 95 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

²³¹ Zpráva Veřejného ochránce práv, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021. op. cit. s. 25. [online]. [cit. 22.11.2022].

*počtu*²³² může představovat ústavně nekonformní postup. Obecné soudy mají po rekodifikaci soukromého práva určovat výše odškodnění bolesti a dalších újem na zdraví pečlivým zvážením významných okolností konkrétního případu zjištěných procesem dokazování.²³³ I přesto však lze předpokládat, že se nižší soudy od pravidelné aplikace Metodiky nebudou odchylovat. Ačkoliv má neformální závaznost,²³⁴ nižší soudy jsou si vědomy, že Metodika je Nejvyšším soudem upřednostňována a z obavy zrušení rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy na zdraví, budou zpravidla vycházet při rozhodování z Metodikou.²³⁵ Obecné soudy se však nemohou omezit na pouhou aplikaci Metodiky, resp. znaleckého posudku vyhotoveného na základě Metodiky. Vždy je nutné současně zohlednit veškerá rozhodná kritéria a okolnosti projednávané věci, které jsou určující pro individualizaci odškodnění za vytrpěnou bolest.

5.1.1 Databáze soudní judikatury k náhradě nemajetkové újmy na zdraví jako potencionální nástupce Metodiky?

Inklinace Nejvyššího soudu k použití Metodiky však nevyklučuje stanovení náhrady bolesti podle odlišných pomůcek a mechanismů.²³⁶ Nejvyšší soud ve spolupráci s Centrem dopravního výzkumu zprovoznil v roce 2018 „*Databázi judikatury k náhradě újmy na zdraví*“ (dále jen „Databáze“).²³⁷ V rámci Databáze jsou shromažďována rozhodnutí civilních a trestních soudů týkající se problematiky určování výše odškodnění bolesti, další nemajetkové újmy a ztížení společenského uplatnění. Dle autora lze vytvoření Databáze kvitovat. Databáze umožňuje vyhledávání obdobných rozhodnutí týkajících se bolestného na základě vybraných objektivizačních kritérií, a to

- (a) textového popisu skutkového stavu;
- (b) data škodní události;

²³² Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, ze dne 2. 2. 2016.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ BEZOUŠKA P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1710.

²³⁵ KRÍSTEK, L. op. cit. [online]. [cit. 17.6.2022].

²³⁶ DOLEŽAL, T. MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 1008.

²³⁷ *Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví*. [online]. [cit. 17.06.2022] Dostupné z: https://www.datanu.cz/prihlaseni?_fid=cs4h.

- (c) typu škodní události (např. dopravní nehoda, poskytování zdravotní péče, násilný útok nebo jiný typ události);
- (d) závažnosti poranění;
- (e) pohlaví;
- (f) věku v době škodní události;
- (g) data vzniku bolesti;
- (h) části těla, které se poškození zdraví týká;
- (i) rozmezí znalcem stanoveného bodového ohodnocení dle Metodiky;
- (j) částky odškodnění stanovené znalcem;
- (k) procentuální modifikace znalcem určené částky soudem;
- (l) procentuální vyjádření spoluzavinění újmy poškozeným;
- (m) poškozeným požadované částky;
- (n) soudem přiznané částky;
- (o) zdali byl poškozený se zbytkem nároku odkázán v rámci adhezního řízení na řízení ve věcech občanskoprávních.

Vytvořená webová, odborné veřejnosti přístupná, Databáze, může v budoucnu, za předpokladu soustavné aktualizace, představovat východisko pro určování výše bolestného. Soudní a ostatní právní praxe by následně mohla upustit od aplikace Metodiky a uchýlit se k rozhodování na základě dříve rozhodnutých obdobných případů. Ačkoliv je Databáze postupně doplňována o další soudní rozhodnutí, jeví se možnost jejího širšího využití za současného stavu nepravděpodobná. Nejvyšší soud neustupuje z dosavadní podpory aplikace Metodiky, považuje ji stále za nejvhodnější prostředek k určení výchozí částky náhrady bolesti a očekává její další vývoj.²³⁸ Především však nejsou výše uvedená kritéria

²³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020, ze dne 24.02.2022.

důsledně v Databázi u jednotlivých rozhodnutí důkladně uváděna, což autor demonstruje na následujících rozhodnutích zveřejněných v Databázi.

Z Databáze příkladmo vybraného rozsudku Okresního soudu Praha-východ, sp. zn. 19 C 403/2016, ze dne 18.04.2019 vyplývá, že se poškozený, v době škodné události šedesátiletý muž, domáhal v rámci řízení náhrady bolestného ve výši 26.750,- Kč za poranění hlavy, resp. obličeje, které odpovídalo 107 bodům dle Metodiky, a to při hodnotě 250 Kč za jeden bod. V daném případě spočívala škodní událost v tom, že škůdce dne 27.10.2015 úmyslně udeřil poškozeného „rukou do obličeje, silou nedostatečnou ke způsobení krevní podlitiny či jiné stopy po úderu, a poté, co žalobce ztratil rovnováhu a upadl na zem, mu usedl na trup a opakovaně jej udeřil dlaní hřbetem ruky do tváře silou nezanechávající stopy po úderu.“²³⁹ Soud v daném řízení přiznal poškozenému modifikované odškodnění bolesti ve výši 26.750,- Kč, s odůvodněním, že v „roce 2015 tak činil 1 bod podle této metodiky částku 256,86 Kč. Vzhledem k tomu, že v průběhu řízení nebyly zjištěny okolnosti, pro které by bylo potřeba tuto částku nějak modifikovat, a skutečnosti, že soud je vázán limitem daným žalobou, přiznal soud žalobci částku odpovídající 107 bodům po 250 Kč.“²⁴⁰ Přestože v uvedeném případě nedošel soud k závěru, že by byla, i přes úmyslné způsobení újmy, které lze obecně považovat za okolnost odůvodňující zvýšení náhrady psychické bolesti,²⁴¹ nezbytná modifikace výše bolestného vycházející ze znaleckého posudku, představuje možnost soudů a odborné veřejnosti seznámit se se skutkovými okolnostmi daného případu, jejich právním posouzením a následná možnost aplikace závěrů soudu na obdobné případy přínos pro právní praxi.

Oproti tomu v Databázi uvedeném rozsudku v trestněprávní věci sp. zn. 49 T 7/2020 ze dne 17.06.2020, v rámci, kterého Městský soud v Praze modifikoval částku bolestného oproti částce vyplývající z bodového ohodnocení uvedeného ve znaleckém posudku.

²³⁹ Rozhodnutí Okresního soudu Praha-východ, sp. zn. 19 C 403/2016. In: *Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví*. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.datanu.cz/pripadwiev/744/?showNulls=n2eVWZJ2iEjxPLOTLoK2pAfkqrFVJv>.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 8 To 16/2016. In: VOJTEK, P. § 2957. In: ŠVESTKA, J., (2021) op. cit. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2#pa_2957.

Skutkové okolnosti daného případu spočívaly v úmyslném napadení poškozeného škůdce bodnou zbraní. Poškozenému byla v důsledku útoku škůdce způsobena bodná poranění, a to rána s „*v bodem délky přibližně 4 cm vpravo vzadu nahoře na rameni s částečným protětím trapézového svalu pronikající do pravé hrudní dutiny se vznikem pneumotoraxu (tzv. hrudní plynatosti proniknutí vzduchu do hrudní dutiny) a podkožního emfyzému (proniknutí vzduchu do podkoží) v oblasti pravého ramene, dále střední silou dvě povrchní řezné rány na zevní ploše dolní části pravé paže nad loktem délky 2,5 cm (horní) a 4 cm (pod ní uložená), bodnou ránu v levé bederní krajině nad kyčelní lopatou délky asi 1 cm pronikající do hloubky asi 3 cm a nepronikající do břišní dutiny, přičemž bodnou ránu s proniknutím nástroje do pravé hrudní dutiny lze kvalifikovat ze soudně lékařského hlediska jakou těžkou újmu na zdraví a tímto jednáním, nebyt včasného lékařského zákroku, mohl být poškozený ohrožen na životě z důvodu zvětšení pneumotoraxu za současného snížení vzdušnosti pravé plíce, v případě zasažení pažní tepny mohlo dojít k nadměrným krevním ztrátám se vznikem pokrvácivého šoku a vykrvácení, eventuálně při proniknutí nože do hrotu plíce mohlo dojít k zakrvácení hrudní dutiny, což všechno mohlo vést ke smrti poškozeného.*“²⁴² Městský soud v Praze při stanování výše bolestného vycházel z výpovědi znalce, resp. jím vyhotoveného znaleckého posudku ke stanovení nemateriální újmy na zdraví. Dle znalce vypracovaného znaleckého posudku by poškozenému příslušela náhrada za vytrpěnou bolest ve výši 146.990,- Kč. Soud, avšak odškodnění navýšil o 10 %, oproti, znalce stanoveného bodového ohodnocení bolesti. Dle Městského soudu v Praze škůdce tím, že naprosto bezdůvodně a významným způsobem zasáhl do tělesné integrity poškozeného a poškození zdraví mu takto přivodil zcela úmyslně, způsobil škůdce svým jednáním poškozenému duševní útrapy spočívající v obavách ze ztráty života nebo z vážné újmy na zdraví. Soud současně odkázal na judikaturu,²⁴³ podle které platí, že otázka míry zavinění škůdce je pro určení výše peněžité náhrady „*zásadním způsobem spoluurčující a bezpochyby je i jedním z klíčových hledisek*“²⁴⁴ pro zvýšení této náhrady. Při určení výše bolestného soud přihlédl k vysoké závažnosti a okolnostem jednání škůdce a jeho negativním důsledkům, včetně duševních útrap

²⁴² Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 49 T 7/2020, ze dne 17.06.2020. In: *Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví*. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.datanu.cz/pripadwiev/956/?showNulls=DxGqqQdHiMWOeHQ7iYAgM8zWHZ5SPR>.

²⁴³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09, ze dne 06.03.2012.

²⁴⁴ Tamtéž.

poškozeného. Soud dospěl po posouzení všech rozhodných skutečností a kritérií k závěru, že částku náhrady bolestného ve výši 146.990,- Kč je nutno navýšit, a to o 10 % a přiznal poškozenému odčinění nemajetkové újmy ve formě bolesti ve výši 161.689,- Kč. Se zbytkem nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.²⁴⁵

Podle autora lze z dlouhodobého hlediska považovat Databázi za smysluplnější prostředek určování odškodnění bolesti. Ačkoliv ve výše uvedených případech představovala Metodika základní východisko, ze kterých soudy při určování náhrady za vytrpěnou bolest vycházely, nelze opomenout význam soudy zohledněných okolností, kritérií a skutečností podle kterých je odškodnění individualizováno. Za účelem potencionálního budoucího využití Databáze je však nutné trvat na systematickém doplňování konkrétních okolností projednávaných věcí. Rozhodování podle předchozí soudní praxe zohledňující tato kritéria podle autora přesněji odpovídá zákonnému požadavku obsaženému v § 13 OZ. Podporu autorem navrženého postupu lze sledovat i v novele Zákona o soudech a soudcích.²⁴⁶ Uvedená novela s účinností k 01.07.2022 včleňuje do Zákona o soudech a soudcích nový paragraf, a to § 118a. Podle § 118a odst. 2 Zákona o soudech a soudcích platí, že „Okresní, krajské a vrchní soudy zveřejňují v Databázi²⁴⁷ pravomocná rozhodnutí, jejichž kategorie, postup při jejich zveřejnění a rozsah, ve kterém se tato rozhodnutí zveřejní, stanoví ministerstvo vyhláškou“. Od účinnosti novely jsou okresní, krajské a vrchní soudy povinny zveřejňovat svá rozhodnutí, přičemž tato změna může představovat posun v použití Databáze. Databáze by se po 01.07.2022 mohla omezit na uvedení nosných argumentů, kritérií, podle kterých by bylo možné rozhodnutí dohledat a ve zbytku odkázat na informační systém Ministerstva spravedlnosti ČR. Soudní a ostatní

²⁴⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 49 T 7/2020, ze dne 17.06.2020. In: *Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví*. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.datanu.cz/pripadwiev/956/?showNulls=DxGqqQdHiMWOeHQ7iYAgM8zWHZ5SPR>.

²⁴⁶ Zákon č. 218/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (Zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁴⁷ pozn.: Databázi ve smyslu § 118a odst. 2 Zákona o soudech a soudcích představuje informační systém veřejné správy „Databáze rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů“ provozovaný a spravovaný Ministerstvem spravedlnosti ČR.

právní praxe by mohla pracovat s aktuální judikaturou obecných soudů, přičemž by zprvu byly vyhledány obdobné případy dle rozhodných kritérií pomocí Databáze a následně by daný subjekt byl schopen plně posoudit argumentaci z anonymizovaného rozsudku soudu uveřejněného v databázi rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů.

5.2 Bolestné dle Metodiky

Podle Metodiky je účelem bolestného náhrada bolesti v širším smyslu, v sobě zahrnující jak bolestivý stav, tak i přiměřené nepohodlí, stres a obtíže souvisejících s poškozením zdraví, jakožto i strach z vážného poškození zdraví nebo možné ztráty života podle § 2957 OZ.²⁴⁸

Metodika pro účely vyčíslování bolestného aplikuje tzv. etiologický přístup. Tento přístup vychází „z klasifikace bolestivých stavů na základě postižení jednotlivých orgánů a částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví“.²⁴⁹ Současně odkazuje na zrušenou Odškodňovací vyhlášku s tvrzením, že ačkoliv byla vyhláška zrušena, je možné částečně využít její systém při určování výše bolestného dle OZ. Uvedená proklamace však naráží na potencionální rozpor s ústavním pořádkem.²⁵⁰ Daný systém spočívá v tom, že Metodika - část B, obsahuje tabulkový výčet jednotlivých bolestivých stavů, resp. forem poškození zdraví, kterým je přiřazeno bodové ohodnocení.²⁵¹ Hodnota jednoho bodu bolesti dle Metodiky je proměnlivá v čase, neboť je stanovována vždy na jeden kalendářní rok, a to tak, že odpovídá jednomu procentu hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházejícího roku.²⁵² Průměrná mzda činila v roce 2021 částku

²⁴⁸ *Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3.* [online]. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/9AC891830F38748DC12588390041FDA7/\\$file/A%20-%20Preamble%202019.pdf](https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/9AC891830F38748DC12588390041FDA7/$file/A%20-%20Preamble%202019.pdf).

²⁴⁹ *Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. s. 2-3.* [online]. [cit. 20.06.2022].

²⁵⁰ Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, ze dne 2. 2. 2016.

²⁵¹ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ J., ŠKÁROVÁ M., WALTR R. a PÚRY F. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví.* V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 20.

²⁵² *Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3.* [online]. [cit. 20.06.2022].

37.839 Kč.²⁵³ Hodnota jednoho bodu bolesti dle Metodiky pro poškození zdraví, ke kterým došlo v roce 2022 činí 378,39 Kč. Tato částka se dle Metodiky nezaokrouhluje na celé koruny, neboť tak je učiněno až ve vztahu k výsledné částce bolestného. V roce 2014, kdy vzal Nejvyšší soud Metodiku na vědomí, činila hodnota jednoho bodu bolesti vzniklé v roce 2014 částku 251,28 Kč.²⁵⁴ Uvedená hodnota představovala značný skok, oproti Odškodňovací vyhlášce, k jejímuž systému se Metodika částečně hlásí, neboť hodnota jednoho bodu dle Odškodňovací vyhlášky činila do 31.12.2013 částku 120 Kč. Přestože bylo v důsledku judikatury Ústavního soudu upuštěno od vázanosti soudů Odškodňovací vyhláškou,²⁵⁵ musely se soudy, po započítí rozhodování na základě znaleckých posudků vyhotovených podle Metodiky, v odůvodněních svých rozhodnutí vypořádat s otázkou, proč byla do té doby značně nižší odškodnění považována za dostatečná a přiměřená zadostiučinění vytrpěné bolesti, ačkoliv byl obecným soudům dán prostor pro překonání Odškodňovací vyhlášky.²⁵⁶ Navázání hodnoty bodu na průměrnou mzdu lze kvitovat, neboť přesněji reflektuje ekonomický vývoj ve společnosti,²⁵⁷ oproti statické hodnotě bodu podle Odškodňovací vyhlášky.

Při vypracovávání znaleckého posudku dle Metodiky vychází znalec ze zdravotnické dokumentace zpracované ošetřujícím lékařem, přičemž veškeré bolestivé stavy, které jsou předmětem znaleckého zkoumání hodnotí znalec samostatně. Metodika totožně jako Odškodňovací vyhláška stanovuje, že výlučně první, poškozeným podstoupená operace zlomenin, uzavřených zranění kostí nebo jiných systémů jeho organismu lze posuzovat jako otevřenou ránu, jenž je součástí bolesti mající původ ve škodní události.²⁵⁸ Jsou-li v rámci léčby poškozeného vyžadovány taktéž další operace nebo srovnatelné lékařské zákroky, budou bolestivé stavy, z nich vyplývající, posuzovány dle jednotlivých položek (nejblíže odpovídajících povaze operace nebo zákroku) uvedených v Metodice – část B.²⁵⁹ Kriticky

²⁵³ Český statistický úřad. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2021*. [online]. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2021>.

²⁵⁴ *Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3.* [online]. [cit. 20.06.2022].

²⁵⁵ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/05, ze dne 16. 10. 2007.

²⁵⁶ BEZOUŠKA P. In: HULMÁK, M. op. cit. s. 1711.

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020, ze dne 24.02.2022.

²⁵⁸ *Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3.* [online]. [cit. 20.06.2022].

²⁵⁹ Tamtéž.

je podle autora možné nahlížet na řešení, které Metodika předkládá pro situace, kdy určitý typ bolestivého stavu není v části B Metodiky uveden. Pro tyto situace Metodika stanovuje, aby byl bolestivý stav znalcem posouzen podle bodového ohodnocení položky, která je danému stavu nejbližší.²⁶⁰ Nedostatečnost analogického postupu shledává autor ve skutečnosti, že mohou nastat situace, kdy dle posuzujícího lékaře nebude možné bolest pod žádnou z položek podřadit, tak aniž by byl dán nepoměr mezi u položky uvedeného bodového ohodnocení a skutečně dle posuzujícího lékaře odpovídajícího bodového ohodnocení. Metodika v této části rezignuje na jakoukoliv modifikaci bodového ohodnocení v těchto situacích, tak aby ohodnocení nejbližší odpovídalo mezi položkami neuvedeného bolestivému stavu. *De lege ferenda* by dle autora bylo vhodné, aby byla v této části Metodika aktualizována o úpravu možnosti modifikovat bodového ohodnocení absentujících položek bolestí, a to např. v procentuálním rozpětí 5 až 25 %, obdobně jak tomu je u zvyšování náhrady u komplikací. Znalci by tímto byl dán prostor pro přesnější individualizaci ohodnocení bolesti.

Konečná částka bolestného podle Metodiky je zjištěna jako součin celkového bodového ohodnocení bolesti skládajícího se ze součtu jednotlivých bodových ohodnocení bolestivých stavů a hodnoty jednoho bodu bolesti. Za účelem individualizace odškodnění bolesti je znalec při postupu podle Metodiky oprávněn zvýšit výslednou částku náhrady bolesti s přihlédnutím ke komplikacím zdravotního stavu poškozeného.²⁶¹ Dojde-li k situaci, kdy by závažnost skutečné bolesti neodpovídala pro její komplikovanost jejímu ekvivalentu vyplývajícího z ohodnocení dle položek uvedených v části B Metodiky, může znalec náhradu zvýšit o:

- 5 % v případě lehké komplikace, která vyžaduje krátkodobou léčbu, přičemž tato neprodlouží léčbu pro základní diagnózu. Lehkou komplikací je dále ta, která nemá evidentní vliv na celkový zdravotní stav (např. „*povrchní rozpad nebo infekce rány, psychická alterace*“²⁶²);
- 10 % v případě středně závažné komplikace, která „*vyžaduje dlouhodobou léčbu*“

²⁶⁰ Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3. [online]. [cit. 20.06.2022].

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

*nebo další operaci, může prodloužit léčbu pro základní diagnózu nebo vyžaduje další operace (např. flebotrombóza, selhání osteosyntézy, hluboká infekce rány, compartment syndrom)*²⁶³;

- 15 % v případě závažné komplikace, přičemž touto je dle Metodiky v akutní fázi se prudce zhoršující zdravotní stav, který „vyžaduje intenzivní léčbu místní nebo celkovou, více reoperací (např. rozpad anastomozy, pneumonie, břišní compartment syndrom)”²⁶⁴
- 20 % v případě těžké komplikace, přitom touto může být celková komplikace zdravotního stavu, která přechodně či jinak závažně ohrožuje život poškozeného např. selhání životně důležitých orgánů nebo kardiopulmonální resuscitace.²⁶⁵

5.2.1 Nedostatky hodnocení bolesti podle Metodiky

Podle autora je nastavený etiologický přístup Metodiky k určení výše bolestného nedostatečný, a ne zcela vhodný. Přestože Metodika proklamuje, že účelem daného přístupu je odškodnění bolesti v širším smyslu, tj. náhrada za postižení jednotlivých orgánů či částí těla vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví,²⁶⁶ nelze v klasifikaci bolestivých stavů v části B Metodiky nalézt oporu tohoto tvrzení. Předpokladem je, i přes výslovné rozlišení fyzické a duševní složky bolesti, obsažení psychické bolesti, resp. duševního strádání v bodovém ohodnocení poškození orgánů a částí těla podle položek uvedených v Metodice. Psychická bolest, avšak nemusí mít vždy souvislost s fyzickou bolestí, resp. poškozením tkáně člověka a může vznikat i na základě čistě psychického působení škůdce (např. výhružky, mobbing nebo bossing).²⁶⁷ Autoři Metodiky proto vystavují znalce před nelehký úkol, a to určení jakým způsobem bodově ohodnotit na fyzickém poranění orgánů nebo částí těla nezávislou psychickou bolest

²⁶³ Metodika k § 2958 o.z. A. Preambule, V. Bolest. op. cit. s. 3. [online]. [cit. 20.06.2022].

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Tamtéž.

²⁶⁷ SMRŽ, I. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčinnování v civilním právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. Vol 9, No 2 (2019). ISSN 1804-8137. [online]. [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/184/154>.

u které analogické využití položek popisující fyzická poranění není zcela odpovídající nezávislé psychické bolesti. V Metodice není uvedena jediná položka, která by postihovala psychickou bolest, resp. duševní strádání jako takové.²⁶⁸ Z uvedeného lze podle autora dovodit trojí závěr, a to že podle autorů Metodiky

- (i) psychická bolest (duševní strádání) nezávislá na poškození lidského těla (tkáně) není záhodná k odčinění;
- (ii) nelze pro rozsah institutu psychické bolesti (duševního strádání) a jeho rozmanitost vytvořit úplnou klasifikaci stavů psychické bolesti;
- (iii) lze při odškodňování psychické bolesti (duševního strádání) vycházet z položek obsažených v Metodice.

Upřednostnění prvního závěru autory Metodiky může nasvědčovat skutečnost, že preambule Metodiky hovoří o odčinění duševního strádání pouze ve spojení s postižením jednotlivých orgánů či částí těla. S tímto závěrem nelze dle autora souhlasit, neboť by dané pojetí bylo v rozporu s ustálenou judikaturou,²⁶⁹ podle které je psychická bolest samostatnou odškodnitelnou složkou bolesti v širším smyslu dle § 2958 OZ. Druhému pojetí také nelze podle autora přisvědčit. Přestože je variabilita duševního strádání vysoká, lze uvést, že jiné medicínské nástroje položky postihující výhradně duševní strádání nevynechávají. Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů definuje mj. položky

- (i) F41.1 Generalizovaná úzkostná porucha a
- (ii) F41.2 Smíšená úzkostná a depresivní porucha,

kteřé mohou být důsledkem výhružek, mobbingu nebo bossingu bez další fyzické bolesti.²⁷⁰ Bylo-li by záměrem autorů Metodiky odškodňovat psychickou bolest nezávisle na položkách klasifikace bolestivých stavů, pravděpodobně by tento záměr v Metodice

²⁶⁸ HÁJKOVÁ, K. *K výkladu a obsahu pojmů duševní útrapy, psychická bolest a další nemajetkové újmy*. [online]. [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/09/29/k-vykladu-a-obsahu-pojmu-dusevni-utravy-psychicka-bolest-a-dalsi-nemajetkove-ujmy/#_ftnref12.

²⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.

²⁷⁰ SMRŽ, I. op. cit. s. 40.

vyjádřili, popř. uvedli kritéria nebo bodové rozmezí, v němž mohou znalci psychickou bolest ohodnotit. Podle autora se jeví jako nejpravděpodobnější třetí z uvedených pojetí, a to že záměrem autorů Metodiky bylo, aby znalci duševní strádání analogicky bodově ohodnotili na základě položek v ní uvedených. Pro nedostatečnou propracovanost položek, resp. jejich absenci jsou však posuzující lékaři při znalecké činnosti omezeni na několik položek a jejich analogickou aplikaci na obdobné případy.²⁷¹ Analogicky aplikovanými položkami jsou např.

(i) položka S063 – Ložiskové poranění mozku a

(ii) položka S069 – Nitrolební poranění mozku.

V usnesení sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, bylo Nejvyšším soudem potvrzeno nižšími soudy přiznané odškodnění psychické bolesti vyplývající z bodového ohodnocení podle položky S063 - Ložiskové poranění mozku spočívající v akutní reakci na stres, resp. v „*dramatické okolnosti nehody s kolapsem, s rozvojem psychických problémů již v průběhu akutní léčby, s dlouhodobou imobilizací na lůžku, s bezmocností, závislostí na péči druhých osob, s pocity studu, méněcennosti, s následnou poruchou přizpůsobení*“.²⁷² Položka S069 – Nitrolební poranění mozku²⁷³ byla oproti tomu použita k bodovému ohodnocení úzkostně depresivního syndromu dočasného rázu.²⁷⁴ Absence jakékoliv položky postihující čistě duševní strádání poškozeného v aktualizovaném znění Metodiky postrádá důvod i s ohledem na znění nařízení vlády č. 276/2018 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, které obsahuje položku upravující čistě duševní strádání poškozeného, a to položku č. 22 - Akutní depresivní a stresový syndrom potvrzený psychiatrickým pracovištěm.²⁷⁵ Daná praxe není podle autora dostatečná. Metodika obsahuje stovky položek vystihující nejrůznější formy poškození orgánů nebo částí těla, přičemž nelze dojít k závěru, že lze tak složitou a obsáhlou problematiku psychických bolestí, resp. duševního strádání obsáhnout analogickou aplikací

²⁷¹ SMRŽ, I. op. cit. s. 40.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ PAVLOVSKÝ, P., HARSA, P., DOMLUVILOVÁ, D., ŽUKOV, I. *Nemajetková újma na zdraví ve vztahu k osobnosti poškozeného*. Česká a slovenská psychiatrie. 2017, Vol. 113, No. 5, s. 233–235. [online]. [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=1166>.

²⁷⁵ SMRŽ, I. op. cit. s. 40-41.

jednotek položek. Lze proto kvitovat návrh Vojtka, který navrhuje doplnění Metodiky o položku "Vážná duševní porucha vzniklá následkem traumatu, potvrzená psychiatrickým pracovištěm", ohodnocenou 60 až 300 body.²⁷⁶

Současně lze Metodice vytknout absenci zohlednění délky trvání bolesti, jakožto kritéria, podle kterého by mohl posuzující lékař modifikovat bodové ohodnocení bolesti. Délka trvání bolesti opírající se např. o dobu fyzické nebo psychiatrické léčby, lze podle autora považovat za zjistitelné kritérium objektivizující vytrpěnou bolest. Ve vztahu k psychické bolesti lze považovat dobu jejího trpění za jedno z mála skutečně objektivních kritérií, o nichž je možné znalecký posudek a následné soudní rozhodnutí opřít. Podle Nejvyššího soudu se bolestným se odškodňuje (psychická) bolest jednorázově, nikoliv samostatně každá její jednotlivá ataka.²⁷⁷ Jeví se proto jako důvodné, aby bylo znalcům umožněno při bodovém ohodnocení zohlednit časový úsek, v němž se poškozený s atakami musel potýkat (např. pomocí vzorce násobící bodové ohodnocení s ohledem na počet dní trpění bolesti).

5.3 Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases

I anglická právní praxe se musí potýkat s totožně složitou otázkou vyčíslování peněžní hodnoty vytrpěné bolesti a utrpení (*pain and suffering*). Soudní praxe vyžadovala pomůcku, která bude sloužit soudcům při stanovování férové, přiměřené a spravedlivé náhrady vytrpěné bolesti a utrpení (*fair, reasonable and just compensation*), tak aby současně nedocházelo k přiznávání nedůvodně rozdílných odškodnění u obdobných případů. Judicial Studies Board²⁷⁸ z tohoto důvodu sestavila pracovní skupinu k přípravě Guidelines. První vydání Guidelines bylo vydáno v roce 1992,²⁷⁹ přičemž si tvůrci nekladli za cíl vytvořit konečnou, plnohodnotnou pomůcku k určování odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*).²⁸⁰ Záměrem Guidelines současně nebylo a ani nemohlo být vytvoření nového přístupu k řešení problematiky hodnocení bolesti a utrpení (*pain and suffering*) nebo snaha o omezení volného soudcovského uvážení při posuzování jedinečných rysů jednotlivých

²⁷⁶ VOJTEK, P., (2019) op. cit s. 21.

²⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015.

²⁷⁸ Pozn.: Dne 01.04.2011 bylo Judicial Studies Board nahrazeno The Judicial College.

²⁷⁹ MULLIS, A., OLIPHANT, K. op. cit. 313.

²⁸⁰ JUDICIAL COLLEGE. *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*. 16th Edition, Oxford, 2022. s. 11.

případů.²⁸¹ Jelikož je v rámci anglické právní úpravy při stanovování výše odškodnění v případě újmy na zdraví aplikován tzv. precedenční přístup vycházející ze srovnání dříve přiznaných odškodnění v obdobných případech,²⁸² je cílem Guidelines shromáždění a vyselektování poznatků obsažených v jednotlivých dříve rozhodnutých případech náhrady újmy na zdraví a vytvořit ucelený, logický a hodnotný materiál pro soudní a jinou právní praxi.²⁸³ Soudci a další zástupci právní praxe mají i nadále po vytvoření Guidelines možnost plně posoudit a zohlednit dřívější případy, jakožto i případy projednané po zveřejnění daného aktuálního vydání Guidelines a další okolnosti významné pro určení výše odškodnění (např. nárůst průměrné mzdy, inflace apod.).²⁸⁴

V rámci přípravy aktuálního šestnáctého vydání Guidelines vydané v roce 2022 vyhověla Judicial College doporučení Independent Inquiry into Child Sexual Abuse k vytvoření samostatné podkategorie v rámci kategorie náhrady duševních a psychických (*psychiatric and psychological*) útrap, která je výhradně zaměřena na účelné postihnutí odškodňování obětí sexuálního a fyzického zneužívání.²⁸⁵ Dále bylo v rámci šestnáctého vydání Guidelines revidováno odškodňování poruchy reprodukčních orgánů a byla vytvořena kapitola samostatně se zabývající poškozeními končetin mající původ v poškozeným vykonávané práci.²⁸⁶

Významná změna týkající se aplikovatelnosti Guidelines plyne z přijetí Civil Liability Act 2018 a Whiplash Injury Regulations 2021. Uvedená změna anglické právní úpravy zavádí odklon od dosavadního precedenčního přístupu vycházejícího z principu volného soudcovského uvážení k určování odškodnění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) a zavádí tarifní systém u tzv. „*whiplash injuries*“ mající původ v silničních nehodách.²⁸⁷ Tarifní systém se aplikuje pouze pokud (i) dojde ke vzniku újmy na zdraví během provozu na silniční komunikaci nebo jiném veřejně přístupném místě v Anglii nebo Walesu, (ii) škůdce

²⁸¹ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 11.

²⁸² DOLEŽAL, T., MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. s. 1007.

²⁸³ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 11.

²⁸⁴ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 12.

²⁸⁵ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 14.

²⁸⁶ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 14-15.

²⁸⁷ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 21.

způsobí újmu na zdraví byť i jen z části z nedbalosti při provozu motorového vozidla na silniční komunikaci nebo jiném veřejně přístupném místě v Anglii nebo Walesu, (iii) porucha zdraví spočívá v „*poranění měkkých tkání v oblasti krku, zad nebo ramene spočívající ve vymknutí, natažení, natržení, přetržení nebo menším poškození svalu, šlachy nebo vazů.*“²⁸⁸ a (iv) léčba nebude trvat déle, nebo bude zjevně nepravděpodobné, že bude trvat déle než dva roky.²⁸⁹ Při posuzování dvouleté léčebné doby se současně zohlední přístup poškozeného, např. pokud z nedbalosti či úmyslně nepodstoupí nezbytné zdravotní zákroky k odstranění poruchy zdraví a z tohoto důvodu přesáhne léčebná doby dva roky, aplikuje se i přesto tarifní systém.²⁹⁰ Naopak v situacích, kdy jsou splněny výše uvedené požadavky (i) až (iii), avšak závažnost poranění vyžaduje léčbu delší než 24 měsíců, nebude možné tarifní systém aplikovat a soudce bude v daném případě vycházet z Guidelines a volného soudcovského uvážení. Aplikace tarifního systému je dále vyloučena u motorkářů, cyklistů a chodců.²⁹¹ Současně tarifní systém rozlišuje mezi dvěma situacemi, které mohou nastat, a to, zda jsou „*whiplash injuries*“ spojena s mírnými psychickými útrapami či nikoliv. S ohledem na (ne)existenci mírných psychických útrap (*minor psychological injury*) souvisejících s „*whiplash injuries*“ určuje tarifní systém rozdílné výše odškodnění.²⁹² Jako problematické se však jeví skutečnost, že není postaveno najisto, co lze za mírné psychické útrapy (*minor psychological injury*) považovat, jakožto i jak přistupovat k situacím, kdy poškozený utrpí v důsledku škodní události „*whiplash injuries*“ odškodnitelné dle tarifního systému a současně i jiné poranění zdraví odškodnitelné za pomoci Guidelines.²⁹³

Jsou-li kumulativně splněny výše uvedené zákonné požadavky - (i) až (iv), přísluší poškozenému s ohledem na dobu léčby poranění následující odškodnění:

²⁸⁸ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 21.

²⁸⁹ Tamtéž.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Tamtéž.

Doba léčby	Odškodnění typu A²⁹⁴	Odškodnění typu B²⁹⁵
Do tří měsíců	240 £	260 £
Déle než tři měsíce, ne více než šest měsíců	495 £	520 £
Déle než šest měsíců, ne více než devět měsíců	840 £	895 £
Déle než devět měsíců, ne více než dvanáct měsíců	1320 £	1390 £
Déle než dvanáct měsíců, ne více než patnáct měsíců	2040 £	2125 £
Déle než patnáct měsíců, ne více než osmnáct měsíců	3005 £	3100 £
Déle než osmnáct měsíců, ne více než dvacet čtyři měsíců	4215 £	4345 £ ²⁹⁶

Odškodnění „whiplash injuries“ avšak není zcela vázáno na výši uvedených tarifních hodnot. Právní úprava umožňuje soudcům zvýšit příslušnou částku až o 20 % je-li projednávaný případ spojen s mimořádnými okolnostmi, které zvýšení odůvodňují.²⁹⁷

Guidelines jsou členěny do čtrnácti kategorií, které se následně dělí na podkategorie, a

²⁹⁴ Výše odškodnění za „whiplash injury“ bez mírných psychických útrap (*minor psychological injury*).

²⁹⁵ Výše odškodnění za „whiplash injury“ s mírnými psychickými útrapami (*minor psychological injury*).

²⁹⁶ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 21-22.

²⁹⁷ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 22.

to:

1. Zranění s následkem smrti (*Injuries Resulting in Death*);
2. Zranění zahrnující ochrnutí (*Injuries Involving Paralysis*);
3. Zranění mozku a hlavy (*Brain and Head Injury*);
4. Duševní a psychické útrapy (*Psychiatric and Psychological Injury*);
5. Zranění ovlivňující smysly (*Injuries Affecting the Senses*);
6. Zranění vnitřních orgánů (*Injuries to Internal Organs*);
7. Ortopedická zranění (*Orthopedic Injuries*);
8. Poruchy končetin související s prací (*Work-related Limb Disorder*);
9. Chronická bolest (*Chronic pain*);
10. Zranění obličeje (*Facial Injuries*);
11. Zranění mající za následek zjizvení ostatních částí těla (*Scarring to Other Parts of the Body*);
12. Poškození vlasů (*Damage to Hair*);
13. Dermatitida a ostatní kožní onemocnění (*Dermatitis and Other Skin Conditions*);
14. Drobná zranění (*Minor Injuries*).²⁹⁸

Kategorie a podkategorie Guidelines obsahují jednotlivé položky druhů poranění, zranění a onemocnění s popisem přibližující soudci povahu dané položky, umožňující mu posoudit, pod které položky je možné projednávané poškození zdraví podřadit. Každá položka zároveň uvádí rozmezím částky odškodnění, popř. dolní hranici odškodnění bez stanovení horní hranice nebo horní hranici odškodnění bez stanovení dolní hranice nebo částku, v jejímž rozmezí bylo odškodnění za poškození zdraví daného druhu v předešlých

²⁹⁸ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 23-84.

obdobných případech přiznáno.²⁹⁹

Nedostatek Guidelines lze shledávat v absenci diferenciaci mezi výší odškodnění za jednotlivé nároky (*pain and suffering* a *loss of amenity*) u jednotlivých položek. Uvedená absence má původ v dlouhodobém nerozlišování mezi jednotlivými složkami náhrady nemajetkové újmy na zdraví v tzv. „*once-and-for-all*“ rozhodnutích anglických soudů. Určité kategorie poškození zdraví však podle autora ze své podstaty rozlišení umožňují. Za takovou lze považovat např. položku b), kategorie č. 12 - Poškození vlasů (*Damage to Hair*) - méně závažná poškození vlasů.³⁰⁰ Poškození vlasů nemusí být vždy nutně spojeno s bolestí a utrpením (*pain and suffering*), nýbrž mohou nastat situace, kdy poškození vlasů bude představovat výhradně ztrátu kvality života (*loss of amenity*), a to např. budou-li poškozeny vlasy modelce před její módní přehlídkou, bude újma za poškození vlasů bližší ztrátě kvality života (*loss of amenity*), než bolesti a utrpení (*pain and suffering*). Oproti tomu jiné položky rozlišení neumožňují. Tak tomu je například u kategorie č. 7 - Ortopedická zranění (*Orthopedic Injuries*), podkategorie (K) – zranění kolen (*Knee Injuries*), odstavec (a) vážná zranění, položka (i) – „*Závažné poranění kolene, při kterém došlo k narušení kloubu, rozvoji osteoartrózy, hrubému poškození vazů, zdlouhavé léčbě, značné bolesti a ztrátě funkce a došlo k artroplastice nebo artrodéze nebo je tato operace nevyhnutelná*“.³⁰¹ Uvedené poranění zdraví bude nepochybně spojené s intenzivní bolestí a utrpením (*pain and suffering*). Utrpí-li však takové poranění sportovec, který nebude v jeho důsledku způsobilý nadále vykonávat sportovní aktivity, bude soud povinen ve výši odškodnění zohlednit bolest a utrpení (*pain and suffering*) i ztrátu kvality života (*loss of amenity*). Jak vyplývá z této podkapitoly, není rozmezí odškodnění uvedené u jednotlivých položek pro soudce závazné a mohou s ohledem na jedinečné okolnosti daných případů výši odškodnění přiměřeně zvýšit nebo snížit. Guidelines avšak nepřinášejí u většiny položek žádná pomocná kritéria, podle kterých mohou soudci případy posuzovat a jsou odkázáni na vlastní posouzení podle kritérií

²⁹⁹ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 49, 51-52. (1) Kategorie Orthopaedic Injuries, podkategorie (E) Amputation of Arms, b) Loss of One Arm, položka (i) Arm Amputated at the Shoulder, uvádí: „*Not less than £137,160*“. (2) Kategorie Orthopaedic Injuries, podkategorie (G) Injuries to the Elbow, položka c) Moderate or Minor Injury, uvádí: „*Up to £12,590*“, (3) Kategorie Orthopaedic Injuries, podkategorie (H) Wrist Injuries, položka (e) An uncomplicated Colles' fracture, uvádí: „*In the region of £7,430*“.

³⁰⁰ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 81.

³⁰¹ JUDICIAL COLLEGE. op. cit. s. 60.

uvedených v podkapitole 4.5.

Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl nastínit čtenáři kritické srovnání přístupů ke kompenzaci bolesti a bolesti a utrpení (*pain and suffering*), přičemž prvotní otázkou bylo porovnání pojmu bolesti jako takového. Srovnávané právní řády vnímají bolest obdobným způsobem, a to především ve vztahu k fyzické bolesti, kdy touto je subjektivní pocit související s poškozením zdraví mající původ ve škodné události nebo následné léčbě. Rozdíly lze však shledat v pojetí bolesti psychické a utrpení (*suffering*). V základní rovině jsou si uvedené pojmy ve svém obsahu podobné, oba vyjadřují nežádoucí, nepříjemné duševní (psychické) útrapy v podobě úzkostí, strachu nebo obav, které poškozený v souvislosti s poškozením zdraví a jeho léčbou prožívá. Odlišnosti lze shledat ve vztahu k dalším nárokům poškozených. Nároky na náhradu vytrpěné bolesti a bolesti a utrpení (*pain and suffering*) nepředstavují jediné nároky prostřednictvím kterých se může poškozený domáhat náhrady psychické újmy mající původ v ublížení na zdraví. Srovnávané nároky nelze považovat za shodné především pro OZ zavedenou další nemajetkovou újmu, která představuje samostatně nárokovatelnou a odčinitelnou újmu. Anglický právní řád obdobu nároku na náhradu další nemajetkové újmy neobsahuje. Podle autora tak je nutné vnímat institut bolesti a utrpení (*pain and suffering*) v anglickém právu, oproti bolesti dle OZ, za institut širší, v sobě zahrnující i prvky další nemajetkové újmy. Autor diplomové práce se domnívá, že je možné obsah další nemajetkové újmy podřadit mj. pod dočasné mučivé pocity, které poškozený odškodňovaný podle anglické úpravy prožívá, přičemž tyto pocity nebudou v příčinné souvislosti s fyzickou bolestí, ale se samotným vnímáním poškození zdraví. Pojmy proto nejsou podle autora zcela přesně srovnatelné bez zahrnutí další nemajetkové újmy mezi porovnávané újmy.

Jako druhou otázku si autor vytyčil posouzení subjektivního a objektivního přístupu k určování výše náhrady bolesti, a to především ve srovnání s upřednostňovanými přístupy v jednotlivých státech. Jak vyplývá z předmětných kapitol, je k uvedené otázce přistupováno ve srovnávaných státech odlišným způsobem. V České republice převládá objektivizační přístup, oproti v Anglii aplikovanému subjektivnímu přístupu. Jednotlivé přístupy mají podle autora diplomové práce své klady a zápory. Po souhrnném zhodnocení však autor dospěl k závěru, že spravedlivé kompenzace vytrpěné bolesti lze docílit především objektivním přístupem, nikoliv však natolik striktním způsobem, jak tomu je nyní v České republice. Podle autora mohou nastat situace, kdy přiznání kompenzace, např. pro absenci

jejího prožití z důvodu setrvání ve vigilním kómatu postrádá satisfakční funkci. Pro uvedené a jemu obdobné případy by si mohla podle autora české právní praxe přisvojit závěry obsažené v rozhodnutí *H West & Son Ltd v Shephard*, podle kterého osobám trvale se nacházejícím v bezvědomí není náhrada bolesti přiznávána, neboť tuto bolest fakticky neprožijí a újma, kterou utrpí, spočívá primárně v ochuzení o možnost žít život jako takový, která je kompenzována v rámci objektivně určované náhrady za ztrátu kvality života (*loss of amenity*), resp. za vznik překážky lepší budoucnosti dle OZ. Přestože je podle české doktríny tento deficit překonatelný s odkazem na zvláštní sankční funkci náhrady bolesti v těchto případech, lze podle autora *de lege ferenda* uvažovat o možnosti upuštění od striktní aplikace objektivního přístupu hodnocení náhrady bolesti a újmy v uvedených případech nahrazovat prostřednictvím nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění. Tento postup lze považovat za spravedlivější, přesněji odpovídající zásadám slušnosti, a to především proto, že v důsledku přiznání náhrady nemajetkové újmy prostřednictvím nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění nedojde ke vzniku překážky věci rozhodnuté ve vztahu k bolesti. Probudí-li se proto poškozený po rozhodnutí ve věci z vigilního kómatu, přičemž bude schopný jak fyzickou, tak psychickou bolest popsat, popř. ji bude po zbývajících částech léčby pociťovat, bude mu umožněno, domáhat se náhrady této bolesti. V případě, že bude o kompenzaci bolesti rozhodnuto dříve, než poškozený opětovně nabude vědomí, pro překážku věci rozhodnuté bude o náhradu této újmy poškozený ochuzen.

Za nejkritičtější a nejhůře objektivně řešitelný problém pokládá autor otázku stanovení kritérií, podle kterých budou soudy schopné soustavně a objektivně určovat náhradu bolesti tak, aby byl současně dodržen požadavek shodného rozhodování obdobných případů obecnými soudy a požadavek přiznávání spravedlivých náhrad plně vyvažujících vytrpěné bolesti. Z povahy věci nelze vytvářet přesnou taxativní systematiku kritérií, která mají být při určování náhrady vytrpěné bolesti zohledňovány, neboť by tím byla přirozeně omezena možnost volného soudcovského uvážení, která je v případě nemajetkové újmy na zdraví zákonodárcem předpokládána. Nelze proto bez dalšího přisvědčit soukromým pokusům o vytvoření pevně stanovené systematiky, jak tomu je v případě *Metodiky*. Autor se domnívá, že by v otázce určení výše bolestného měla být dána obecným soudům nejširší možná volnost k zohlednění kritérií, které budou *ad hoc* považovat za rozhodné, a naopak klást vysoké nároky na kvalitní, logické a strukturované odůvodnění jejich závěrů obsažených v rozhodnutích. Ostatně, uvedené bylo i záměrem zákonodárce, který výslovně s rekonstrukcí od tabulkového systému upustil. Obecné soudy by proto při svých rozhodnutích mohly podle

autora začít aktivně využívat Databázi, jakožto alternativní mechanismus ke stanovení bolestného a s odkazem na znění § 2957 OZ při její aplikaci zohlednit veškeré důvody zvláštního zřetele hodného ke stanovení náhrady plně odpovídající vytrpěným bolestem a zásadám slušnosti. Autor se domnívá, že k žádoucímu upuštění od aplikace Metodiky může přispět uvedená Databáze, která umožňuje obecným soudům dohledat obdobné případy k těm, o kterých rozhodují. Soudy by tímto způsobem mohly postupně přejít k přístupu odpovídajícímu Guidelines a rozhodovat podle dříve rozhodnutých případů. Tento postup by podle autora blížil záměru zákonodárce, neboť by soudci aplikovali volné soudcovské uvážení, a přesto by byla dodržena zásada legitimního očekávání, neboť by se přiznané kompenzace vytrpěné bolesti, nepřiměřeně nelišily. Výše uvedené lze uzavřít tím, že se autor neztotožňuje již se samotnou koncepcí Metodiky. Metodiku není možné považovat za zásady předvídané důvodovou zprávou k OZ, podle kterých by měla být náhrada nemajetkové újmy na zdraví stanovována. Jedná se o zcela soukromý projekt, a to i přes to, že se na její přípravě podíleli představitelé soudní moci. Ačkoliv oficiálně nezávazná, využívání Metodiky může vést k nežádoucím tendencím v omezení aplikace volného soudcovského uvážení a konstantnímu přebírání závěrů obsažených ve znaleckých posudcích, tj. k přiznávání kompenzací újem na zdraví, které nebude možné vždy považovat za spravedlivé, souladné se zásadami slušnosti. Autor se domnívá, že současně nelze aplikaci Metodiky dále odůvodnit ani požadavkem na dodržení zásady legitimního očekávání podle § 13 OZ, kdy požadavek na dodržení této zásady, tj. rozhodování obdobným způsobem ve srovnatelných případech, nelze podle autora považovat za významnější zásadu než požadavek přiznání spravedlivé náhrady plně vyvažující vytrpěné bolesti, který může být postupem podle Metodiky ohrožen. Závěrem lze diplomovou práci uzavřít s tvrzením, že otázka hodnocení bolesti, resp. celé oblasti nemajetkové újmy na zdraví stále představuje téměř devět let po rekodifikaci neuzavřenou, nevyjasněnou problematiku, u které lze v nadcházejících letech důvodně očekávat další vývoj, prostřednictvím judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Seznam zkratek

- **Databáze** – Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví
- **Guidelines** – Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases
- **Metodika** – Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 OZ
- **MKN** – Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů
- **Nejvyšší soud** – Nejvyšší soud České republiky
- **Odškodňovací vyhláška** – vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
- **OZ** – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- **OZ 1950** - zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
- **OZ 1964** – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- **OZO** - císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský
- **PETL** - Principles of European Tort Law (Principy evropského deliktního práva)
- **Právní komise** – Law Commission of England and Wales
- **Sbírka** – Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
- **Ústavní soud** – Ústavní soud České republiky
- **VOP** – Veřejný ochránce práv
- **Zákon o soudech a soudcích** – zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

- BURROWS, A. S. (Andrew S.). *Remedies for torts, breach of contract, and equitable wrongs*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press. 2019. 566 s. ISBN 978-0-19-870593-2.
- DEAKIN, S., ADAMS, Z. *Markesinis & Deakin's Tort Law* (8th ed.). Oxford University Press. 2019. 1016 s. ISBN 978-0-19-874796-3.
- DUGDALE, Anthony M. a Daniel ALEXANDER. *Clerk & Lindsell on torts*. 18th ed. London: Sweet and Maxwell, 2000, ccxcvi, 1863 s. ISBN 0-421-69340-1.
- ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. Praha: Leges, 2020. 381 s. ISBN 978-80-7502-382-7.
- FIALA, Josef, Milan HOLUB a Jaroslav BIČOVSKÝ. *Občanský zákoník: poznámkové vydání s judikaturou a literaturou (včetně věcného rejstříku)*. 12. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006, 871 s. ISBN 80-7201-602-4.
- GILIKER, Paula a Silas BECKWITH. *Tort*. 3rd edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, lxxix, 572 s. ISBN 978-0-42-194980-5.
- HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014. 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.
- JONES, Michael A. *Textbook on torts*. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, xlviii, 727 s. ISBN 0-19-925533-4.
- KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6.
- LUNNEY, Mark a Ken OLIPHANT. *Tort law: text and materials*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2010, lvi, 999 s. 25 cm. ISBN 978-0-19-957180-2.

- MCBRIDE, N. J., BAGSHAW, R. *Tort Law*, 2018. Pearson Education. 944 s. ISBN 978-1-292-20784-1.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX., § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. xxix, 1696 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-199-1.
- MULLIS, Alastair a Ken OLIPHANT. *Torts*. 3rd ed. Houndmills: Palgrave, 2003, xxxiv, 422 s. ISBN 0-333-96379-2.
- PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. Praha C. H. Beck, 2020. 134 s. ISBN 978-80-7400-785-9.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. 3081 s. ISBN 978-80-7400-653-1.
- STRONG, S.I. a Liz WILLIAMS. *Complete tort law: text, cases, and materials*. Oxford: Oxford University Press, 2008, xxxvii, 461 s. ISBN 978-0-19-929224-0.
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. I., § 1-459* 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxi, 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 1564 s. ISBN 978-80-7598-955-0.
- TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. xlii, 496 s. ISBN 978-80-7400-625-8.
- ŽDÁREK, Roman, TĚŠINOVÁ, Jolana, ŠKÁROVÁ, Marta, WALTR, Robert, PÚRY, František. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015, xiv, 164 s. ISBN 978-80-7400-280-9.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

- BRITAIN, G., PEARSON, C. H., & Great Britain. *Royal Commission on Civil Liability and Compensation for Personal Injury*. Stationery Office, 1978. 568 s. [online]. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://wellcomecollection.org/works/xsng5bdy/items?canvas=107>.

- CARNWATH, J., & Great Britain. The Law Commission. *No. 257., Damages for Personal Injury: Non-Pecuniary Loss*. 126 s. [online]. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/03/lc257_Damages_Personal_Injury_Non-pecuniary_Loss.pdf.
- Český statistický úřad. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2021*. [online]. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2021>.
- *Databáze judikatury k náhradě újmy na zdraví*. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.datanu.cz/prihlaseni?fid=cs4h>.
- DOLEŽAL, T, LAVICKÝ, P. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy, 2014, č. 10, s. 358-363. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7geyf6427gm2tq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz*. [online]. [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- GRYGAR, J. § 24. *Zákon o soudech a soudcích: Komentář*. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. [online]. [cit. 07.07.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/26632/1/2#pa_24.
- HÁJKOVÁ, K. *K výkladu a obsahu pojmů duševní útrapy, psychická bolest a další nemajetkové újmy*. [online]. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/09/29/k-vykladu-a-obsahu-pojmu-dusevni-utrapy-psychicka-bolest-a-dalsi-nemajetkove-ujmy/#_ftnref12.
- JANOUŠEK, Michal. *Odškodňování podle zásad slušnosti?* Právní rozhledy, 2015, č. 19, s. 667-674. [online]. [cit. 12.07.2022]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7ge4v6427gy3do>.
- KADLUBIEC, Vojtěch. *Vývoj právní úpravy výpočtu náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví*. Právní rozhledy, 2016, č. 8, s. 267-273. [online]. [cit. 18.05.2022]. Dostupné z:

<https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7hbpxgxzsgy3q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.

- MALIŠ, Daniel. Advokatnidenik.cz: *Co patří do tzv. dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví?* [online]. [cit. 18.05.2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/21/co-patri-do-tzv-dalsich-nemajetkovych-ujem-pri-ublizeni-na-zdravi/>.
- MARKESINIS, Basil. *Compensation for personal injury in English, German and Italian law: a comparative outline*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, 1 online resource (xxxvi). 238 s. ISBN 1-107-14099-4. [online]. [cit. 13.06.2022]. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=14704637370006986&institutionId=6986&customerId=6985&VE=true.
- KRŘÍSTEK, L. *Metodika k náhradě nemajetkové újmy (metodika Nejvyššího soudu ČR) a znalecké odvětví*. [online]. [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/metodika-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-metodika-nejvyssiho-soudu-cr-a-znalecke-odvetvi/>.
- *Metodika k § 2958 o.z.* In. Nejvyšší soud [online]. [cit. 13.02.2022]. Dostupné z: https://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z
- International Association for the Study of Pain (IASP). *Revised Definition of Pain*. [online]. [cit. 17.05.2022]. Dostupné z: <https://www.iasp-pain.org/publications/iasp-news/iasp-announces-revised-definition-of-pain/>.
- Law Commission & Great Britain. Law Commission. *Damages for Personal Injury*. H.M. Stationery Office. 1995. ISBN 978-0-11-730225-9. [online]. [cit. 26.05.2022]. Dostupné z: <https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2016/08/No.140-Damages-for-Personal-Injury-Non-Pecuniary-Loss-A-Consultation-Paper.pdf>.
- PAVLOVSKÝ, P., HARSA, P., DOMLUVILOVÁ, D., ŽUKOV, I. *Nemajetková újma na zdraví ve vztahu k osobnosti poškozeného*. Česká a slovenská psychiatrie. 2017, Vol. 113, No. 5, s. 233–235. [online]. [cit. 15.0.2022]. Dostupné z: <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=1166>.

- SMRŽ, I. *Duševní újmy na zdraví a jejich odčiniování v civilním právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. Vol 9, No 2 (2019). ISSN 1804-8137. [online]. [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/184/154>.
- TICHÝ, L. *Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy*. Právník, 8/2020. [online]. [cit. 23.05.2022]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2020/8/2.Tich%C3%BD_618-640_8_2020.pdf.
- VOJTEK, P. *Aktuální problémy náhrady nemajetkové újmy podle občanského zákoníku* In: Pracovní právo 2018. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9238-9. [online]. [cit. 26.05.2022]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/pracpravo2018/files/PracovniPravo2018.pdf>.
- VRCHA, P. *Metodika „Nejvyššího soudu“ k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. ve světle šetření ombudsmana*, 2021. [online]. [cit. 07.07.2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/299123/1/2#>.
- WANDA, B. P. *Problems Arising in Compensating Unconscious Plaintiffs for Loss of Amenities of Life: A Comparative Survey*. The Comparative and International Law Journal of Southern Africa, vol. 38, no. 1, 2005, s. 113–142. [online]. [cit. 13.06.2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23252199>.
- WikiSkripta. *Celková anestetika (farmakologie)*. [online]. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z: [https://www.wikiskripta.eu/w/Celkov%C3%A1_anestetika_\(farmakologie\)](https://www.wikiskripta.eu/w/Celkov%C3%A1_anestetika_(farmakologie)).
- Zpráva Veřejného ochránce práv, sp. zn. 6709/2019/VOP/DK, ze dne 22.02.2021. 44 s. [online]. [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/6709-2019-VOP-DK-18-1.pdf>.

3 Seznam použitých právních předpisů

- císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.
- zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.
- zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

4 Seznam použité judikatury

- Nález Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 350/03, ze dne 29. 9. 2005.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/05, ze dne 16. 10. 2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 1508/2007, ze dne 06.02.2008.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09, ze dne 06.03.2012.
- Stanovisko Nejvyššího soudu, sp. zn. Cpjn 14/2014, ze dne 12.03.2014.
- Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě, sp. zn. 21 C 410/2013, ze dne 25.03.2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu. sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ze dne 16. 12. 2015.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 2844/14, ze dne 22. 12. 2015.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 8 To 16/2016.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, ze dne 2. 2. 2016.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 4 To 38/2016, ze dne 16.08.2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, ze dne 20.09.2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, ze dne 1. 11. 2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, ze dne 19. 9. 2018.
- Rozsudek Okresního soudu Praha-východ, sp. zn. 19 C 403/2016, ze dne 18.04.2019.

- Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2596/2018 ze dne 30.05.2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 5828/2017, ze dne 27.06.2019.
- Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 49 T 7/2020, ze dne 17.06.2020.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 1564/20, ze dne 09.02.2021.
- Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2843/2020, ze dne 16.12.2021.
- Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8, č. j. 33 C 176/2021-172, ze dne 17. 12. 2021.
- Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 233/2020, ze dne 27.01.2022.
- Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020, ze dne 24.02.2022.

5 Seznam použité anglické judikatury

- Fitter v. Veal. (1701) 12 Mod Rep. 542.
- Rose v Ford (1937) AC 826.
- British Transport Commission v Gourley (1956) AC 185.
- Smith v Leech Brain & Co (1962) 2 QB 405.
- Wise v Kaye (1962) 1 QB 638.
- H West & Son Ltd v Shephard (1964) AC 326.
- Andrews v Freeborough (1967) 1 QB 1.
- Hinz v Berry (1970) 2 QB 40.
- Fuhri v. Jones (1979) CA No. 199.
- Kralj v Mcgrath (1986) 1 AER 54.
- W v Meah (1986) 1 All ER 935.
- Hicks v Chief Constable of South Yorkshire (1992) All ER 65.

- Hail v Rankin (2001) QB 272.

[Bolestné jako základní nárok při ublížení na zdraví]

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o tématu náhrady bolestného jako základního nároku při ublížení na zdraví podle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Cílem této práce je zformovat základní přehled zkoumané problematiky v České republice a Anglii a jejich následné kritické srovnání. Tato práce je členěna do pěti samostatných kapitol, každá věnující se jiné části problematiky bolestného pohledem české a anglické právní úpravy.

V první kapitole autor pojednává o významných prvcích a institutech předchozí právní úpravy bolestného, a to především s ohledem na jejich vztah a vliv na platnou úpravu náhrady vytrpěné bolesti podle OZ. Zvláštní pozornost autor věnuje vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

Druhá kapitole diplomové práce je věnována jednotlivým nárokům, které jsou poškození oprávněni ve srovnávaných právních řádech uplatnit. V rámci této kapitoly se autor dále blíže zaměřuje na silné a slabé stránky pojetí náhrady nemajetkové újmy na zdraví jako jednotného nároku a jako systému dílčích nároků.

Třetí kapitola se zaměřuje na analýzu nároku na náhradu vytrpěné bolesti podle české právní úpravy a odčinění bolesti a utrpení (*pain and suffering*) podle anglického práva. Převážnou část třetí kapitoly věnuje autor rozboru institutů duševních útrap, psychické bolesti a další nemajetkové újmy, a to především s ohledem na vzájemný vztah těchto institutů, vymezení jejich obsahu a nedostatky aktuálních přístupů k nim, jakožto i spory, které uvedené instituty v právní praxi vyvolávají.

Čtvrtá kapitola představuje ústřední téma zkoumané problematiky, a to otázku jakým způsobem mají obecné soudy určovat výši náhrady za vytrpěnou bolest mající původ v ublížení na zdraví. Úvodní část této kapitoly je věnována komparaci subjektivního a objektivního přístupu k ohodnocení vytrpěné bolesti podle české a anglické právní úpravy. Dále se autor věnuje otázce rozsahu soudy přiznávané náhrady bolesti. Další část kapitoly se zaměřuje na kritéria a hlediska, která mohou či nemohou české a anglické soudy při rozhodování o výši bolestného považovat za rozhodná. Závěr kapitoly je věnován predispozici poškozeného k závažnějším formám poškození zdraví, její vliv na výši peněžitého odčinění bolesti a přístup k pravidlu „*the eggshell skull*“.

V poslední páté kapitole autor kriticky posuzuje Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, a to především s ohledem na rozpor její systematiky se zákonnou úpravou, okolnostem jejího vzniku a její povahou. Dále je rozebrán způsob určení bolestného podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví a jeho nedostatky. Závěr kapitoly je věnován Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases jako kontrastního pomocného nástroje pro soudce anglických soudů oproti Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.

Klíčová slova: bolestné, újma na zdraví, nemajetková újma

[A pain and suffering as a basic personal injury claim]

Abstract

The thesis deals with the topic of compensation for pain and suffering as a basic claim for personal injury under Section 2958 of Act No. 89/2012 Coll., Civil Code. The aim of this thesis is to form a basic overview of the examined issue in the Czech Republic and England and their subsequent critical comparison. This thesis is divided into five separate chapters, each dealing with a different part of the issue of pain and suffering from the perspective of Czech and English legislation.

In the first chapter, the author discusses important elements and institutes of the previous legal regulation of pain and suffering, especially with regard to their relationship and influence on the current regulation of compensation for pain and suffering under the Civil Code. The author pays special attention to the Decree of the Ministry of Health No. 440/2001 Coll., on compensation for pain and hardship of social employment.

The second chapter of the thesis is devoted to individual claims that victims are entitled to claim in the compared legal systems. Within this chapter, the author further focuses on the strengths and weaknesses of the concepts of compensation for non-pecuniary personal injury as a single claim and as a system of partial claims.

The third chapter focuses on the analysis of the claim for compensation for pain and suffering under Czech law and pain and suffering under English law. The author devotes the major part of the third chapter to the analysis of the institutes of mental anguish, psychological pain and other non-pecuniary harm, especially with regard to the interrelation of these institutes, the definition of their content and the shortcomings of current approaches to them, as well as the disputes that these institutes cause in legal practice.

The fourth chapter presents the central theme of the issue under examination, namely the question of how the general courts should determine the amount of compensation for pain suffered as a result of personal injury. The introductory part of this chapter is devoted to a comparison of the subjective and objective approach to the assessment of pain suffered under Czech and English law. The author then addresses the issue of the scope of pain compensation awarded by the courts. The next part of the chapter focuses on the criteria and aspects that Czech and English courts may or may not consider decisive when deciding on the amount of pain compensation. The chapter

concludes with a discussion of the victim's predisposition to more serious forms of personal injury, its impact on the amount of monetary compensation for pain and the approach to the "the eggshell skull" rule.

In the last fifth chapter, the author critically assesses the Methodology for the Compensation of Non-Pecuniary Personal Injury, especially with regard to the inconsistency of its systematics with the statutory regulation, the circumstances of its occurrence and its nature. It also discusses the method of determining pain compensation under the Methodology for the Compensation of Non-Pecuniary Personal Injury and its shortcomings. The chapter concludes with a discussion of the Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases as a contrasting tool for judges in English courts to the Methodology for the Compensation of Non-Pecuniary Personal Injury.

Klíčová slova: [pain and suffering, personal injury, non-pecuniary damage]